

INCLUSION THAT TRANSFORMS LIVES

WP2: Needs Assessment and
Mapping Challenges

**D2.2 STATE OF THE
ART REPORT**

Turinys

Santrauka	5
Ataskaitos tikslas	5
Pagrindinės išvados	5
Tobulinimo galimybės	7
Išvadas	8
Pagrindinės aplinkybės ir kontekstas	8
Ataskaitos tikslas	9
Ataskaitos struktūra	10
Metodika	11
Tyrimo metodas	11
Apimtis ir apribojimai	13
Tarpsektoriškumas ir sudėtinė diskriminacija	14
Duomenų spragos ir etiniai aspektai	14
Konkrečios šalies analizė	15
ISPANIJA	15
Santrauka	15
GRAIKIJA	23
Santrauka	23
LIETUVA	32
Santrauka	32
KIPRAS	39
Santrauka	39
AIRIJA	46
Santrauka	46
Lyginamoji analizė	51
Šalių panašumai ir skirtumai	51
Spragų nustatymas	53
Suderinimas su ES sistemomis	57
Pokalbiai ir tikslinių grupių susitikimai	58
Interviu santrauka	58
ISPANIJA	59
GRAIKIJA	66
KIPRAS	73

LIETUVA	79
AIRIJA	85
Rekomendacijos	89
Politikos priemonių tobulinimas	89
Institucinis stiprinimas	89
Tarpvalstybinio mokymosi galimybės	90
Ateities mokslinių tyrimų kryptys	90
Išvados	91
Nuorodos	92

Lentelių sąrašas

1 lentelė: Sveikatos priežiūros personalas gerbia mano lytinę tapatybę ir mano poreikius. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	61
2 lentelė: Ar žinote, kokia yra teisinė translyčių ir interseksualių asmenų apsauga jūsų šalyje? Taip-33,3 % Ne-66,7 % Galbūt-0 %	62
3 lentelė: Ar manote, kad medicinos personalas jūsų vietovėje yra informuotas apie translyčių ir interseksualių pacientų	63
4 lentelė: Mūsų darbovietėje puoselėjama pagarbos ir įtraukties kultūra visiems darbuotojams. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	64
5 lentelė: Ar manote, kad jūsų darbovietės politika yra pakankama integracijai palaikyti? Taip-60,9 % Ne-17,4 % Galbūt-21,7 %	65
6 lentelė: Turime pakankamai išteklių ir priemonių translyčiams ir interseksualiems darbuotojams remti. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	69
7 lentelė: Mano įstaiga / institucija turi konkrečias gaires, kaip elgtis su translyčiais ir interseksualiais asmenimis. Ne-66,7 % Taip-11,1 %, Galbūt-22,2 %	70
8 lentelė: Mes teikiame pirmenybę įvairių talentų, įskaitant LGBTQI+ bendruomenės priklausančius asmenis, įdarbinimui. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	76
9 lentelė: Ar esate kada nors rengę įvairovės ir įtraukties mokymus savo darbuotojams? Taip-60% Ne-40% Galbūt-0% 76	76
10 lentelė: Ar esate dalyvavę oficialiuose mokymuose apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos priežiūros poreikius? Ne-80% Taip-20%	77
11 lentelė: Man būtų naudingi papildomi mokymai, kad geriau suprasčiau translyčių ir interseksualių asmenų poreikius. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	77
12 lentelė: Yra tinkamų psichikos sveikatos paslaugų, pritaikytų translyčiams ir interseksualiems asmenims. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	78
13 lentelė: Ar jums, kaip translyčiui ar interseksualiam asmeniui, buvo sunku gauti sveikatos priežiūros paslaugas? Ne-11,1 % Taip-77,8 %, Galbūt-11,1 %	78
14 lentelė: Teikiame pirmenybę įvairių talentų, įskaitant LGBTQI+ bendruomenių atstovus, įdarbinimui. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	81
15 lentelė: Vadovybė yra gerai informuota apie iššūkius, su kuriais susiduria LGBTQI+ asmenys. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	81
16 lentelė: Ar kada nors rengėte įvairovės ir įtraukties mokymus savo darbuotojams? Taip-75% Ne-0% Galbūt-25%	82
17 lentelė: Ar esate aktyviai įdarbinę arba skatinę translyčius ir interseksualius asmenis savo organizacijoje? Taip-75% Ne-25% Galbūt-0%	82
18 lentelė: Ar esate baigę oficialius mokymus apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos priežiūros poreikius? Ne-66,7% Taip-33,3% Galbūt-0%	83
19 lentelė: Man būtų naudingi papildomi mokymai, kad geriau suprasčiau translyčių ir interseksualių asmenų poreikius. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	83
20 lentelė: Turiu galimybę naudotis bendruomenės paramos tinklais ar organizacijomis. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	84
21 lentelė: Yra tinkamų psichikos sveikatos paslaugų, pritaikytų translyčiams ir interseksualiems asmenims. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	84
22 lentelė: Ar jums, kaip translyčiui ar interseksualiam asmeniui, buvo sunku gauti sveikatos priežiūros paslaugas? Ne-20% Taip-80%, Galbūt-0%	84
23 lentelė: Mūsų darbovietėje puoselėjama pagarbos ir įtraukties kultūra visiems darbuotojams. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	86
24 lentelė: Man būtų naudingi papildomi mokymai, kad geriau suprasčiau translyčių ir interseksualių asmenų poreikius. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	87
25 lentelė: Mano šalies žiniasklaidoje translyčiai ir interseksualūs asmenys nėra tiksliai vaizduojami. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))	88
26 lentelė: Ar manote, kad jūsų darbovietė įtraukia įvairias lytines tapatybes? Taip-0% Ne-28,6% Galbūt-71,4%	89
27 lentelė: Rekomendacijų santraukos lentelė	92
28 lentelė: Politikos rekomendacijų lentelė	92

D2.2 PAŽANGOS SITUACIJOS ATASKAITA

Santrauka

Ataskaitos tikslas

Ataskaita bus sudaryta iš šalių situacijos ataskaitų, interviu analizės ir fokusuotų grupinių diskusijų rezultatų. Ji bus pagrindinis šaltinis politikos formuotojams, nevyriausybinėms organizacijoms ir visuomenei, nes joje bus pateikta išsami analizė, pagrįsta išsamia literatūros apžvalga ir surinktais duomenimis. Daugiausia dėmesio skiriama išsamių šalių analizių ir kokybinių interviu bei fokusuotų grupinių diskusijų rezultatų ir išvadų apibendrinimui išsamioje naujausios būklės ataskaitoje. Ši ataskaita bus pagrindinis projekto rezultatas, kuriuo siekiama išsamiai išanalizuoti ir suprasti įvairius LGBTQI+ fobijos aspektus, ypač susijusius su translyčiais ir interseksualiais asmenimis. Šioje ataskaitoje bus pateiktas daugialypis sisteminių kliūčių, socialinės dinamikos ir institucinės reakcijos, lemiančių LGBTQI+ įtrauktį ir atskirtį, supratimas. Pagrindiniai tikslai:

1. **Išvadų integravimas:** Ataskaitoje numatoma integruoti kokybinius duomenis, gautus iš atliktų interviu. Šie pasakojimai bus derinami su atlikta esamos politikos ir teisinių pagrindų analize, todėl bus galima visapusiškai apžvelgti LGBTQI+ fobiją lydinčius iššūkius, patirtis ir politinius kontekstus.
2. **Teminė analizė:** Surinkti duomenys bus kruopščiai analizuojami, nustatant bendras temas, modelius ir tendencijas naratyvuose ir politikos kontekste. Ši analizė leis geriau suprasti pagrindines LGBTQI+ fobijos priežastis, apraiškas ir poveikį įvairiose visuomenės srityse, įskaitant sveikatos priežiūrą, užimtumą ir socialinę sąveiką.
3. **Įrodymais grįstos išvalgos:** Naujausioje ataskaitoje bus pateiktos įrodymais pagrįstos išvalgos apie konkrečius iššūkius, su kuriais susiduria translyčiai ir interseksualūs asmenys, sisteminės kliūtis, ir LGBTQI+ fobijos pasekmės jų gerovei ir socialinei įtraukčiai. Joje taip pat bus išryškintos politikos formavimo, įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo spragos ir apribojimai, kurie sudaro prielaidas diskriminacijai ir nelygybei.
4. **Rekomendacijos:** Ataskaitoje bus pateiktos konkrečios rekomendacijos, kaip spręsti LGBTQI+ fobijos problemą ir skatinti translyčių ir interseksualių asmenų teises ir lygias galimybes. Ataskaita bus plačiai platinama visais projekto kanalais, įskaitant projekto svetainę, socialinės medijos platformas, atitinkamus profesinius tinklus ir konferencijas.

Pagrindinės išvados

Šioje ataskaitoje pateiktos išvados rodo, kad LGBTQI+ fobija penkiose projekte dalyvaujančiose šalyse ir Europoje yra daugialypė ir giliai įsišaknijusi. Remiantis tiek kokybine, tiek politikos analize, išryškėjo kelios kompleksinės problemos ir struktūriniai dėsningumai:

Nuolatinė stigma ir diskriminacija

Translyčiai ir interseksualūs asmenys ir toliau susiduria su plačiai paplitusia stigma, ypač sveikatos priežiūros ir įdarbinimo srityse. Diskriminacinė praktika paplitusi nuo klaidingai taikomų įvardžių ir nepakankamai informuotos priežiūros iki atskirties ir priekabiavimo darbo vietoje, dažnai apie ją nepranešama arba šios problemos nesprensdžiamos.

Teisinės apsaugos ir politikos įgyvendinimo spragos

Nors padaryta tam tikra pažanga tobulinant teisinės sistemas, vis dar esama didelių spragų pripažįstant ir apsaugant lytinę tapatybę, lyties raišką ir lyties požymius. Keliose šalyse interseksualūs asmenys nėra aiškiai apsaugoti pagal nacionalinius antidiskriminacinius įstatymus, o įtraukios politikos įgyvendinimas tebėra nenuoseklus ir fragmentiškas.

Institucinių žinių ir mokymo trūkumas

Viešojo sektoriaus specialistams, ypač sveikatos priežiūros ir švietimo srityse, dažnai trūksta mokymų ir institucinių gairių, reikalingų veiksmingai remti translyčius ir interseksualius asmenis. Tai prisideda prie netinkamo paslaugų teikimo, pakartotinio traumavimo ir sisteminės atskirties.

Tarpsektorinis pažeidžiamumas

LGBTQI+ fobiją dažnai sustiprina kitų formų marginalizacija, įskaitant rasizmą, ableizmą ir ksenofobiją. Migrantai, rasizuoti asmenys ir neįgalieji, kurie taip pat identifikuoja kaip LGBTQI+, susiduria su papildomais atskirties sluoksniais, tačiau daugumoje nacionalinių kontekstų tarpsektorinė apsauga vis dar nepakankamai išplėtotą.

Įvairių šalių skirtumai

Penkiose nagrinėtose šalyse teisinė ir socialinė aplinka labai skiriasi. Ispanija ir Graikija įgyvendino pažangesnes sistemas, įskaitant saviidentifikacijos įstatymus ir konversinės terapijos draudimus, o Lietuva ir Kipras vis dar yra ankstesniuose teisinių reformų etapuose. Airijoje užtikrinama stipri teisinė apsauga, tačiau reikia imtis papildomų veiksmų tokiose srityse kaip sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir tarpasmeniškumas.

Svarbus pilietinės visuomenės vaidmuo

Nevyriausybiniams organizacijoms ir pilietinėms iniciatyvoms tenka pagrindinis vaidmuo užpildant sisteminės spragos, teikiant esmines paramos paslaugas, pasisakant už politikos pokyčius ir užtikrinant švietimą bei mokymą. Tačiau daugelis jų veikia su finansiniais ir instituciniais apribojimais, kurie riboja jų tvarumą ir pasiekiamumą.

Visapusiškų ir koordinuotų strategijų poreikis

Visose šalyse trūksta nuoseklių, ilgalaikių strategijų, skirtų translyčių ir interseksualių asmenų poreikiams tenkinti. Esamos pastangos dažnai yra ad hoc, paremtos projektais arba priklausomos nuo išorinio finansavimo, o tai trukdo plėtoti sisteminius, tvarius pokyčius.

Dalyvaujančiose šalyse padaryta didelė pažanga, o Ispanija išsiskiria kaip lyderė LGBTQI+ teisių srityje. **Ispanijos Trans įstatymas (2023 m.)** (Sam Jones, 2023 m.) leidžia translyčiams save identifikuoti, o **Zerolo įstatymas (2022 m.)** (Ministrų taryba, 2022 m.) garantuoja antidiskriminacinę apsaugą. Panašiai ir Graikijoje priimti novatoriški teisės aktai, įskaitant **tos pačios lyties asmenų santuokų įteisinimą (2024 m.)** (James Gregory, 2024 m.) ir **konversinės terapijos draudimą** (Maltezou, 2022 m.). Lietuva pirmoji pradėjo taikyti struktūrizuotą požiūrį į translyčių sveikatos

priežiūrą, pateikdama **2022 m. medicinos gaires** (Sveikatos apsaugos ministerija, 2023 m.) , nors platesnės apsaugos vis dar trūksta. Kipras **kriminalizavo konversinę terapiją** (Groot, 2024) ir inicijavo informuotumo didinimo kampanijas, o Airijoje tvirta **teisinė sistema aiškiai saugo lytinę tapatybę ir raišką**, užtikrindama įtrauktį užimtumo, sveikatos priežiūros ir švietimo srityse.

46% of LGBTI of people are **never open** to medical staff or healthcare providers about being LGBTI.

19% of lesbian, gay and bisexual people, 35% of trans people and 32% of intersex people felt **discriminated against at work** in the previous year.

Nepaisant šių pasiekimų, iššūkių vis dar išlieka. Politikos vykdymas nenuoseklus, ypač kaimo ir konservatyviuose regionuose. Translyčiai ir interseksualūs asmenys susiduria **su sistemine kliūtis, trukdančiomis gauti sveikatos priežiūros paslaugas**, kurias dar labiau apsunkina diskriminacinis požiūris ir išteklių trūkumas. Be to, vis dar esama teisėkūros spragų, ypač pripažįstant nebinarinius ir interseksualius asmenis ir sprendžiant tarpsektorinės diskriminacijos problemas.

Tobulinimo galimybės

Išvadose pabrėžiama, kaip svarbu pasinaudoti tarpvalstybiniu mokymusi. Ispanijos ir Airijos progresyvios teisinės sistemos gali tapti **apsaugos stiprinimo pavyzdžiu**, o Graikijos vykdomos įtraukios reformos rodo praktinius santuokų lygybės ir interseksualių asmenų teisių užtikrinimo būdus. Suderinus šalių teisinės sistemas, būtų galima sukurti bendrus savęs identifikavimo, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir kovos su diskriminacija priemonių standartus. Labai svarbu stiprinti gebėjimus, įskaitant sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų, politikos formuotojų ir teisėsaugos institucijų mokymus. Šios iniciatyvos užtikrintų geresnį LGBTQI+ teisių supratimą ir pagerintų politikos įgyvendinimą. Visuomenės informavimo kampanijoms taip pat turėtų būti teikiamas prioritetas, kad būtų kovojama su stigma ir skatinamas visuomenės pritarimas, taip sukuriant palankią įtraukčiai aplinką.

Šios ataskaitos išvadose išryškėja kelios pagrindinės sritys, kuriose galima padaryti pažangą sprendžiant LGBTQI+ fobijos problemą ir didinant translyčių ir interseksualių asmenų apsaugą, matomumą ir įtrauktį visoje Europoje. Šios tobulinimo galimybės apima įvairias teisinės, institucines, socialines ir švietimo sritis:

Teisinės sistemos stiprinimas ir pripažinimas

Vyriausybės turėtų peržiūrėti ir pakeisti galiojančius antidiskriminacinius įstatymus, kad į juos būtų aiškiai įtraukta apsauga dėl lytinės tapatybės, lyties raiškos ir lyties požymių. Teisinio pripažinimo procedūros turėtų būti prieinamos, savarankiškos ir apimančios nebinarinę ir interseksualią tapatybę.

Parengti išsamias nacionalines strategijas

Vietoj pavienių ar projektais grindžiamų intervencijų valstybės turėtų įgyvendinti nuoseklius nacionalinius veiksmų planus, kuriais LGBTQI+ fobijos problema būtų sprendžiama visuose sektoriuose. Šiose strategijose turėtų būti numatyti aiškūs terminai, stebėsenos mechanizmai ir tinkamas finansavimas, kad būtų užtikrintas tvarus poveikis.

Mokymai ir gebėjimų stiprinimas

Siekiant ugdyti kultūrinę kompetenciją, mažinti stigmą ir gerinti paslaugų teikimą translyčiams ir interseksualiems asmenims, labai svarbūs privalomi nuolatiniai mokymai viešojo sektoriaus specialistams, ypač sveikatos priežiūros, švietimo ir teisėsaugos srityse.

Plėsti duomenų rinkimą ir stebėseną

Patikimi, suskirstyti duomenys yra labai svarbūs norint suprasti LGBTQI+ fobijos mastą ir poveikį. Nacionalinės statistikos agentūros turėtų sukurti duomenų apie lytinę tapatybę ir lyties požymius rinkimo mechanizmus, kartu užtikrindamos privatumo ir etinės garantijas.

Atsižvelgti į tarpsektoriškumą rengiant politiką

Viešojoje politikoje turėtų būti atsižvelgiama į susikertančias diskriminacijos formas, su kuriomis susiduria LGBTQI+ asmenys, kurie taip pat yra migrantai, rasistai, neįgalieji ar socialiai ir ekonomiškai marginalizuoti. Įtraukioji politika turi būti pritaikyta prie konkrečių šių grupių poreikių.

Remti ir palaikyti pilietinės visuomenės organizacijas

Pilietinė visuomenė atlieka pagrindinį vaidmenį propaguojant, teikiant paslaugas ir vykdant informavimo veiklą. Didesnis struktūrinis finansavimas ir oficiali partnerystė su valstybės institucijomis gali padidinti jų poveikį ir užtikrinti tęstinumą po trumpalaikių projektų ciklą.

Skatinti visuomenės informuotumą ir socialinį pritarimą

Visuomenės švietimo kampanijos, bendruomenės dialogai ir įtraukios mokymo programos gali paneigti žalingus stereotipus ir skatinti platesnį visuomenės pritarimą. Reikėtų pabrėžti, kad įvairios lytinės tapatybės ir tarplytiškumo variacijos būtų normalizuojamos nuo ankstyvo amžiaus.

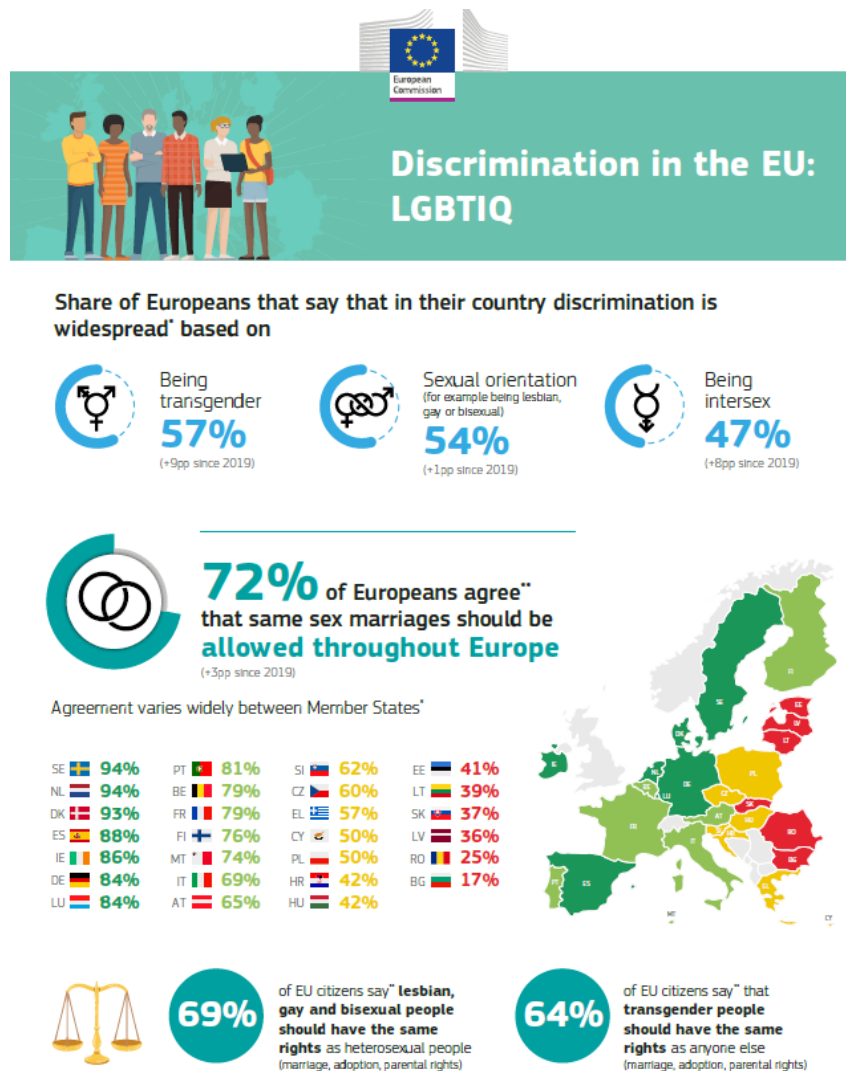
Įvadas

Pagrindinės aplinkybės ir kontekstas

LGBTQI+ teisės visoje Europoje vis labiau pripažįstamos kaip labai svarbios kuriant įtraukią visuomenę, kurioje užtikrinamas žmogaus orumas ir lygybė. Nors daugelis Europos šalių padarė didelę pažangą stiprindamos LGBTQI+ apsaugą, vis dar išlieka iššūkių, ypač translyčiams ir interseksualiems asmenims, kurie dažnai susiduria su unikaliomis kliūtimis, trukdančiomis naudotis teisėmis, sveikatos priežiūra ir apsauga nuo diskriminacijos. Šių grupių įtraukties problemos sprendimas yra ne tik teisingumo, bet ir pagrindinių žmogaus teisių principų laikymosi klausimas.

Europos Sąjunga (ES) atlieka svarbų vaidmenį **užtikrinant žmogaus teises ir kovojant su diskriminacija**, suteikdama valstybėms narėms pagrindą apsaugoti LGBTQI+ asmenis. ES

direktyvomis ir strategijomis, tokiomis kaip **LGBTIQ+ lygybės strategija 2020-2025 m.** (LGBTIQ+ lygybės strategija 2020-2025, 2024) , siekiama dalytis pastangomis visame regione, užtikrinant, kad politika būtų orientuota į visų asmenų poreikius, nepriklausomai nuo jų lytinės tapatybės, seksualinės orientacijos ar lyties požymių. Dalyvaujančios šalys, įskaitant Ispaniją, Graikiją, Lietuvą, Kiprą ir Airiją, prisideda prie šios bendros vizijos įgyvendinimo, įgyvendindamos politiką, kuri apsaugo LGBTIQ+ bendruomenes ir kartu šalina nuolatinės teisės aktų vykdymo ir visuomenės pripažinimo spragas.

Šaltinis: Specialioji "Eurobarometro" apklausa 535: Diskriminacija ES, infografika.
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972> (Diskriminacija Europos Sąjungoje, 2023 m.)

Ši ataskaita ypač aktuali, atsižvelgiant į tai, kad LGBTIQ+ problemos vis labiau pripažįstamos tarptautiniu mastu, ir į neatidėliotiną poreikį kurti įtraukią politiką, atspindinčią įvairią tikrovę. Daugiausia dėmesio skiriant translyčių ir interseksualių asmenų įtraukčiai, joje siekiama atkreipti dėmesį į sritis, kuriose reikia imtis papildomų veiksmų, kad būtų panaikintas atotrūkis tarp politikos ir praktikos.

Tikslas

Šio dokumento tikslas - pateikti išsamią ir faktais pagrįstą dabartinės realybės, iššūkių ir sisteminės dinamikos, susijusios su LGBTIQ+ fobija, apžvalgą, ypatingą dėmesį skiriant translyčių ir

interseksualių asmenų patirčiai penkiose Europos šalyse: Ispanijoje, Graikijoje, Kipre, Lietuvoje ir Airijoje.

Remiantis kokybinių duomenų rinkimo ir politikos bei teisinės sistemos analizės rezultatais, šiuo dokumentu siekiama:

- sujungti kokybinius pasakojimus su institucine ir teisine analize, kad būtų galima visapusiškai suvokti diskriminacijos, atskirties ir nelygybės problemas.
- Nustatyti teminius modelius ir struktūrines kliūtis įvairiose visuomenės srityse, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, užimtumo, švietimo ir viešųjų paslaugų srityse.
- Išryškinti politikos įgyvendinimo, teisinės apsaugos ir visuomenės informuotumo spragas, kurios prisideda prie LGBTQI+ fobijos plitimo.
- Sukurti įžvalgas ir rekomendacijas nacionalinio ir ES lygmens suinteresuotiesiems subjektams, kad ateityje būtų galima informuoti apie propagandą, politikos formavimą ir paslaugų teikimą.
- Tapti pagrindiniu informacijos sklaidos, gebėjimų stiprinimo ir tolesnių mokslinių tyrimų šaltiniu ACTIVEAID projekte ir platesnėje LGBTQI+ teisių srityje.

Šiuo išsamiu tyrimu ataskaita prisideda prie svarbiausio ACTIVEAID projekto tikslo: kovoti su LGBTQI+ fobija stiprinant institucijų galias, stiprinant bendruomenės balsą ir skatinant įtraukius, teisėmis pagrįstus metodus nacionaliniu ir Europos lygmenimis.

Ataskaitos struktūra

Ataskaita suskirstyta į keletą pagrindinių skyrių, kad skaitytojas galėtų susipažinti su jos išvadomis ir rekomendacijomis. Po šios įžangos Metodologijos skyriuje aprašomas tyrimo metodas, įskaitant dokumentais pagrįstą politikos analizę ir įžvalgas, gautas iš pokalbių su suinteresuotosiomis šalimis. Konkrečios šalies analizės dalyje nagrinėjama kiekvienos dalyvaujančios šalies politika ir teisinės sistemos, analizuojant jų privalumus, trūkumus ir įgyvendinimo problemas. Lyginamojoje analizėje nustatomi šalių panašumai, skirtumai ir derinimo galimybės, o skyriuje "Rekomendacijos" pateikiami tiksliniai pasiūlymai, kaip pagerinti LGBTQI+ teises ir apsaugą. Ataskaitoje pateikiamos pagrindinės išvados, gautos iš interviu su suinteresuotosiomis šalimis, tikslinių grupių susitikimų, ir vizija, kaip siekti LGBTQI+ įtraukties visoje Europoje. Pateikdama struktūrizuotą ir išsamų temos nagrinėjimą, ši ataskaita siekia prisidėti prie nuolatinių pastangų užtikrinti **LGBTQI+ asmenų lygybę ir orumą** visose dalyvaujančiose šalyse.

Ši ataskaita suskirstyta į keletą pagrindinių skyrių, kuriuose bendrai pateikiamas išsamus, daugiasluoksnis LGBTQI+ fobijos supratimas, ypatingą dėmesį skiriant translyčių ir interseksualių asmenų gyvenimiškai patirčiai penkiose ES valstybėse narėse.

Santrauka: joje apžvelgiamas ataskaitos tikslas, pagrindinės išvados ir tobulinimo galimybės, taip pat pateikiama glausta įžanga į tolesnę platesnę analizę.

Įvadas: Įvadas: Apibūdinamos ACTIVEAID projekto aplinkybės ir kontekstas, pristatomi D2.2 uždavinio tikslai, pagrindimas ir apimtis.

Metodika: Išsamiai aprašomas tyrimo planas, įskaitant kokybinius duomenų rinkimo metodus (interviu ir tikslinės grupės), politikos ir teisinės sistemos analizę ir teminės analizės metodą.

Šalies ataskaitos: Pateikiama išsami kiekvienos iš penkių dalyvaujančių šalių - Ispanijos, Graikijos, Kipro, Lietuvos ir Airijos - analizė. Kiekviename skyriuje pateikiama atitinkamų teisinių sistemų apžvalga, pokalbiai su suinteresuotosiomis šalimis ir institucinė praktika.

Lyginamoji analizė: Apibendrinamos įvairių šalių išvados, siekiant nustatyti bendras problemas, pasikartojančius modelius ir skirtingus politinius metodus, išryškinant pažangą ir nuolatinę spragas.

Teminė analizė: Analizės analizė: analizuojamos pagrindinės temos, kylančios iš duomenų, pavyzdžiui, stigma sveikatos priežiūros srityje, teisinio pripažinimo spragos, kliūtys įsidiarinti, diskriminacija tarp lyčių ir pilietinės visuomenės vaidmuo.

Suderinimas su ES sistemomis: vertinama, kiek nacionaliniai veiksmai atitinka ES LGBTIQ+ lygybės strategijos 2020-2025 m. ir kitų susijusių direktyvų tikslus.

Pagrindinės išvados ir tobulinimo galimybės: Apibendrinamos pagrindinės tyrimo įžvalgos ir nurodomos sritys, kuriose reikalingos tikslinės intervencijos ir reformos.

Rekomendacijos: Pateikiamos konkrečios, faktais pagrįstos rekomendacijos politikos formuotojams, specialistams ir pilietinės visuomenės veikėjams nacionaliniu ir ES lygmenimis.

Interviu ir tikslinių grupių susitikimai: Pateikiami duomenys, informacija ir pasakojimai iš interviu ir fokusuotų grupių susitikimų su tiksline grupe.

Metodika

Tyrimo metodas

Šios ataskaitos tyrimas atliktas derinant dokumentų analizę ir pokalbius su suinteresuotosiomis šalimis. **Atliekant dokumentinį tyrimą buvo išsamiai apžvelgtos esamos teisinės sistemos, politika ir iniciatyvos, susijusios su LGBTIQ+ teisėmis dalyvaujančiose šalyse.** Buvo nagrinėjami antidiskriminaciniai įstatymai, nuostatos dėl sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo, apsaugos darbo vietoje ir lytinės tapatybės pripažinimo mechanizmai. Be to, siekiant išsamiai susipažinti su kiekvienos šalies teisine ir politine aplinka, buvo analizuojamos konkrečios šalies ataskaitos, akademiniai tyrimai ir vyriausybinių leidinių. Siekiant sistemingai rinkti informaciją apie dalyvaujančių šalių politiką, teises sistemas ir iniciatyvas, buvo parengtas išsamus duomenų rinkimo šablonas, kuris padėjo atlikti žemėlapių sudarymą. Ši struktūrizuota priemonė užtikrino **nuoseklų požiūrį į duomenų rinkimą ir analizę, leido nustatyti trūkumus, stipriąsias puses ir derinimo galimybes.** Šabloną sudarė aštuoni pagrindiniai skyriai, kurių kiekvienas skirtas konkretiems LGBTIQ+ politikos formavimo ir įgyvendinimo aspektams. Jis palengvino esminių detalių, tokių kaip politikos tikslai, vykdymo užtikrinimo mechanizmai, suinteresuotųjų šalių atsiliepimai ir išmatuojami rezultatai, dokumentavimą. Pavyzdžiui, 2 skirsnyje daugiausia dėmesio skirta politikos apibendrinimui, įskaitant jos nuostatas, tikslines grupes ir įgyvendinimo terminus. 3 ir 4 skirsniuose buvo vertinamas politikos įtraukimas, veiksmingumas ir taikymo sritis, įtraukiant įžvalgas apie diskriminaciją sankirtose ir regioninius skirtumus. Be to, šablone pabrėžta suinteresuotųjų šalių nuomonė, todėl partneriai turėjo dokumentuoti LGBTIQ+ bendruomenių, teisių gynimo grupių ir institucijų atsiliepimus. Šis kokybinis indėlis pagilino analizę, išryškindamas praktinius politikos

įgyvendinimo iššūkius ir sėkmę. Kiekybiniai duomenys, pavyzdžiui, statistiniai duomenys apie praneštą diskriminaciją ir išspręstus atvejus, taip pat buvo įtraukti į 7 skyrių, siekiant pateikti išmatuojamų įžvalgų apie esamų sistemų poveikį.

Naudodamasis šiuo išsamiu šablonu, konsorciumas užtikrino, kad duomenys būtų renkami kruopščiai, standartizuotai ir atitiktų projekto tikslus. Toks požiūris leido atlikti išsamią lyginamąją analizę visose dalyvaujančiose šalyse, kuri tapo šioje ataskaitoje pateiktų išvadų ir rekomendacijų pagrindu.

Suinteresuotųjų šalių (translyčių ir interseksualių asmenų, darbuotojų ir sveikatos priežiūros specialistų) interviu papildė dokumentinį tyrimą, suteikdami kokybinių įžvalgų apie politikos įgyvendinimą ir visuomenės požiūrį. **Interviu metu buvo nagrinėjamos tokios temos kaip politikos įgyvendinimas, iššūkiai, su kuriais susiduria translyčiai ir interseksualūs asmenys, ir geroji praktika, skirta integracijai skatinti.** Interviu formatas apėmė pusiau struktūruotus interviu, kurie leido dalyviams pasidalyti išsamiomis perspektyvomis, kartu atkreipiant dėmesį į pagrindines dominančias sritis. Partnerystė sukūrė patikimą interviu sistemą, skirtą translyčiams ir interseksualiems asmenims, sveikatos priežiūros specialistams ir darbdaviams. **Sistema buvo orientuota į kasdienių pasakojimų apie tarpsektorinę diskriminaciją ir nelygybę fiksavimą, siekiant sutelkti suinteresuotąsias šalis sisteminiams pokyčiams.** Aiškios gairės užtikrino informuoto sutikimo gavimą, o interviu davėjai pritaikė tarpsektorinę aprėptį, kad dalyviai būtų veiksmingai įtraukti. Interviu leido iš pirmų lūpų susipažinti su iššūkiais, su kuriais susiduria translyčiai ir interseksualūs asmenys, kartu skatinant suinteresuotųjų šalių įsitraukimą.

INTERVIEW DESCRIPTION

T2.3 Intersectional Inequality in Everyday Narratives: insights from Stakeholder Focus Groups

The objective is to create a robust framework for conducting interviews with trans and intersex individuals, medical professionals, and employers while integrating stakeholder focus groups to promote sustainable change in the rights and opportunities of these communities.

Tiksliniai klausimai buvo skirti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui, diskriminacijai, įsidarbinimo kliūtims ir visuomenės požiūriui tirti. Tikslinės grupės palengvino diskusijas, kad būtų nustatytos įtraukties strategijos. Kiekvienas partneris turėjo atlikti po tris grupinius interviu su dešimčia suinteresuotųjų šalių, įskaitant translyčius ir interseksualius asmenis, medicinos specialistus ir darbdavius. Interviu truko maždaug valandą, buvo užpildytos registracijos formos, sutikimo sutartys ir klausimynai po susitikimo. Sesijose buvo naudojamos palengvintos diskusijos, vaizdinės priemonės ir veiksmų planavimas, siekiant gilesnio įsitraukimo. Iš viso dalyvavo maždaug 225 suinteresuotosios šalys, pasiskirsčiusios tarp **translyčių ir interseksualių asmenų, medicinos specialistų ir darbdavių**.¹ Kiekvienas partneris surengė tikslinę grupę, kad patikslintų projekto

¹Dalyviai nebuvo tolygiai pasiskirstę tarp šalių. Kiekvienoje šalyje dalyvavo skirtingas dalyvių skaičius.

tikslus ir prisidėtų prie politikos analizės. Kryžminis požiūris užtikrino, kad būtų atsižvelgta į rasę, socialinį ir ekonominį statusą bei kitas tapatybes.

Interviu temos skyrėsi priklausomai nuo suinteresuotųjų grupių. Translyčiai ir interseksualūs asmenys aptarė sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, teisinį pripažinimą, įsidarbinimą ir visuomenės spaudimą. Sveikatos priežiūros specialistai kalbėjo apie politiką, kliūtis sveikatos priežiūrai ir šališkumą, o darbdaviai nagrinėjo įtrauktį darbo vietoje, įdarbinimo iššūkius ir klaidingus įsitikinimus.

Apklausėjai buvo skatinami pritaikyti ir išplėsti diskusijas už iš anksto numatytų klausimų ribų, kad būtų galima užfiksuoti gilesnes įžvalgas. Lankstumas leido užmegzti organiškų pokalbių ir atskleisti vertingas perspektyvas, kurios kitu atveju galėjo likti neištirtos. Kiekvienas partneris organizavo po vieną tikslinę grupę, šiuose susitikimuose dalyvavo 10 suinteresuotųjų šalių, kurios išsamiau aptarė projekto tikslus, interviu.

Apimtis ir apribojimai

Šioje ataskaitoje pateikiama išsami LGBTQI+ fobijos daugelyje šalių analizė, ypatingą dėmesį skiriant translyčių ir interseksualių asmenų patirčiai Ispanijoje, Graikijoje, Kipre, Lietuvoje ir Airijoje. Į šio darbo apimtį įeina teisinės ir politinės sistemos analizė, interviu ir tikslinių grupių metu surinktų kokybinių duomenų teminė analizė ir nacionalinės politikos suderinamumo su Europos Sąjungos LGBTQI+ lygybės strategija 2020-2025 m. vertinimas. Jame taip pat atsispindi asmenų, kuriems sisteminė ir socialinė diskriminacija daro tiesioginį poveikį, gyvenimiška patirtis, kurią perteikė įvairios suinteresuotosios šalys, įskaitant LGBTQI+ asmenis, sveikatos priežiūros specialistus, pilietinės visuomenės atstovus ir darbdavius. Ataskaita, į kurią įtraukti empiriniai įrodymai ir institucinė analizė, siekiama informuoti apie politikos reformas ir skatinti įtraukią praktiką, kuria siekiama užtikrinti translyčių ir interseksualių asmenų teises, orumą ir gerovę.

Vis dėlto interpretuojant dokumentinių ir lauko tyrimų rezultatus reikia pripažinti keletą apribojimų. Pirma, **penkiose šalyse duomenų prieinamumas ir išsamumas labai skyrėsi** dėl skirtingo suinteresuotųjų šalių įsitraukimo, institucinės paramos ir prieigos prie atitinkamų gyventojų grupių. Antra, duomenų rinkinyje vis dar nepakankamai atstovaujamos tam tikros grupės, įskaitant dokumentų neturinčius migrantus, LGBTQI+ rasės asmenis, kaimo vietovėse gyvenančius asmenis ir nepilnamečius be globėjų sutikimo. Jų neįtraukimas atspindi tiek etinius aspektus, tiek praktines dalyvavimo kliūtis, pavyzdžiui, baimę būti matomiems arba saugaus statuso stoką.

Be to, **standartizuotų, išskaidytų nacionalinių duomenų apie lytinę tapatybę, jos raišką ir lyties požymius trūkumas** riboja galimybę kokybines įžvalgas pagrįsti kiekybiniais palyginimais. Daugeliu atvejų valstybinės duomenų sistemos nefiksuoja translyčių ir interseksualių asmenų patirties atskirai, o tai trukdo formuoti įrodymais pagrįstą politiką. Be to, ataskaita yra momentinė laiko nuotrauka, paremta duomenimis, surinktais daugiausia per 2024 m. Atsižvelgiant į tai, kad teisinė ir politinė aplinka visoje Europoje, ypač susijusi su lyties pripažinimu, sveikatos priežiūros reformomis ir antidiskriminacine teise, keičiasi, būsimi pokyčiai gali pakeisti kai kurias čia pateiktas išvadas ir rekomendacijas.

Nepaisant šių apribojimų, ataskaita yra vertingas ir savalaikis indėlis į LGBTQI+ fobijos supratimą Europoje. Ji suteikia tvirtą pagrindą nuolatiniam dialogui, tolesniems tyrimams ir tvariams

veiksmams, kuriais siekiama skatinti translyčių ir interseksualių asmenų lygybę, saugumą ir visišką įtrauktį visame regione.

Svarbu pažymėti, kad interviu dalyviai nebuvo atrinkti atsitiktinės atrankos būdu. Vietoj to, jie buvo asmenys, kurie išreiškė susidomėjimą šia tema arba buvo atrinkti tikslinės atrankos būdu. Todėl imtis gali būti ne visiškai reprezentatyvi platesnei populiacijai, o išvadas reikėtų interpretuoti atsižvelgiant į šį kontekstą, nes tai gali lemti atrankos šališkumą ir riboti rezultatų apibendrinimą.

Tarpsektoriškumas ir sudėtinė diskriminacija

LGBTQI+ asmenys patiria diskriminaciją ne izoliuotai - daugelis jų susiduria su kompleksinėmis kliūtimis dėl susikertančių tapatybių, pavyzdžiui, rasės, etninės kilmės, negalios, socialinio ir ekonominio statuso ar migranto statuso. Šie persidengiantys veiksniai gali turėti didelės įtakos galimybėms naudotis teisėmis, paslaugomis ir saugumu.

Rasinės ir etninės mažumos LGBTQI+ bendruomenėse dažnai susiduria su dviguba marginalizacija. Pavyzdžiui, rasizuoti translyčiai asmenys gali susidurti su papildomais stereotipais įsidarbinant ar teikiant sveikatos priežiūros paslaugas, ypač šalyse, kuriose sisteminis rasizmas vis dar nepakankamai sprendžiamas. Kai kuriais atvejais rasinė ar etninė kilmė gali sustiprinti visuomenės atstūmimą ar nematomumą, ypač regionuose, kuriuose antirasistinės sistemos yra ribotos.

Migrantai ir prieglobsčio prašantys LGBTQI+ asmenys susiduria su ypač didelėmis problemomis. Teisinis lyties pripažinimas gali būti neprieinamas migrantams be dokumentų, o prieglobsčio suteikimo procedūrose dažnai tinkamai neįvertinama rizika, su kuria LGBTQI+ prašytojai susiduria savo kilmės šalyse. Kalbos barjerai, deportacijos baimė ir nenuosekli teisinė apsauga dar labiau didina jų atskirtį, ypač kai sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir teisinis pripažinimas priklauso nuo gyvenamosios vietos statuso.

Neįgalieji, kurie taip pat yra LGBTQI+, gali susidurti su dar didesnėmis kliūtimis ieškodami tinkamų paslaugų. Diskriminaciją sveikatos priežiūros ar švietimo srityje dažnai sustiprina gebėjimus varžančios prielaidos, todėl atskirtis atsiranda net ir tose sistemose, kurios nominaliai skirtos mažumoms apsaugoti. Įtraukiuose mokymuose, skirtuose paslaugų teikėjams, retai kalbama ir apie negalią, ir apie lyties ir (arba) seksualinę įvairovę, todėl lieka didelių tarpsektorinės priežiūros ir pripažinimo spragų.

Šiuo metu tik kelios šalys sistemingai renka suskirstytus duomenis apie šias susikertančias tapatybes. Šis matomumo trūkumas apsunkina politikos formavimą ir trukdo kurti tikslines, teisingas intervencines priemones. Siekiant išspręsti šią problemą, į nacionalines strategijas turi būti įtraukti susikertančių tapatybių rodikliai, užtikrintas paslaugų prieinamumas ir aktyviai įtrauktos organizacijos, atstovaujančios daugialypės marginalizacijos bendruomenėms.

Pagrindinės rekomendacijos:

- Į nacionalines LGBTQI+ duomenų rinkimo ir stebėsenos sistemas įtraukti tarpsektorines kategorijas.
- Įtraukti migrantų, neįgaliųjų ir rasinio teisingumo organizacijas į LGBTQI+ politikos formavimą ir konsultacijas.
- Finansuoti tikslinę pagalbą ir paslaugas LGBTQI+ asmenims iš marginalizuotų pogrupių.

Duomenų spragos ir etiniai aspektai

Nors šioje ataskaitoje stengiamasi išsamiai ir tiksliai atspindėti translyčių ir interseksualių asmenų gyvenimišką patirtį penkiose dalyvaujančiose šalyse, reikia pripažinti keletą duomenų ir etinių apribojimų. Pirma, su interseksualiais asmenimis susijusių duomenų prieinamumas išlieka itin ribotas. Daugelyje kontekstų interseksualūs asmenys oficialioje statistikoje nepripažįstami kaip atskira demografinė grupė, o jų patirtys dažnai supriešinamos su kitų LGBTQI+ tapatybių asmenų patirtimis, taip paslepiant specifinį pažeidžiamumą ir sveikatos priežiūros poreikius. Dėl sunkumų susisiekti ar pripažinti, kad jie yra interseksualūs asmenys, interviu dalyvavo labai nedidelė dalis.

Be to, interseksualių ir translyčių tapatybių stigmatizavimas kartu su diskriminacijos ar atskleidimo baime galėjo paskatinti kai kuriuos asmenis nedalyvauti arba nepranešti apie asmeninę patirtį. Dėl to atsiranda atsakymų šališkumo tikimybė, ypač tuose regionuose, kur LGBTQI+ teisės mažiau pripažįstamos arba kur institucinis pasitikėjimas yra menkas.

Etikos požiūriu buvo labai stengiamasi užtikrinti savanorišką dalyvavimą, informuoto asmens sutikimą ir konfidencialumą, ypač interviu su marginalizuotomis ar teisiškai nepripažintomis grupėmis metu.

Galiausiai, dėl partnerių organizacijų skaičiaus ir pajėgumų skirtumų įvairiose šalyse, duomenų apimtis ir išsamumas buvo paskirstyti nevienodai. Ispanijoje ir Graikijoje dėl didesnės institucinės paramos ir aktyvesnio suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo duomenų kiekis buvo didesnis. Šie skirtumai atspindi santykiniam konkrečių šalių analizės turtingume.²

Konkrečios šalies analizė

ISPANIJA

Santrauka

Per pastaruosius kelis dešimtmečius Ispanija padarė didelę pažangą stiprindama LGBTQI+ bendruomenės teises ir tapo viena pažangiausių Europos šalių teisinės apsaugos ir visuomenės pripažinimo požiūriu. 2005 m. Ispanija įteisino tos pačios lyties asmenų santuokas **įstatymu Nr. 13/2005** ir tapo viena pirmųjų šalių pasaulyje. 2007 m. priimtas **Lyties tapatybės įstatymas** (Ley 3/2007), pagal kurį asmenims leidžiama teisėtai keisti lytį, nereikalaujant chirurginės operacijos ar sterilizacijos - tai didelis žingsnis į priekį translyčių teisių srityje. 2022 m. priimtas **Išsamus vienodo požiūrio ir nediskriminavimo įstatymas** (Ley 15/2022), dar žinomas kaip Zero lo įstatymas, yra svarbus antidiskriminacinis įstatymas, kuriuo LGBTQI+ asmenys apsaugomi nuo diskriminacijos įvairiose srityse, įskaitant įdarbinimą, švietimą, būstą ir galimybę naudotis viešosiomis paslaugomis. Į jį taip pat įtrauktos nuostatos dėl neapykantos nusikaltimų prieš LGBTQI+ bendruomenę nagrinėjimo. Be to, Ispanija įgyvendino svarbias reformas, kuriomis siekiama apsaugoti ir remti LGBTQI+ asmenis, įskaitant **Demokratinės atminties įstatymą** (Ley 20/2022), kuriuo pripažįstami ir

² Šiai ataskaitai tobulinti ir rezultatams pateikti buvo pasitelkta dirbtinio intelekto valdoma priemonė. Ji buvo naudojama laikantis skaidrumo, atskaitomybės ir duomenų apsaugos principų, kaip nurodyta ES gairėse dėl atsakingo generatyvinio dirbtinio intelekto naudojimo moksliniuose tyrimuose.

kompensuojami frankistinio režimo metu persekioti LGBTQI+ asmenys, ir **Trans įstatymą** (Ley 4/2023), kuris leidžia translyčiams asmenims save identifikuoti ir gauti lytį patvirtinančias sveikatos priežiūros paslaugas.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Išsamus įstatymas 15/2022 (Ley Integral para la Igualdad de Trato y la No Discriminación) (Parlamentas S. , Išsamus įstatymas 15/2022, 2022 m.)

Priėmimo data: 2022 m. liepos 12 d.

Atsakinga institucija: Ispanijos parlamentas

Tikslinė visuomenė: LGBTQI+ asmenys

Apžvalga ir tikslai

Išsamus įstatymas Nr. 15/2022, vadinamas Zero lo įstatymu, yra svarbus teisės aktas, kuriuo siekiama užtikrinti vienodą požiūrį į LGBTQI+ asmenis Ispanijoje ir jų apsaugą nuo diskriminacijos. Įstatymu draudžiama diskriminacija įvairiose gyvenimo srityse, įskaitant užimtumą, švietimą, būstą ir viešąsias paslaugas, taip pat nustatomos griežtesnės bausmės už neapykantos nusikaltimus prieš LGBTQI+ asmenis. Jo tikslas - skatinti labiau įtraukią ir lygiavertę visuomenę, užtikrinant, kad LGBTQI+ asmenys galėtų gyventi nebijodami persekiojimo, diskriminacijos ar smurto. Įstatyme taip pat pabrėžiama visuomenės sąmoningumo didinimo svarba kovojant su visuomenės prietarais. Šiuo įstatymu draudžiama diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės įvairiuose sektoriuose, įskaitant užimtumą, švietimą, būstą ir galimybę naudotis viešosiomis paslaugomis. Jame neapykantos nusikaltimai, nukreipti prieš LGBTQI+ asmenis, traktuojami kaip sunkūs nusikaltimai, už kuriuos taikomos griežtesnės bausmės. Juo siekiama užtikrinti griežtesnę teisinę apsaugą ir skatinti LGBTQI+ asmenų lygybę, didinti visuomenės informuotumą ir skatinti įtraukią visuomenę.

Kova su persidengiančiomis diskriminacijos formomis: Įstatyme aiškiai kalbama apie įvairias diskriminacijos formas, pavyzdžiui, lytį, rasę, etninę priklausomybę, socialinę ir ekonominę padėtį ar seksualinę orientaciją. Jame pripažįstamos persidengiančios diskriminacijos formos, kai asmenys vienu metu gali patirti kelių formų diskriminaciją. Pavyzdžiui, asmuo gali būti diskriminuojamas ir dėl lyties, ir dėl rasės, o įstatymas tokiais atvejais užtikrina tinkamą apsaugą. Toks požiūris leidžia geriau suprasti, kaip susikerta skirtingos tapatybės ir patirtys, ir padeda veiksmingiau kovoti su diskriminacija.

Nuostatos kritinėse zonose: Zero lo įstatymu nustatoma griežta apsauga nuo diskriminacijos tokiose svarbiose srityse kaip sveikatos priežiūra, užimtumas ir švietimas. Sveikatos priežiūros srityje įstatymu užtikrinamos vienodos galimybės gauti medicinos paslaugas, draudžiama atsisakyti jas teikti dėl seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės, rasės ar socialinės ir ekonominės padėties, taip užtikrinant LGBTQI+ asmenų fizinę ir psichinę gerovę. Įdarbinimo srityje įstatymas įpareigoja taikyti sąžiningą įdarbinimo praktiką, užtikrinti vienodas paaukštinimo galimybes ir galimybę mokytis, kartu griežtai draudžiant diskriminacinę praktiką įdarbinant, nustatant atlyginimą ar elgesį darbo vietoje,

kad visiems darbuotojams būtų užtikrintos vienodos sąlygos. Švietimo įstaigos privalo suteikti lygias galimybes naudotis ištekliais ir galimybėmis, puoselėti įtraukią mokymosi aplinką pasitelkdamos antidiskriminacines priemones ir informuotumo didinimo programas, naudingas visų sluoksnių studentams.

Pagarba įvairioms lyčių tapatybėms ir išraiškoms: Įstatyme pripažįstama, kad lytinė tapatybė yra pagrindinė apsaugos sritis, apimanti ir nebinarinę tapatybę. Nors nebinarinės tapatybės nėra aiškiai paminėtos, platus lytinės tapatybės supratimas užtikrina, kad asmenys, kurie netelpa į tradicines vyrų ir moterų kategorijas, būtų apsaugoti nuo diskriminacijos. Įstatymas garantuoja, kad tiek lyties išraiška, tiek lytinė tapatybė yra saugomos nuo nevienodo požiūrio, o tai reiškia, kad nebinarinių asmenų, taip pat kitų asmenų, turinčių skirtingą lytinę patirtį, teisės yra saugomos skirtingose srityse.

Vykdymo užtikrinimo mechanizmai: Vykdymo užtikrinimo mechanizmus nustato Autoridad Independiente para la Igualdad de Trato y la No Discriminación (Nepriklausoma vienodo požiūrio ir nediskriminavimo institucija). Šiai institucijai pavesta stebėti, kaip laikomasi reikalavimų, ir rengti ataskaitas. Be to, įstatyme numatyta galimybė imtis teisinių veiksmų, kuriuos gali inicijuoti nukentėję asmenys ar organizacijos.

Regioninės adaptacijos ir pakeitimai: Įstatymas leidžia pritaikyti jo nuostatų įgyvendinimą prie skirtingų regionų specifikos, ypač kalbant apie institucijų, orientuotų į lygybę, steigimą. Pavyzdžiui, autonominiai regionai gali steigti savo institucijas kovai su diskriminacija, pritaikydami veiksmus prie vietos poreikių. Priklausomai nuo regioninės kompetencijos, gali skirtis ir nuostatų vykdymo užtikrinimas.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Įstatymas Nr. 3/2007 dėl lytinės tapatybės ir seksualinės orientacijos (Ley 3/2007 sobre identidad de género y orientación sexual) (Ispanija, 2007 m.)

Priėmimo data: 2007 m. liepos mėn.

Atsakingoji institucija: Ispanijos vyriausybė

Tikslinė populiacija: Translyčiai asmenys, interseksualūs asmenys

Apžvalga ir tikslai

2007 m. liepos 15 d. priimtas Įstatymas Nr. 3/2007 yra esminis Ispanijos įsipareigojimo skatinti translyčių teises etapas. Šiuo įstatymu teisiškai pripažįstama translyčių lytinė tapatybė, nereikalaujant invazinių medicininių procedūrų, tokių kaip chirurginė operacija ar sterilizacija - pažangus požiūris, neturintis analogų daugelyje tuometinės Europos šalių. Dėmesį sutelkęs į apsisprendimo teisę, įstatymas gerokai pagerino translyčių socialinę integraciją ir gyvenimo kokybę Ispanijoje. Įstatymu siekiama užtikrinti lygybę, užkirsti kelią diskriminacijai dėl lyties ir skatinti visuomenės pritarimą įvairioms lytinėms tapatybėms. Ley 3/2007, žinomas kaip "Trans įstatymas", žymi svarbų žingsnį pripažįstant lytinę tapatybę, nes leidžia translyčiams asmenims keisti savo asmens duomenis

oficialiuose dokumentuose, nereikalaujant lytį patvirtinančios operacijos ar sterilizacijos. Šia novatoriška nuostata įtvirtinamas apsisprendimo principas, užtikrinantis, kad teisinė tapatybė atitiktų gyvenimišką patirtį. Konstituciniu lygmeniu įstatymu įgyvendinamos kovos su diskriminacija priemonės, išplečiama apsauga įdarbinimo, švietimo ir viešųjų paslaugų srityse, kad būtų užtikrintas vienodas požiūris ir įtrauktis. Be to, įstatymu sprendžiama smurto dėl lyties problema, įgyvendinant apsaugos priemones ir paramos programas, ypač skirtas interseksualiems asmenims, kurie yra pažeidžiami dėl diskriminacijos. Darbo rinkoje įstatymas įpareigoja dideles įmones parengti lygybės planus, kad būtų pašalintos kliūtys, su kuriomis susiduria translyčiai ir interseksualūs asmenys įdarbinant ir siekiant karjeros. Be to, jis skatina švietimą ir kultūrinį sąmoningumą per programas, kuriomis griaunami lyčių stereotipai ir skatinamas priėmimas mokyklose ir žiniasklaidoje. Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas taip pat yra prioritetas, užtikrinant visapusišką priežiūrą, įskaitant lytį patvirtinantį gydymą, kartu kovojant su diskriminacija medicinos įstaigose. Siekiant apsaugoti asmenis, pranešančius apie nevienodą elgesį, įstatyme numatyta atsakomųjų veiksmų apsauga, ypač darbovietėse, užtikrinant teisinę gynybą ir nešališką bylos nagrinėjimą. Be to, įstatymu Nr. 3/2007 didinamas atstovavimas kultūrai, skatinant lyčių pusiausvyrą sprendimus priimančiose meno ir žiniasklaidos institucijose, didinant translyčių ir interseksualių asmenų matomumą ir įtrauktį į visuomenę.

Pagrindinės įstatymo nuostatos: Ley 3/2007, žinomas kaip "Trans įstatymas", žymi svarbų žingsnį pripažįstant lytinę tapatybę, nes leidžia translyčiams asmenims keisti savo asmens duomenis oficialiuose dokumentuose, nereikalaujant lytį patvirtinančios operacijos ar sterilizacijos. Šia novatoriška nuostata įtvirtinamas apsisprendimo principas, užtikrinantis, kad teisinė tapatybė atitiktų gyvenimišką patirtį. Konstituciniu lygmeniu įstatymu įgyvendinamos kovos su diskriminacija priemonės, išplečiama apsauga įdarbinimo, švietimo ir viešųjų paslaugų srityse, kad būtų užtikrintas vienodas požiūris ir įtrauktis. Be to, įstatymu sprendžiama smurto dėl lyties problema, įgyvendinant apsaugos priemones ir paramos programas, ypač skirtas interseksualiems asmenims, kurie yra pažeidžiami dėl diskriminacijos. Darbo rinkoje įstatymas įpareigoja dideles įmones parengti lygybės planus, kad būtų pašalintos kliūtys, su kuriomis susiduria translyčiai ir interseksualūs asmenys įdarbinant ir siekiant karjeros. Be to, jis skatina švietimą ir kultūrinį sąmoningumą per programas, kuriomis griaunami lyčių stereotipai ir skatinamas priėmimas mokyklose ir žiniasklaidoje. Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas taip pat yra prioritetas, užtikrinant visapusišką priežiūrą, įskaitant lytį patvirtinantį gydymą, kartu kovojant su diskriminacija medicinos įstaigose. Siekiant apsaugoti asmenis, pranešančius apie nevienodą elgesį, įstatyme numatyta atsakomųjų veiksmų apsauga, ypač darbovietėse, užtikrinant teisinę gynybą ir nešališką bylos nagrinėjimą. Be to, įstatymu Nr. 3/2007 didinamas atstovavimas kultūrai, skatinant lyčių pusiausvyrą sprendimus priimančiose meno ir žiniasklaidos institucijose, didinant translyčių ir interseksualių asmenų matomumą ir įtrauktį į visuomenę.

Civilinės metrikacijos institucijų vaidmuo: Ley 3/2007 vykdomas pirmiausia patikėtas civilinės metrikacijos institucijoms, kurios yra atsakingos už prašymų dėl lyties pripažinimo tvarkymą ir užtikrina, kad teisinių įrašų pakeitimai atitiktų nustatytus kriterijus. Šios institucijos veikia kaip įstatymo įgyvendinimo sargai.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Trans įstatymas (Ley para la igualdad real y efectiva de las personas trans y para la garantía de los derechos de las personas LGTBI, Ley 4/2023) (Parlamentas S. , Trans įstatymas, 2023 m.)

Priėmimo data: 2023 m. vasario mėn.

Atsakingoji institucija: Ispanijos parlamentas

Tikslinė visuomenė: Translyčiai asmenys

Apžvalga ir tikslai

2023 m. kovą Ispanijoje priimtas Translyčių įstatymas (Ley 4/2023) yra permainingas teisės aktas, kuriuo siekiama užtikrinti translyčių asmenų teises ir apsaugą. Jis leidžia vyresniems nei 16 metų asmenims savarankiškai nustatyti savo lytį ir ją keisti oficialiuose dokumentuose be gydytojo patvirtinimo. Nepilnamečiai nuo 14 iki 16 metų taip pat gali savarankiškai nustatyti savo lytį gavę tėvų sutikimą. Įstatymu sudaromos palankesnės sąlygos lengviau gauti lytį patvirtinančias sveikatos priežiūros paslaugas, pavyzdžiui, hormonų terapiją, ir draudžiama žalinga praktika, pavyzdžiui, konversinė terapija. Be to, juo sustiprinama apsauga nuo diskriminacijos pagrindinėse srityse, pavyzdžiui, įdarbinimo, švietimo ir viešųjų paslaugų srityse, tačiau vis dar neįtraukiamas nebinarinis pripažinimas ir nustatomi apribojimai jaunesniems nepilnamečiams. Įstatymu užtikrinamos lygios translyčių asmenų teisės, įskaitant galimybę patiems identifikuoti savo lytį oficialiuose dokumentuose be gydytojo patvirtinimo (vyresniems nei 16 metų asmenims). Jis suteikia teisę nepilnamečiams nuo 14 iki 16 metų save identifikuoti su tėvų sutikimu. Įstatymas taip pat palengvina galimybę gauti lytį patvirtinančias sveikatos priežiūros paslaugas, pavyzdžiui, hormonų terapiją, be tėvų sutikimo vyresniems nei 16 metų asmenims. Juo uždrausta konversinė terapija ir sustiprinta antidiskriminacinė apsauga įdarbinimo, švietimo ir viešųjų paslaugų srityse. Nors ir reikšminga, joje neleidžiama pripažinti nebinarinės lyties ir nustatomi apribojimai nepilnamečiams iki 14 metų.

Kova su persidengiančiomis diskriminacijos formomis: Translytiškumo įstatyme laikomasi visapusiško požiūrio į diskriminaciją, atsižvelgiant į susikertančius veiksniai, pavyzdžiui, lytį, seksualinę orientaciją ir rasę. Jame aiškiai draudžiama diskriminacija dėl kelių požymių, taip užtikrinant, kad asmenys, susiduriantys su kompleksiniu pažeidžiamumu, gautų tinkamą apsaugą. Pavyzdžiui, įstatymas apsaugo nuo šališkumo, susijusio ne tik su lytine tapatybe, bet ir su platesniais aspektais, pavyzdžiui, socialine ir ekonomine padėtimi, etnine priklausomybe ar negalia, taip skatindamas platesnę sistemą.

Kritinių sričių nuostatos: Į politiką įtrauktos griežtos antidiskriminacinės nuostatos kritinėse srityse, užtikrinančios apsaugą užimtumo, sveikatos priežiūros, švietimo, teisinio lyties pripažinimo, socialinių paslaugų ir dalyvavimo politiniame gyvenime srityse. Užimtumo srityje aiškiai draudžiama diskriminacija dėl lytinės tapatybės ar jos išraiškos, reikalaujama, kad darbdaviai užtikrintų lygybę priimant į darbą, paaugštinant pareigose ir taikant elgesį darbo vietoje, o už pažeidimus taikomos teisinės pasekmės. Sveikatos priežiūros apsauga numato nediskriminacinę prieigą prie paslaugų, įskaitant lyties patvirtinimą užtikrinantį gydymą, pavyzdžiui, hormonų terapiją, kurią vyresni nei 16

metų asmenys gali gauti savarankiškai, o nepilnamečiams nuo 14 iki 16 metų reikalingas tėvų sutikimas. Konversinės terapijos draudimas dar labiau sustiprina apsaugą nuo žalingos praktikos. Švietimo įstaigose turi būti kuriama įtrauki aplinka, kurioje gerbiama lytinė tapatybė, užtikrinant translyčiams studentams lygias galimybes naudotis ištekiais ir galimybėmis. Įstatymu taip pat supaprastinamas teisinis lyties pripažinimas, panaikinant medicininės sąlygas vyresniems nei 16 metų asmenims, taip suderinant jį su apsisprendimo principu. Be to, juo išplečiama socialinių paslaugų ir šeimos teisių apsauga, užtikrinant tėvų pripažinimą ir paramos sistemas translyčiams asmenims. Siekiant atsižvelgti į ypatingą translyčių bendruomenės pažeidžiamumą, įstatymu griežtinamos baudmės už neapykantos nusikaltimus ir smurtą, nustatant griežtesnes pasekmes už neapykantos kalbą ir fizinius išpuolius. Galiausiai įstatymu skatinamas dalyvavimas politikoje, skatinant įtraukti translyčius asmenis į sprendimų priėmimo procesus, užtikrinant jų atstovavimą formuojant viešąją politiką.

Pagarba įvairioms lyčių tapatybėms ir išraiškoms: Nors Translyčių įstatymas žymi didelę pažangą pripažįstant translyčių asmenų teises, jame nėra aiškiai kalbama apie nebinarines tapatybes. Nepaisant šio apribojimo, platesnės nuostatos dėl lytinės tapatybės ir raiškos netiesiogiai suteikia apsaugą asmenims, turintiems įvairią lytinę patirtį. Apsaugodamas translyčių asmenų teises, įstatymas skatina didesnę visuomenės pritarimą įvairioms lyties išraiškoms.

Regioninis įgyvendinimas ir skirtumai: Translytiškumo įstatyme pripažįstama Ispanijos regioninės struktūros įvairovė, nes autonominėms bendruomenėms suteikiama galimybė lanksčiai pritaikyti tam tikrus jo įgyvendinimo aspektus. Pavyzdžiui, regionai yra atsakingi už sveikatos priežiūros paslaugų organizavimą, įskaitant galimybę gauti lytį patvirtinantį gydymą ir psichologinę pagalbą. Nors toks pritaikomumas užtikrina aktualumą vietos lygmeniu, jis taip pat lemia galimus įgyvendinimo kokybės ir nuoseklumo skirtumus įvairiuose regionuose.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Kovo 29 d. Įstatymas Nr. 2/2016 dėl translyčių ir interseksualių asmenų apsaugos, veiksmingos lygybės ir nediskriminavimo Madrido bendruomenėje. (Madridas, 2016 m.)

Atsakingoji institucija: Madrido autonominės bendruomenės prezidentūra

Tikslinė populiacija: Daugiausia translyčiai ir interseksualūs asmenys, taip pat jų šeimos ir paramos tinklai.

Apžvalga ir tikslai

Įstatymu nustatomos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti pagarbą tapatybei ir lyties išraiškai, įskaitant lyties pripažinimą administraciniuose dokumentuose be medicininių ar psichologinių reikalavimų. Juo taip pat skatinamas specialių programų įgyvendinimas tam tikrose srityse, pavyzdžiui, sveikatos, švietimo ir užimtumo, siekiant užtikrinti lygias galimybes ir užkirsti kelią diskriminacijos atvejams. Šis įstatymas taip pat verčia valstybines institucijas plėtoti informavimo ir mokymo veiklą, kad būtų užtikrintas jo įgyvendinimas ir skatinamas pagarba grindžiamas sambūvis.

Garantuoja galimybę gauti sveikatos priežiūros paslaugas, pritaikytas konkrečioms translyčių ir interseksualių asmenų poreikiams, įskaitant lytį patvirtinančią priežiūrą.

Pagrindinės įstatymo nuostatos

Lyčių tapatybės pripažinimas administracinėse procedūrose: Įstatymas supaprastina teisinio lyties pripažinimo procesą, panaikindamas medicininius ir psichologinius reikalavimus. Toks požiūris remia apsisprendimą, leidžiantį asmenims suderinti savo teisinę tapatybę su lyties išraiška be invazinių išankstinių sąlygų.

Konkrečiam sektoriui skirtos programos ir apsauga: Įstatymu užtikrinama galimybė gauti sveikatos priežiūros paslaugas, pritaikytas konkrečioms translyčių ir interseksualių asmenų poreikiams, įskaitant lytį patvirtinančią priežiūrą. Švietimo įstaigos įpareigos įgyvendinti informuotumo ir įtraukties programas, kad būtų kuriama visiems mokiniams palanki aplinka. Įdarbinimo srityje aiškiai draudžiama diskriminacija dėl lytinės tapatybės ar interseksualumo požymių, užtikrinant sąžiningą įdarbinimą, paaukštinimą ir darbo praktiką. Be to, apsauga taikoma ir viešosioms paslaugoms, įskaitant būstą, kultūrinę veiklą ir teisingą elgesį policijoje, taip skatinant sąžiningą ir įtraukią aplinką translyčiams ir interseksualiems asmenims.

Parama transfobijos aukoms: sukurti paramos transfobijos aukoms mechanizmai, siūlantys tiek teisinę, tiek emocinę paramą. Šiomis priemonėmis siekiama kovoti su smurto ar diskriminacijos atvejais ir užkirsti jiems kelią, užtikrinant atskaitomybę.

Kova su persidengiančiomis diskriminacijos formomis: Įstatymas aiškiai nenumato persidengiančių diskriminacijos formų, pavyzdžiui, atsirandančių dėl lyties, rasės ar socialinės ir ekonominės padėties sankirtos. Be to, pašalinus straipsnius, apibrėžiančius pažeidimus, susilpnėjo jo gebėjimas nagrinėti sudėtingus, daugialypės diskriminacijos atvejus. Šis praleidimas yra didelė įstatymo išsamumo spraga.

Kritinėms sritims skirtos nuostatos: Įstatyme nustatytas nediskriminavimas sveikatos priežiūros srityje, užtikrinama galimybė gauti lytį patvirtinantį gydymą ir specializuotas paslaugas, nors pastarosiomis reformomis buvo padaryta prieštaringų pakeitimų, galinčių kelti grėsmę translyčių asmenų teisėms. Švietimo srityje reikalaujama, kad mokyklos įgyvendintų informuotumą ir įtrauktį skatinančias priemones, kad sumažintų stigmą ir sukurtų palankią aplinką lyties skirtumų turintiems mokiniams. Įdarbinimo nuostatos apsaugo translyčius ir interseksualius asmenis nuo diskriminacijos darbo vietoje, užtikrindamos lygias galimybes įdarbinant, mokant ir darant karjerą.

Pagarba įvairioms lyčių tapatybėms ir išraiškoms: Naujausioje įstatymo versijoje pradinis apsisprendimo teisės akcentavimas buvo susilpnintas, išbraukiant tokius svarbius terminus kaip "apsisprendimo teisė" ir "lyties ar seksualinė tapatybė". Ypač trūksta nuorodų į nebinarinę tapatybę, todėl asmenų, kurių lytis neatitinka tradicinių binarinių kategorijų, apsauga yra nepakankama.

Pagrindinių sričių aprėptis: Įstatymas numato visapusišką apsaugą pagrindinėse srityse, kad būtų skatinama lygybė ir įtrauktis. Sveikatos priežiūros srityje užtikrinama galimybė gauti lytį patvirtinantį

gydymą, o įdarbinimo srityje - apsauga nuo diskriminacijos darbo vietoje. Švietimo priemonėmis daugiausia dėmesio skiriama įtrauktis ir sąmoningumo skatinimui mokyklose, o socialinės įtraukties pastangomis skatinamas vienodas dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas. Šeimos apsaugos nuostatos siūlo paramos sistemas translyčių asmenų šeimoms, o specialiai pritaikytos programos skirtos pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, jaunimo ir vyresnio amžiaus žmonių, poreikiams tenkinti. Be to, įstatymu skatinama kultūrinė ir sportinė įtrauktis, siekiant užtikrinti įvairiapusį atstovavimą, ir įgyvendinamos priemonės, kuriomis siekiama užkirsti kelią diskriminacinei praktikai teisėsaugos institucijose.

Regioninis įgyvendinimas ir iššūkiai: Įstatymo vykdymas labai priklauso nuo regioninių ir vietos valdžios institucijų, o tai lemia jo taikymo skirtumus. Vietos valdžios institucijų išteklių ir įsipareigojimų skirtumai gali lemti nenuoseklią apsaugą ir paramą. Be to, dėl aiškių atskaitomybės mechanizmų nebuvimo dar labiau apsunkinamas vienodas įgyvendinimas.

Politikos pavadinimas / teisinis pagrindas: Ley 20/2022, de 19 de octubre, de Memoria Democrática (teisės aktas), 2022 m.)

Priėmimo data: 2022 m.

Atsakingoji institucija: *Ispanijos valstybė (valstybės teisės aktai)*

Apžvalga ir tikslai

Demokratinės atminties įstatymas yra labai svarbi teisinė sistema, skirta Ispanijos istorinei atminčiai atkurti, saugoti ir skleisti. Pagrindinis jo tikslas - skatinti žinias ir informuotumą apie kovas už demokratines vertybes ir pagrindines teises visoje Ispanijos šiuolaikinėje istorijoje. Įstatymas skatina kartų sanglaudą ir solidarumą, nes pabrėžia konstitucinius principus, bendras vertybes ir laisvių gynimą.

Įstatymo esmė - pripažįstama ir nagrinėjama neteisybė, kurią patyrė asmenys ir grupės per Ispanijos pilietinį karą (1936-1939 m.) ir vėlesnę frankistų diktatūrą (1939-1978 m.). Šiuo laikotarpiu buvo plačiai paplitęs persekiojimas ir represijos dėl politinių, ideologinių, religinių ar asmeninių įsitikinimų, įskaitant smurtą prieš asmenis dėl jų orientacijos ar seksualinės tapatybės. Įstatymu oficialiai pripažįstamos šios skriaudos, siūloma atlyginti aukoms padarytą žalą ir išsaugoti jų palikimą kaip Ispanijos istorinės sąmonės dalį.

LGBTQI+ persekiojimo pripažinimas: Vienas iš svarbių šio teisės akto etapų yra aiškus LGBTQI+ asmenų persekiojimo, su kuriuo jie susidūrė frankistinio režimo metu, pripažinimas. Įstatyme pripažįstama, kad LGBTQI+ asmenys buvo sistemingai persekiojami, diskriminuojami ir represuojami. Oficialiai atsiprašydama už šias neteisybes, Ispanija žengia svarbų žingsnį istorinės atsakomybės link. Įstatyme taip pat numatytos kompensacijos ir žalos atlyginimas aukoms, taip sustiprinant įsipareigojimą šalinti praeities skriaudas ir užtikrinti, kad marginalizuotų bendruomenių balsai būtų išgirsti ir įteisinti.

Kova su persidengiančiomis diskriminacijos formomis: Įstatyme laikomasi kryžminio požiūrio į diskriminaciją, aiškiai pripažįstant ir sprendžiant persidengiančių marginalizacijos formų problemas. Teisės akto 4 straipsnyje skelbiama, kad visi nuosprendžiai ir sankcijos, priimti karo ir diktatūros metu dėl priežasčių, susijusių su politiniais, ideologiniais, religiniais ar asmeniniais įsitikinimais, yra niekiniai ir negaliojantys. Ši apsauga taikoma ir asmenims, prieš kuriuos buvo nukreiptas smurtas dėl jų narystės profesinėse sąjungose, politinėse partijose, etninių mažumų, feministinių judėjimų ir kitų marginalizuotų grupių veikloje.

Be to, įstatyme pripažįstamas asmenų persekiojimas dėl jų kultūrinių, kalbinių, lyties, seksualinės orientacijos ar tapatybės pasirinkimų, užtikrinant, kad būtų pripažįstamos ir šalinamos persidengiančios diskriminacijos formos. Tokia plati taikymo sritis atspindi įstatymo įsipareigojimą visapusiškai atsižvelgti į įvairią šio laikotarpio priespaudos patirtį.

Žalos atlyginimas ir moralinė kompensacija: Įstatymu įpareigojama pripažinti praeities skriaudas oficialiai atsiprašant, taip užtikrinant, kad aukos ir jų šeimos gautų moralinę kompensaciją. Pripažįstant istorinę neteisybę, įvykdytą prieš asmenis ir grupes, įskaitant LGBTQI+ asmenis, teisės aktu siekiama atkurti jų orumą ir patvirtinti jų patirtį.

Istorinės atminties išsaugojimas: Įstatyme pabrėžiamas demokratinės atminties išsaugojimas ir skatinimas, siekiant skatinti visuomenės sanglaudą. Jame nustatomi mechanizmai, skirti dokumentuoti ir dalytis nuo frankistinio režimo nukentėjusių žmonių istorijomis, šviesti ateities kartas apie demokratinę vertybių ir žmogaus teisių svarbą ir pradėti visuomenės informavimo kampanijas, kad praeities pamokomis būtų vadovaujamasi dabartinėje ir būsimoje politikoje.

Santrauka

Graikija ėmėsi svarbių žingsnių siekdama pagerinti LGBTQI+ asmenų teisinę ir socialinę padėtį, priimdama keletą pažangių įstatymų, skirtų tokioms svarbioms sritims kaip santuokų lygybė, įvaikinimo teisės, apsauga darbo vietoje ir interseksualių nepilnamečių autonomija, ir taip pademonstravo didėjančią įsipareigojimą siekti lygybės ir žmogaus teisių. **Civilinės santuokos lygybės įstatymu (Įstatymas Nr. 5 089, 2024 m.)** įteisintos tos pačios lyties asmenų santuokos, suteikiant LGBTQI+ poroms tokias pačias teises ir pripažinimą kaip ir heteroseksualioms poroms. Šis įstatymas taip pat atvėrė duris **bendram** tos pačios lyties porų **įvaikinimui**, ištaisydamas ilgą laiką egzistavusią nelygybę ir patvirtindamas LGBTQI+ šeimų teisėtumą. Be to, tėvystės išmokos, pavyzdžiui, motinystės pašalpos, buvo pradėtos taikyti tos pačios lyties poroms, taip suteikiant esminę paramą šioms šeimoms. 2022 m. **Sveikatos visiems įstatymu uždrausta "konversinė terapija"** apsaugo LGBTQI+ asmenis, ypač nepilnamečius ir pažeidžiamus suaugusiuosius, nuo žalingos ir diskredituotos praktikos, kuria siekiama pakeisti jų seksualinę orientaciją ar lytinę tapatybę. Panašiai ir **2022 m. Pagalbinio apvaisinimo reformų įstatymu (Įstatymas Nr. 4 958)** ribojamos nebūtinės medicininės intervencijos interseksualiems nepilnamečiams, užtikrinant, kad tokie sprendimai būtų atidėti, kol asmuo galės duoti informuoto asmens sutikimą. **Įstatymu Nr. 4808/2021** nustatyta apsauga darbo vietoje apsaugo LGBTQI+ darbuotojus nuo diskriminacijos,

priekabiavimo ir nevienodo požiūrio į darbą, o tai labai svarbu skatinant įtrauktį ir užtikrinant, kad LGBTQI+ asmenys galėtų visapusiškai ir lygiateisiškai dalyvauti darbo rinkoje.

Įstatymas Nr. 4808/2021 ir jo reikšmė LGBT asmenims (Parlamentas G., 2021 m.)

Įstatymas Nr. 4808/2021 yra svarbus žingsnis į priekį apsaugant asmenis Graikijoje nuo diskriminacijos darbo vietoje. Jame seksualinė orientacija, lytinė tapatybė ir lyties požymiai aiškiai priskiriami prie saugomų kategorijų, užtikrinant vienodą požiūrį ir teises visiems viešojo ir privataus sektoriaus darbuotojams.

Įstatymu užtikrinama:

- lygias galimybes įsidarbinti, būti įdarbintam ir paaukštintam pareigose.
- Sąžiningą požiūrį į atlyginimus, atleidimą iš darbo, sveikatos ir saugos priemonės ir grąžinimą į darbą.
- Įtraukimą į profesinį mokymą ir pameistrystę.
- Teisę dalyvauti profesinių sąjungų ir profesinių organizacijų veikloje.
- Diskriminaciją patyrę asmenys gali pateikti skundus Graikijos ombudsmenui arba Darbo inspekcijai. Šios institucijos turi teisę tirti skundus ir skirti nuobaudas.
- Įstatyme priekabiavimas apibrėžiamas kaip bet koks nepageidaujamas elgesys, susijęs su saugomomis savybėmis (pvz., seksualine orientacija, lytine tapatybe), sukuriantis bauginančią, priešišką ar žeminančią darbo aplinką.
- Darbdaviai privalo sudaryti tinkamas sąlygas darbuotojams, turintiems konkrečių poreikių, pavyzdžiui, negalią, išskyrus atvejus, kai tai sukuria pernelyg didelę naštą.

Šis įstatymas ypač svarbus LGBT asmenims, nes užtikrina jų teisę į vienodą požiūrį darbo vietoje. Tiesioginis dėmesys seksualinei orientacijai ir lytinei tapatybei padeda kovoti su diskriminacija, priekabiavimu ir nelygiomis galimybėmis, su kuriomis dažnai susiduria LGBT darbuotojai. Jame taip pat numatyti tikslūs pažeidimų nagrinėjimo mechanizmai, suteikiantys LGBT asmenims galimybę siekti teisingumo ir patraukti darbdavius atsakomybėn.

Įstatymo "Sveikata visiems, lygios ir kokybiškos galimybės naudotis nacionaline sveikatos sistema" (2022 m.) 62 straipsnis (Sveikata visiems, lygios ir kokybiškos galimybės naudotis nacionaline sveikatos sistema, 2022 m.)

2022 m. įstatymo 62 straipsnyje aiškiai draudžiama "konversinė terapija", apibrėžiama kaip bet koks gydymas, kuriuo siekiama pakeisti arba slopinti asmens seksualinę orientaciją arba lytinę tapatybę / išraišką. Draudimas taikomas tiek profesionalams, tiek neprofesionalams, vykdančiams ar skatinantiems tokią praktiką. Įstatymas buvo priimtas 2022 m., o tai yra svarbus žingsnis ginant LGBT asmenų teises Graikijoje.

Teisės aktuose numatyta baudžiamoji atsakomybė už konversijos praktikos teikimą ir skatinimą pažeidžiamiesiems asmenims, kuriems priskiriami nepilnamečiai (vaikai iki 18 metų) ir pažeidžiami suaugusieji, pavyzdžiui, asmenys, kuriems taikoma teisminė globa.

Konversijos praktika, kurią plačiai diskreditavo medicinos ir psichologijos organizacijos, laikoma žalinga ir neetiška. Įstatymu užtikrinama, kad nė vienam asmeniui tokia praktika nebūtų taikoma be aiškaus sutikimo. Net ir gavus sutikimą, nepilnamečiams ar pažeidžiamiesiems suaugusiesiems skirta konversijos terapija išlieka draudžiama.

Draudžiama praktika - tai bet kokia praktika, kuria be aiškaus sutikimo bandoma pakeisti ar nuslopinti asmens seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ar lyties raišką. Draudžiamos praktikos vykdytojai yra licencijuoti specialistai, nelicencijuoti asmenys ir asmenys, propaguojantys ar reklamuojantys konversijos praktiką, neatsižvelgiant į jų profesinį statusą. Sankcijos apima laisvės atėmimą, baudas, drausmines ir administracines nuobaudas. Pakartotiniai pažeidimai laikomi sunkinančiomis aplinkybėmis, dėl kurių taikomos griežtesnės bausmės.

Be to, specialistams draudžiama reklamuoti, demonstruoti ar reklamuoti konversijos praktiką sau ar kitiems asmenims. Jiems taip pat draudžiama skatinti ar nukreipti asmenis į konversijos praktiką.

Šis įstatymas yra didelė pažanga LGBT teisių srityje Graikijoje, nes juo pripažįstama ir sprendžiama dėl konversijos praktikos daromos žalos. Uždraudus tokią praktiką nepilnamečiams ir pažeidžiamiesiems suaugusiesiems, įstatymas apsaugo asmenis nuo prievartinio, piktnaudžiaujančio ir pseudomokslinio gydymo, kuris kenkia jų gerovei. Draudimas skatinti ir reklamuoti dar labiau užtikrina, kad ši žalinga praktika nebūtų normalizuota ar prieinama.

Įstatymas dėl civilinės santuokos lygybės (Įstatymas Nr. 5 089, 2024 m.)

Nuo 2024 m. tos pačios lyties asmenų poroms santuoka įteisinta. Civilinės sąjungos, suteikiančios panašias teises kaip ir santuoka, buvo galimos nuo ankstesnių teisės aktų priėmimo.

Įstatymas buvo priimtas **2024 m. vasario 16 d.**, po to, kai jį priėmė parlamentas ir iš karto pasirašė prezidentas. Šiuo teisės aktu, vadinamu **Civilinės santuokos lygybės įstatymu**, tos pačios lyties poroms suteikiama teisė tuoktis tokiais pačiomis sąlygomis kaip ir heteroseksualioms poroms, o tai yra svarbus etapas LGBT lygybės Graikijoje srityje.

Kelionė santuokų lygybės link prasidėjo 2008 m., kai Tiloso meras, pasinaudodamas teisine spraga, sutuokė dvi tos pačios lyties poras. Tai sukėlė teisinius ir socialinius ginčus, o 2017 m. Aukščiausiasis Teismas, remdamasis "Graikijos visuomenės vertybėmis" ir "moralinėmis tradicijomis", santuokas galiausiai panaikino. Civilinės sąjungos buvo įvestos kaip kompromisas, suteikiant tam tikrą teisinę apsaugą tos pačios lyties poroms, tačiau nesiekiant visiškos lygybės. 2021 m. buvo pasiūlytas įstatymo projektas dėl santuokų lygybės, įskaitant tos pačios lyties porų teises į įvaikinimą ir bendrą tėvystę, tačiau jis buvo sustabdytas.

2023 m. atsirado atnaujinta politinė parama, o ministras pirmininkas po perrinkimo pasisakė už santuokų lygybę. Viešosios konsultacijos buvo surengtos 2024 m. sausio mėn. 2024 m. vasario 1 d. vyriausybė pateikė santuokų lygybės įstatymo projektą, kuris 2024 m. vasario 15 d. 175 balsais prieš 77 buvo priimtas parlamente.

Įstatymo Nr. 5 089 priėmimas reiškia istorinę pažangą LGBT asmenų teisių srityje Graikijoje. Suteikdamas tos pačios lyties poroms teisę tuoktis, įstatymas numato:

- Visišką teisinį santykių pripažinimą.

- Lygias teises į įvaikinimą ir bendrą tėvystę.
- translyčių apsaugą santuokoje, panaikinant ankstesnius diskriminacinius reikalavimus (pvz., priverstines skyrybas).

Nors įstatymas atspindi didelę pažangą, jis priimtas po dešimtmečius trukusio pasipriešinimo, kurio šaknys glūdi visuomenės konservatyvume ir įtakingų subjektų, tokių kaip Graikijos Bažnyčia, pasipriešinime. Sėkmingas jo priėmimas rodo, kad keičiasi visuomenės požiūris, nors vis dar išlieka iššūkių, susijusių su visiško pritarimo skatinimu ir stigmos panaikinimu.

Įstatymas Nr. 5 089 (2024) ir bendro įvaikinimo tos pačios lyties poroms įteisinimas

2024 m. įteisintas bendras įvaikinimas tos pačios lyties poroms.

- 2024 m. vasario 16 d: Įsigaliojus Civilinės santuokos lygybės įstatymui (Įstatymas Nr. 5 089), bendras įvaikinimas tapo įmanomas tos pačios lyties poroms.
- 2024 m. balandžio mėn: Tos pačios lyties poroms, įsivaikinusioms vaikus, buvo suteiktos tėvystės išmokos.

Anksčiau Civilinio kodekso 1545 straipsnyje bendras įvaikinimas buvo ribojamas tik susituokusioms poroms, faktiškai neįtraukiant tos pačios lyties porų dėl santuokos teisių neturėjimo. Priėmus Įstatymą Nr. 5 089, tos pačios lyties asmenų santuoka tapo teisėta, todėl tos pačios lyties poros automatiškai įgijo teisę bendrai įsivaikinti. 2018 m. Vaikų įvaikinimo įstatymas (Įstatymas Nr. 4538) leido tos pačios lyties poroms globoti vaikus, bet ne juos įvaikinti. Globa buvo pozicionuojama kaip altruistinis veiksmas, kai vaikas išlaiko ryšius su savo natūraliais tėvais. Įvaikinimas ir toliau buvo taikomas tik susituokusioms poroms, neįtraukiant tos pačios lyties porų dėl teisinio santuokos nepripažinimo. 2021 ir 2022 m. opozicinė partija SYRIZA pasiūlė įstatymų projektus, kuriais siekiama įteisinti tos pačios lyties asmenų santuokas ir išplėsti įvaikinimo teises, tačiau šios pastangos įstrigo. 2023 m. vyriausybė ir ministras pirmininkas pritarė santuokų lygybei, todėl buvo surengtos viešos konsultacijos ir galiausiai 2024 m. vasario mėn. priimtas Civilinės santuokos lygybės įstatymas.

Bendros įvaikinimo teisės tos pačios lyties poroms buvo suteiktos kaip platesnio santuokų lygybės įstatymo dalis. Tėvystės išmokos, įskaitant motinystės pašalpas, 2024 m. balandžio mėn. buvo pradėtos taikyti tos pačios lyties poroms, taip užtikrinant finansinę ir socialinę paramą įsivaikinusioms šeimoms. Bendro įvaikinimo įteisinimas yra permainingas etapas LGBT šeimoms Graikijoje. Juo pripažįstamas vienodas tos pačios lyties porų gebėjimas suteikti vaikams mylinčius ir stabilius namus. Šis pokytis:

- Jis patvirtina LGBT šeimų orumą ir teisėtumą.
- Suteikia tos pačios lyties porų įvaikintiems vaikams tokią pačią teisinę apsaugą ir tėvystės išmokas kaip ir heteroseksualių šeimų vaikams.
- Didina socialinį pripažinimą ir mažina LGBT tėvystės stigmą.

Nepaisant teisinės pažangos, visuomenės požiūris ir konservatyvių grupių, įskaitant Bažnyčią, pasipriešinimas gali ir toliau trukdyti visiškai priimti LGBT. Reikia toliau stengtis šviesti visuomenę ir užtikrinti sklandų šių teisių įgyvendinimą.

Įstatymas Nr. 4 958 (2022 m.) ir apribojimai dėl ne gyvybiškai svarbių medicininių intervencijų interseksualiems nepilnamečiams (Įstatymas Nr. 4 958, 2022 m.)

Įstatymas draudžia medicininės intervencijas, kuriomis siekiama pakeisti interseksualių nepilnamečių lyties požymius, išskyrus atvejus, kai tenkinamos toliau nurodytos sąlygos: Nepilnametis turi būti ne jaunesnis kaip 15 metų. Nepilnametis turi duoti laisvą, išankstinį ir visapusiškai informuotą sutikimą.

Jaunesniems nei 15 metų nepilnamečiams, kurių negalima apriboti, intervencijoms reikalingas vietos magistrato teismo leidimas. Prieš duodamas leidimą teismas turi atsižvelgti į nepilnamečio ir tarpdisciplininio komiteto nuomonę. Neatidėliotinos medicininės intervencijos leidžiamos be teismo leidimo, jei jos būtinos siekiant užkirsti kelią gyvybei pavojingam ar rimtam pavojui sveikatai, kurio negalima atidėti. Sankcijos už pažeidimus: Gydytojams, atliekantiems neleistinas operacijas, gresia baudžiamosios pasekmės, įskaitant baudas ir įkalinimą. Šiuo įstatymu siekiama apsaugoti interseksualius nepilnamečius nuo negyvybiškai svarbių, negrįžtamų medicininių procedūrų, atliekamų be jų informuoto sutikimo. Istorškai interseksualūs asmenys susidurdavo su operacijomis ar gydymu, kuriais buvo siekiama suderinti jų fizines savybes su visuomenės lūkesčiais dėl vyriško ar moteriško kūno, o tai dažnai sukeldavo ilgalaikę fizinę ir psichologinę žalą. 2022 m. reformose pirmenybė teikiama interseksualių nepilnamečių kūno autonomijai ir teisėms, atidedant neskubias intervencijas, kol jie bus pakankamai suaugę, kad galėtų priimti informacija pagrįstus sprendimus dėl savo kūno.

Šie teisės aktai yra svarbus žingsnis į priekį ginant interseksualių asmenų žmogaus teises Graikijoje. Pagrindiniai aspektai:

- pripažįstama interseksualių nepilnamečių teisė priimti sprendimus dėl medicininių procedūrų, susijusių su jų kūnu.
- Nereikalingų operacijų ribojimas sumažina psichologinių traumų ir fizinių komplikacijų riziką.
- Įstatymas, į sprendimų priėmimą įtraukiant interseksualius nepilnamečius ir tarpdisciplininį komitetą, užtikrina, kad jų balsas būtų išgirstas medicininiuose ir teisiniuose procesuose.

Įstatymo sėkmė priklauso nuo jo įgyvendinimo ir tinkamo teismų bei medicinos sistemų veikimo. Tačiau visiškam įstatymo įgyvendinimui gali trukdyti socialinė stigma ir nepakankamas informuotumas apie interseksualumo problemas. Šis teisės aktas rodo Graikijos įsipareigojimą suderinti savo politiką su tarptautiniais žmogaus teisių standartais, ypač pažeidžiamų ir istorškai marginalizuotų grupių atžvilgiu. Praneškite man, ar tai tinka jums arba ar turite šį įstatymą!

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: *Antidiskriminaciniai teisės aktai* (Įstatymas 4443/2016, 2016 m.)

Priėmimo data: 2016 m.

Atsakingoji institucija: Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija: *Darbo ir socialinės apsaugos ministerija*

Tikslinė populiacija: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija: *Grupės, kurios gali susidurti su diskriminacija, įskaitant translyčius ir interseksualius asmenis*

Apžvalga ir tikslai

Įstatymas Nr. 4443/2016 yra svarbus teisėkūros žingsnis skatinant įtraukią ir teisingą visuomenę Graikijoje. Įstatymu, į kurį įtraukta Europos direktyva 2000/78/EB, užtikrinamas vienodas požiūris nepriklausomai nuo rasinės ar etninės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės. Jo visapusiška taikymo sritis apima įvairius sektorius, įskaitant sveikatos priežiūrą, užimtumą, švietimą ir galimybę naudotis prekėmis bei paslaugomis. Įstatymo tikslai apima darbuotojų teisių apsaugą, kovą su piktnaudžiavimu rinka ir savavališko elgesio teisėsaugos institucijose ir įkalinimo įstaigose tyrimo mechanizmų sukūrimą.

Kova su persidengiančiomis diskriminacijos formomis: Įstatyme Nr. 4443/2016 aiškiai pripažįstama susikertančių formų diskriminacija, draudžiant nevienodą požiūrį dėl įvairių priežasčių, pavyzdžiui, rasės, tautybės, religijos, negalios ir lytinės tapatybės. Toks požiūris užtikrina, kad asmenys, susiduriantys su sudėtinio pažeidžiamumu, pavyzdžiui, susijusiu su lytimi ir socialine bei ekonomine padėtimi, būtų tinkamai apsaugoti. Nuostatos taikomos visose viešosiose ir privačiose srityse, įskaitant užimtumą, profesinį mokymą, švietimą ir socialinę apsaugą. Įstatymu, kuriuo sprendžiamos šios susikertančios diskriminacijos formos, siekiama sukurti labiau įtraukią visuomenę įvairios tapatybės asmenims.

Konkrečios nuostatos kritinėse srityse: Įstatymu draudžiama diskriminacija visais užimtumo aspektais, įskaitant įdarbinimą, mokymą, atlyginimą, darbo sąlygas, atleidimą iš darbo ir pakartotinį įdarbinimą, įpareigojant tiek viešąjį, tiek privatųjį sektorių užtikrinti lygybę darbo vietoje, nepaisant lytinės tapatybės, seksualinės orientacijos ar kitų požymių. Sveikatos priežiūros srityje užtikrinama vienoda galimybė gauti medicinos paslaugas, o socialinės apsaugos priemonėmis užtikrinama, kad nė vienam asmeniui nebūtų atsisakyta suteikti sveikatos priežiūros paslaugas dėl rasės, religijos, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos. Švietimo įstaigos privalo kurti įtraukią aplinką, drausti diskriminacinę praktiką ir užtikrinti vienodas galimybes įvairių sluoksnių studentams. Socialinės apsaugos nuostatomis pagal Įstatymą Nr. 4443/2016 užtikrinamas vienodas požiūris į socialinę apsaugą, išmokas ir mokesčių lengvatas, taip skatinant ekonominį ir socialinį teisingumą marginalizuotoms grupėms. Be to, įstatymu draudžiama diskriminacija teikiant prekes ir paslaugas, įskaitant būstą, reikalaujant, kad paslaugų teikėjai vienodai elgtųsi su visais asmenimis, nepaisant jų tapatybės ar savybių.

Pagarba įvairioms lyčių tapatybėms ir išraiškoms: Įstatyme Nr. 4443/2016 aiškiai draudžiama diskriminacija dėl lytinės tapatybės, išplečiant apsaugą nebinariniams ir lyties įvairovę turintiems asmenims. Pripažindamas lytinių tapatybių spektrą, įstatymas užtikrina, kad su asmenimis būtų elgiamasi vienodai tokiose svarbiose srityse kaip užimtumas, sveikatos priežiūra ir švietimas. Tačiau teisių gynimo grupės atkreipė dėmesį į sunkumus, susijusius su informuotumo didinimu ir nuosekliu įgyvendinimu, ypač kaimo ir konservatyviose vietovėse.

Įgyvendinimo mechanizmai: Įstatymas draudžia diskriminaciją visais užimtumo aspektais, įskaitant įdarbinimą, mokymą, atlyginimą, darbo sąlygas, atleidimą iš darbo ir pakartotinį įdarbinimą, ir įpareigoja tiek viešąjį, tiek privatųjį sektorių užtikrinti lygybę darbo vietoje nepriklausomai nuo lytinės

tapatybės, seksualinės orientacijos ar kitų požymių. Sveikatos priežiūros srityje užtikrinama vienoda galimybė gauti medicinos paslaugas, o socialinės apsaugos priemonėmis užtikrinama, kad nė vienam asmeniui nebūtų atsisakyta suteikti sveikatos priežiūros paslaugas dėl rasės, religijos, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos. Švietimo įstaigos privalo kurti įtraukią aplinką, drausti diskriminacinę praktiką ir užtikrinti vienodas galimybes įvairių sluoksnių studentams. Socialinės apsaugos nuostatomis pagal Įstatymą Nr. 4443/2016 užtikrinamas vienodas požiūris į socialinę apsaugą, išmokas ir mokesčių lengvatas, taip skatinant ekonominį ir socialinį teisingumą marginalizuotoms grupėms. Be to, įstatymu draudžiama diskriminacija teikiant prekes ir paslaugas, įskaitant būstą, reikalaujant, kad paslaugų teikėjai vienodai elgtųsi su visais asmenimis, nepaisant jų tapatybės ar savybių.

Gebėjimų stiprinimo iniciatyvos: Įstatymo Nr. 4443/2016 įgyvendinimo gerinimo pastangos apima Graikijos ombudsmeno mokymo programas, skirtas viešiesiems ir privatiems subjektams, informuotumo didinimo kampanijas, kuriomis siekiama informuoti piliečius apie jų teises, ir bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis siekiant skatinti įvairovę ir remti marginalizuotas bendruomenes. Tačiau vis dar kyla sunkumų, ypač siekiant užtikrinti nuoseklų taikymą nepakankamai aprūpintose arba kaimo vietovėse.

Iššūkiai ir kliūtys: Įstatymo įgyvendinimo sunkumai ir kliūtys: darbdaviai, paslaugų teikėjai ir visuomenė nepakankamai žino jo nuostatas, o vykdymo užtikrinimo institucijoms, pavyzdžiui, ombudsmeno biurui, nepakanka lėšų ir darbuotojų. Pažangą stabdo ir išlikę kultūriniai prietariai prieš LGBTQI+ asmenis ir kitas marginalizuotas grupes, ypač konservatyviuose regionuose. Be to, geografiniai skirtumai lemia, kad miesto vietovėse teisinės ir paramos paslaugos yra prieinamesnės nei kaimo bendruomenėse, o tai dar labiau didina nelygybę.

Įstatymas Nr. 4443/2016 yra svarbus žingsnis į priekį kovojant su diskriminacija ir skatinant vienodą požiūrį Graikijoje. Įstatymas, kuriuo sprendžiami tarpsektorinės diskriminacijos klausimai ir užtikrinama apsauga pagrindinėse srityse, pavyzdžiui, užimtumo, sveikatos priežiūros ir švietimo, suderinamas su Europos direktyvomis ir skatina žmogaus teisių apsaugą. Tačiau įgyvendinimo ir informuotumo problemos rodo, kad reikia nuolatinių pastangų stiprinti vykdymo užtikrinimo mechanizmus, šviesti suinteresuotąsias šalis ir užtikrinti vienodas galimybes kreiptis į teismą. Nepaisant įstatymo trūkumų, juo sukuriamas tvirtas pagrindas kurti įtraukesnę ir teisingesnę visuomenę.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Kovos su neapykantos nusikaltimais teisės aktas (Įstatymas 4577/2018, 2018 m.)

Priėmimo data: 2018 m.

Atsakingoji institucija: Teisingumo, skaidrumo ir žmogaus teisių ministerija

Tikslinė populiacija: Asmenys, į kuriuos nukreiptas dėmesys dėl rasės, etninės kilmės, religijos, lyties, seksualinės orientacijos, negalios ir kitų asmeninių savybių.

Apžvalga ir tikslai

2018 m. priimtu Įstatymu 4577/2018 stiprinama Graikijos teisinė sistema, skirta kovai su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba. Šiuo teisės aktu nustatomos griežtesnės bausmės už šališkumo motyvuotus nusikaltimus, išplečiama apsauga, įtraukiant rasę, religiją, seksualinę orientaciją, negalią ir kitas saugomas kategorijas. Įstatymu, kuriuo kriminalizuojami ir smurtiniai veiksmai, ir neapykantą ar smurtą kurstančios kalbos, siekiama užtikrinti tvirtą marginalizuotų ir pažeidžiamų grupių apsaugą. Jame taip pat daugiausia dėmesio skiriama paramos aukoms teikimui ir saugesnės, labiau įtraukios visuomenės kūrimui.

Pagrindinės įstatymo nuostatos

Neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančių kalbų kriminalizavimas: Įstatyme neapykantos nusikaltimai apibrėžiami plačiai, apimant fizinius veiksmus, grasinimus ir neapykantą ar smurtą kurstančias kalbas. Griežtesnės bausmės taikomos už nusikaltimus, motyvuotus išankstiniu nusistatymu prieš rasę, religiją, seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę, negalią ir kitas saugomas savybes. Įstatymas, kuriame kalbama ir apie veiksmus, ir apie žodžius, siunčia aiškią žinią prieš netoleranciją ir diskriminaciją.

Didesnė parama aukoms: Pagrindinis Įstatymo Nr. 4577/2018 aspektas - dėmesys nukentėjusiųjų apsaugai ir paramai, siūloma geresnė psichologinė ir teisinė pagalba, socialinės reintegracijos programos ir patobulinti pranešimų apie neapykantos nusikaltimus ir jų nagrinėjimo mechanizmai. Tačiau paramos paslaugų spragos, ypač kaimo vietovėse, rodo, kad jas reikia toliau plėtoti.

LGBTQI+ bendruomenių priėmimas ir atsiliepimai: LGBTQI+ bendruomenės Graikijoje palankiai įvertino šį įstatymą kaip svarbų žingsnį siekiant didesnės apsaugos nuo neapykantos nusikaltimų ir diskriminacijos. Gynėjų grupės teigiamai įvertino tai, kad jame seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė pripažįstamos saugomomis kategorijomis, o Graikijos teisės aktai suderinami su Europos Sąjungos žmogaus teisių standartais. Tačiau, nepaisant plačios įstatymo taikymo srities, jis sulaukė kritikos dėl to, kad jame mažai dėmesio skiriama lytinei tapatybei, o translyčiai ir nebinariniai asmenys pabrėžė, kad trūksta konkrečių nuostatų, skirtų jų pažeidžiamumui. Advokacijos grupės ragino aiškiai apsaugoti marginalizuotų pogrupių, pavyzdžiui, LGBTQI+ spalvotosios rasės asmenų, interesus, taip pat rengti išsamias švietimo kampanijas, skirtas kovai su išankstinėmis nuostatomis, ir rengti specialius teisėsaugos mokymus, kad būtų užtikrintas jautrus ir veiksmingas neapykantos nusikaltimų nagrinėjimas.

Suderinimas su Europos Sąjungos direktyvomis: Įstatymas 4577/2018 atspindi Graikijos įsipareigojimą laikytis ES direktyvų dėl kovos su diskriminacija ir neapykantos nusikaltimais. Derindamas su platesniais Europos žmogaus teisių tikslais, įstatymas užtikrina, kad Graikija laikytųsi tarptautinių standartų ir kartu spręstų vietos iššūkius. Toks suderinimas stiprina Graikijos, kaip žmogaus teisių šalininkės, pozicijas Europos bendrijoje.

Įgyvendinimo iššūkiai: Vėlavimas patraukti baudžiamojon atsakomybėn už neapykantos nusikaltimus mažina įstatymo veiksmingumą, o aukos dažnai nusivilia lėtu teisingumo vykdymu, todėl mažėja pasitikėjimas teisine sistema. Be to, dėl ribotų paramos aukoms paslaugų, ypač

psichologinės ir teisinės pagalbos, daugelis jų neturi tinkamos pagalbos. Nenuosekli teisėsaugos praktika, įskaitant netinkamą pareigūnų mokymą ir kultūrinį pasipriešinimą LGBTQI+ teisėms, dar labiau trukdo veiksmingai taikyti įstatymą.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Pakeitimo terapijos draudimas (2022 m. įstatymas)

Priėmimo data: 2022 m.

Atsakingoji institucija: *[Vyriausybės agentūra, ministerija ar organizacija]*

Tikslinė populiacija: LGBTQI+ asmenys, ypač tie, kuriems gali būti taikoma konversinė terapija

Apžvalga ir tikslai

2022 m. Graikija žengė svarbų žingsnį LGBTQI+ teisių apsaugos link - priėmė įstatymą, draudžiantį konversijos terapiją. Ši žalinga praktika, kuria siekiama pakeisti arba nuslopinti asmens seksualinę orientaciją ar lytinę tapatybę, plačiai laikoma pseudomokslinė ir pavojinga. Įstatymu, kuriuo kriminalizuojamos konversinės terapijos, siekiama užtikrinti LGBTQI+ asmenų psichinę ir fizinę gerovę ir kartu sustiprinti jų žmogaus teises. Konkrečios nuostatos skirtos sveikatos priežiūros specialistams, psichologams ir konsultantams, draudžiant jiems dalyvauti tokiose intervencijose ir nustatant laisvės atėmimo bausmes pažeidėjams.

Įstatyme aiškiai uždrausta konversijos terapijos praktika, pripažįstant, kad bet koks gydymas, kuriuo siekiama pakeisti ar slopinti asmens seksualinę orientaciją ar lytinę tapatybę, yra žmogaus teisių pažeidimas. Šis draudimas taikomas visose sveikatos priežiūros įstaigose, taip užtikrinant, kad tokios žalingos intervencijos būtų panaikintos. Siekiant pabrėžti nusikaltimo rimtumą, įstatyme numatyta baudžiamoji atsakomybė už dalyvavimą konversijos terapijoje, todėl sveikatos priežiūros specialistai, psichologai, religiniai konsultantai ir kiti dalyvavę asmenys traukiami baudžiamojon atsakomybėn, įskaitant laisvės atėmimo bausmes ir kitas teises pasekmes. Be to, įstatyme nustatyti paramos aukoms mechanizmai, leidžiantys joms pranešti apie incidentus ir gauti reikiamas teisingumo ir sveikimo paslaugas.

Pagrindinės įstatymo nuostatos: Įstatyme aiškiai uždrausta konversijos terapijos praktika, pripažįstant, kad bet koks gydymas, kuriuo siekiama pakeisti ar slopinti asmens seksualinę orientaciją ar lytinę tapatybę, yra žmogaus teisių pažeidimas. Šis draudimas taikomas visose sveikatos priežiūros įstaigose, taip užtikrinant, kad tokios žalingos intervencijos būtų panaikintos. Siekiant pabrėžti nusikaltimo rimtumą, įstatyme numatyta baudžiamoji atsakomybė už dalyvavimą konversijos terapijoje, todėl sveikatos priežiūros specialistai, psichologai, religiniai konsultantai ir kiti dalyvavę asmenys traukiami baudžiamojon atsakomybėn, įskaitant laisvės atėmimo bausmes ir kitas teises pasekmes. Be to, įstatyme nustatyti paramos aukoms mechanizmai, leidžiantys joms pranešti apie incidentus ir gauti reikiamas teisingumo ir sveikimo paslaugas.

Suderinimas su tarptautiniais žmogaus teisių standartais: Pakeitimo terapijos draudimas atitinka pagrindines tarptautines žmogaus teisių sutartis ir propagavimo gaires. Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje (VŽTD) remiamas visų asmenų orumas ir lygybė, prieštaraujama asmens laisvės pažeidžiančiai praktikai. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas (TPPTP) saugo nuo nežmoniško elgesio ir diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės. Be to, Jungtinių Tautų

Žmogaus teisių tarybos (JTŽTT) rezoliucijose raginama uždrausti žalingą praktiką, pavyzdžiui, konversijos terapiją, ir laikyti ją neetiška. Šis įstatymas rodo Graikijos įsipareigojimą suderinti vidaus politiką su tarptautinėmis nuostatomis ir skatinti pasaulines pastangas apsaugoti LGBTQI+ bendruomenes.

Įgyvendinimo iššūkiai ir spragos: Pakeitimo terapijos draudimo veiksmingumui trukdo su LGBTQI+ tapatybe susijusi stigma, ypač konservatyviuose regionuose, kuri neskatina aukų pranešti apie incidentus. Regioniniai teisės aktų vykdymo skirtumai dar labiau apsunkina šią problemą, nes kaimo ir konservatyviose vietovėse dažnai trūksta mechanizmų, kurie padėtų veiksmingai įgyvendinti įstatymą, todėl kai kurios bendruomenės tampa pažeidžiamos dėl šešėlinės praktikos. Be to, ribotas informuotumas apie draudimą, ypač šiose bendruomenėse, mažina jo poveikį ir pabrėžia, kad reikia skubiai imtis plataus masto švietimo ir propagandos pastangų.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Teisinis lyties pripažinimo įstatymas (Įstatymas 4491/2017, 2017 m.)

Priėmimo data: 2017 m.

Atsakingoji institucija: Teisingumo, skaidrumo ir žmogaus teisių ministerija

Tikslinė populiacija: Translyčiai asmenys

Apžvalga ir tikslai

2017 m. priimtas Teisinio lyties pripažinimo įstatymas (įstatymas Nr. 4491/2017) tapo svarbiu etapu LGBTQI+ teisių srityje Graikijoje. Įstatymas leidžia asmenims keisti savo teisinę lytį remiantis apsisprendimu, nereikalaujant invazinių medicininių procedūrų, pavyzdžiui, operacijų ar hormonų terapijos, ir neatliekant psichiatrinių vertinimų. Ši teisinė sistema atitinka tarptautinius žmogaus teisių standartus, pabrėžiančius asmens autonomiją ir orumą. Ji taikoma 15 metų ir vyresniems asmenims, tačiau tam tikromis sąlygomis apima nuostatas dėl nepilnamečių, užtikrinant, kad būtų gerbiama ir jaunesnių asmenų lytinė tapatybė.

Įstatymas leidžia translyčiams asmenims pakeisti savo lyties žymenį oficialiuose dokumentuose, pavyzdžiui, asmens tapatybės kortelėse ir pasuose, teisiniu būdu, panaikinant ankstesnius medicininių intervencijų ar nevaisingumo reikalavimus ir įtvirtinant jų autonomiją bei mažinant stigmatizaciją. Tačiau teisminis procesas gali būti brangus ir užimti daug laiko, todėl marginalizuotiems asmenims, ypač iš mažas pajamas gaunančių šeimų, kyla problemų dėl prieinamumo. Advokatų grupės ragino supaprastinti šį procesą ir įdiegti finansinės paramos mechanizmus, kad būtų pašalintos šios kliūtys. Be to, įstatyme įtvirtinta binarinė sistema, pagal kurią pripažįstama tik vyriška arba moteriška lytis, neapima nebinarinės ir interseksualios tapatybės, todėl ateityje reikia imtis teisėkūros pastangų, kad būtų užtikrintas visapusiškas lytinės tapatybės pripažinimas.

Pagrindinės įstatymo nuostatos: Įstatymas leidžia translyčiams asmenims pakeisti savo lyties žymenį oficialiuose dokumentuose, pavyzdžiui, asmens tapatybės kortelėse ir pasuose, teisiniu būdu, panaikinant ankstesnius medicininių intervencijų ar nevaisingumo reikalavimus ir patvirtinant jų savarankiškumą bei mažinant stigmą. Tačiau teisminis procesas gali būti brangus ir užimti daug

laiko, todėl marginalizuotiems asmenims, ypač iš mažas pajamas gaunančių šeimų, kyla problemų dėl prieinamumo. Advokatų grupės ragino supaprastinti šį procesą ir įdiegti finansinės paramos mechanizmus, kad būtų pašalintos šios kliūtys. Be to, įstatyme įtvirtinta binarinė sistema, pagal kurią pripažįstama tik vyriška arba moteriška lytis, neapima nebinarinės ir interseksualios tapatybės, todėl ateityje būtina imtis teisėkūros pastangų, kad būtų užtikrintas visapusiškas lytinės tapatybės pripažinimas.

Platesnės pasekmės ir spragos: Nors translyčius asmenis saugo bendrieji antidiskriminaciniai įstatymai, Įstatyme Nr. 4491/2017 nėra konkrečių nuostatų dėl lytį patvirtinančios priežiūros, pavyzdžiui, hormonų terapijos ar operacijų, todėl pabrėžiama, kad reikia išsamios sveikatos priežiūros politikos, pritaikytos prie jų unikalių poreikių. Panašiai įstatyme nėra aiškiai aptarta translyčių asmenų diskriminacija darbo vietoje ar įtrauktis į švietimo sistemą, vietoj to remiamasi bendromis apsaugos priemonėmis. Advokatūros pastangomis ir toliau siekiama tikslingų priemonių, kad būtų užtikrintos lygios galimybės sveikatos priežiūros, įdarbinimo ir švietimo srityse.

Informuotumas ir viešinimas: Dėl to daugelis žmonių nežino apie šio įstatymo nuostatas ir pasekmes. Reikia dėti daugiau pastangų, kad visuomenė būtų geriau informuota ir suprastų šį įstatymą. Nors LGBTQI+ teisių gynimo grupės, žmogaus teisių organizacijos ir teisininkai yra gerai informuoti ir aktyviai propaguoja įstatymą, vietos valdžios institucijų, darbdavių ir švietimo įstaigų informuotumas yra nenuoseklus, o tai trukdo veiksmingai skatinti visuomenės pokyčius.

Santrauka

Lietuva ėmėsi laipsniškų, bet reikšmingų žingsnių translyčių sveikatos priežiūros klausimams spręsti ir kovai su diskriminacija, visų pirma vykdydama institucines reformas ir politines iniciatyvas. Tarp svarbiausių veiksmų - standartizuotos translyčių asmenų diagnostikos ir gydymo sistemos sukūrimas, neapykantos nusikaltimų tyrimo protokolų parengimas ir vyriausybės darbo grupės, skirtos translyčių asmenų teisiniam statusui ir apsaugai gerinti, sudarymas.

Tačiau sisteminių spragų vis dar esama. Teisinėse sistemose vis dar aiškiai nepripažįstama, kad lytinė tapatybė, išraiška ir lyties požymiai yra saugomi, todėl translyčiai ir interseksualūs asmenys yra pažeidžiami dėl diskriminacijos. Lygių galimybių veiksmų plane (2024-2026 m.) ir platesniuose lygybės įstatymuose trūksta nuoseklių ar įgyvendinamų LGBTQI+ įtraukties standartų, ypač sveikatos priežiūros, švietimo ir įdarbinimo srityse. Nebinariniai ir interseksualūs asmenys lieka ypač neapsaugoti pagal dabartines politikos sistemas.

Pilietinė visuomenė atlieka pagrindinį vaidmenį propaguojant interesus, tačiau pažangai trukdo fragmentiškas įgyvendinimas, ilgalaikių strategijų trūkumas ir nepakankami instituciniai gebėjimai. Dabar Lietuva turi siekti kodifikuoti lytinės tapatybės apsaugą, standartizuoti įtraukimą sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir pašalinti teises spragas, turinčias įtakos labiausiai marginalizuotoms LGBTQI+ grupėms.

Iniciatyvos pavadinimas: *Įsakymas dėl lytinės tapatybės sutrikimo (transseksualumo) diagnozavimo ir gydymo tvarkos aprašo patvirtinimo (Lytinės tapatybės sutrikimo diagnozavimo ir gydymo tvarkos aprašas, 2022 m.)*

Vadovaujanti organizacija: Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija

Tikslinė populiacija: Suaugę asmenys, kuriems įtariamas arba diagnozuotas lytinės tapatybės sutrikimas (transseksualumas)

Apžvalga ir tikslai

Ši politika yra pirmoji išsami sistema Lietuvoje, konkrečiai skirta translyčių sveikatos priežiūrai. Joje nustatytos standartizuotos lyties tapatybės sutrikimo diagnozavimo ir gydymo procedūros, užtikrinančios tarpdisciplininį požiūrį, įtraukiant psichiatrus, endokrinologus, psichologus ir kitus sveikatos priežiūros specialistus. Politikoje daugiausia dėmesio skiriama aiškioms galimybėms gauti hormonų terapiją ir kitą lytį patvirtinantį gydymą sukurti, kartu nustatant nuoseklias gaires sveikatos priežiūros įstaigoms visoje šalyje.

Politikoje nustatytos aiškos diagnostikos ir gydymo procedūros, taikant daugiadisciplininį požiūrį, įtraukiant psichiatrus, endokrinologus ir psichologus į gydymo planų vertinimą, diagnozavimą ir valdymą. Standartizuotos gairės užtikrina nuoseklumą pradedant ir stebint hormonų terapiją, o sveikatos priežiūros įstaigos privalo tvarkyti išsamius įrašus ir reguliariai atlikti tolesnius stebėjimus, kad įvertintų pacientų gydymo rezultatus. Siekiant skatinti vienodą sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, politika įpareigoja visas įstaigas laikytis jos nuostatų, nepriklausomai nuo nuosavybės formos, taip siekiant sumažinti sveikatos priežiūros paslaugų teikimo translyčiams skirtumus. Vis dėlto, nors politikoje numatyta struktūruota medicininė sistema, joje aiškiai neaptariamos LGBTQI+ teisės ar platesni socialiniai klausimai. Joje daugiausia dėmesio skiriama binarinėms transformacijoms, todėl lieka spragų pripažįstant nebinarines tapatybes ir specifinius interseksualių asmenų poreikius. Advokatų grupės ragino laikytis labiau įtraukiančio požiūrio, pagal kurį lyties įvairovė būtų pripažįstama ne tik medicininėmis intervencijomis.

Pagrindinės politikos nuostatos: Politikoje nustatytos aiškos diagnostikos ir gydymo procedūros, taikant daugiadisciplininį požiūrį, įtraukiant psichiatrus, endokrinologus ir psichologus vertinant, diagnozuojant ir valdant gydymo planus. Standartizuotos gairės užtikrina nuoseklumą pradedant ir stebint hormonų terapiją, o sveikatos priežiūros įstaigos privalo tvarkyti išsamius įrašus ir reguliariai atlikti tolesnius stebėjimus, kad įvertintų pacientų gydymo rezultatus. Siekiant skatinti teisingą sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, politika įpareigoja visas įstaigas, nepriklausomai nuo nuosavybės formos, laikytis jos nuostatų, taip siekiant sumažinti sveikatos priežiūros paslaugų teikimo translyčiams skirtumus. Vis dėlto, nors politikoje numatyta struktūruota medicininė sistema, joje aiškiai neaptariamos LGBTQI+ teisės ar platesni socialiniai klausimai. Joje daugiausia dėmesio skiriama binarinėms transformacijoms, todėl lieka spragų pripažįstant nebinarines tapatybes ir specifinius interseksualių asmenų poreikius. Advokatų grupės ragino laikytis labiau įtraukiančio požiūrio, pagal kurį lyties įvairovė būtų pripažįstama ne tik medicininėmis intervencijomis.

Advokatų grupių ir NVO atsiliepimai: Ši politika vertinama kaip teigiamas žingsnis siekiant patenkinti translyčių asmenų sveikatos priežiūros poreikius Lietuvoje. LGBTQI+ asmenų teisių gynimo grupės palankiai vertina jos tarpdisciplininį požiūrį, reikalaujantį specialistų bendradarbiavimo, kaip visapusišką pacientų priežiūros modelį. Tačiau vis dar yra tobulintinų sričių. Galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis suteikiama tik suaugusiems nesusituokusiems asmenims, o šis apribojimas kritikuojamas kaip diskriminacinis ir neatitinkantis tarptautinių žmogaus teisių standartų. Politikoje daugiausia dėmesio skiriama medicininiams aspektams, tačiau neatsižvelgiama į psichologinės paramos, socialinės integracijos ir platesnio masto kovos su diskriminacija priemonių poreikį. Be to, dėl specialistų trūkumo kaimo vietovėse kyla didelių kliūčių translyčiams, gyvenantiems ne didžiuosiuose miestuose.

Įgyvendinimo iššūkiai ir kliūtys: Ši politika susiduria su keliais iššūkiais, įskaitant kvalifikuotų sveikatos priežiūros specialistų trūkumą kaimo vietovėse, o tai riboja teisingą įgyvendinimą. Galimybės naudotis paslaugomis apribojimas tik nesusituokusiems suaugusiems asmenims laikomas diskriminaciniu ir kenkia įtraukčiai. Be to, dėl siauro medicininio pobūdžio politikos dėmesio neatsižvelgiama į svarbius socialinius aspektus, tokius kaip parama integracijai į darbo rinką ir švietimui, o dėl nuolatinės psichologinės pagalbos nuostatų trūkumo lieka didelė holistinio gydymo spraga.

Žymūs laimėjimai: Politikoje akcentuojamas daugiadalykis bendradarbiavimas užtikrina koordinuotą ir konkrečius pacientų poreikius atitinkančią priežiūrą, o standartizuoti diagnostikos ir gydymo protokolai didina nuoseklumą ir kokybę visose sveikatos priežiūros įstaigose. Reguliarios stebėsenos reikalavimai užtikrina patikimą gydymo rezultatų vertinimo sistemą. Tačiau reikia patobulinimų, kad būtų išplėsta įtrauktis, pripažįstant nebinarinę tapatybę ir panaikinant diskriminacines išankstines sąlygas, pavyzdžiui, reikalavimą būti nevedusiam. Daugiausia dėmesio reikėtų skirti prieinamumo didinimui kaimo vietovėse, rengiant ir įdarbinant specialistus, sprendžiant socialinės integracijos klausimus, teikiant psichologinę pagalbą, pagalbą darbo vietoje ir švietimo programas, taip pat rengiant visuomenės informavimo kampanijas, kad sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai ir visuomenė būtų informuojami apie šią politiką ir jos svarbą translyčių teisėms.

Iniciatyvos pavadinimas: *Metodinės rekomendacijos dėl neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos tyrimo*

Vadovaujanti organizacija: Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra

Tikslinė populiacija: Teisėsaugos pareigūnai, prokurorai ir tyrėjai, nagrinėjantys neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos bylas

Apžvalga ir tikslai

Ši sistema yra išsamiausias Lietuvos požiūris į neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos bylų nagrinėjimą, apimantis išsamias procedūras teisėsaugos institucijoms. Ji suderinta su Europos Sąjungos (ES) standartais ir ESBO / Demokratinų institucijų ir žmogaus teisių biuro (angl. ODIHR) gairėmis, užtikrinant, kad būtų laikomasi geriausios nacionalinės ir tarptautinės praktikos. Sistemoje pabrėžiama aukų apsauga, išsamūs neapykantos kalbos internete tyrimo protokolai ir sisteminga

bylų stebėseną. Svarbiausias jos tikslas - padidinti marginalizuotų grupių, ypač tų, prieš kurias smurtauama dėl seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės ar susikertančių požymių, galimybes kreiptis į teismą.

Saugomų požymių pripažinimas: Sistemoje aiškiai paminėtos LGBTQI+ teisės, pateikiamos lytinės tapatybės, lyties raiškos ir seksualinės orientacijos apibrėžtys. Įtraukus šias charakteristikas, kartu su kitomis marginalizuotomis grupėmis užtikrinama translyčių, nebinarinių ir interseksualių asmenų apsauga.

Tarpsektorinės diskriminacijos problemos sprendimas: Pripažįstant šališkumo sudėtingumą, sistemoje pateikiamos išsamios gairės, kaip spręsti daugialypės ir persidengiančios diskriminacijos problemas. Tai apima atvejus, susijusius su susikertančiais veiksniais, tokiais kaip lytis, rasė ir socialinė bei ekonominė padėtis, užtikrinant išsamius tyrimus, atspindinčius neapykantos nusikaltimų niuansus.

Į auką orientuotas požiūris: Pagrindinis sistemos aspektas - į auką orientuotas požiūris, pagal kurį pirmenybė teikiama nuo neapykantos nusikaltimų nukentėjusių asmenų apsaugai ir paramai. Jame numatytos sustiprintos aukų apsaugos priemonės, į traumą orientuotos tyrimų gairės ir saugūs, konfidencialūs pranešimų teikimo mechanizmai. Sistema taip pat nustato išsamias tyrimo procedūras, kuriose išsamiai aprašomi įrodymų rinkimo ir bylų, susijusių su neapykantos nusikaltimais neprisijungus prie interneto, dokumentavimo protokolai. Neapykantos internete atveju joje pateikiamos konkrečios elektroninių įrodymų rinkimo ir bendradarbiavimo su tarptautiniais partneriais kibernetinių nusikaltimų bylose gairės. Be to, joje numatyti tarpvalstybinio bendradarbiavimo mechanizmai, užtikrinantys veiksmingą reagavimą į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą pasauliniu mastu.

Svarbūs laimėjimai: Sistemoje pirmenybė teikiama aukų apsaugai, įgyvendinant išsamias priemones, kuriomis užtikrinama tinkama parama ir ginamos aukų teisės viso tyrimo proceso metu. Joje nustatytos išsamios tyrimo procedūros, įskaitant aiškias apibrėžtis, įrodymų rinkimo protokolus ir tarptautinio bendradarbiavimo mechanizmus, siekiant padidinti neapykantos nusikaltimų tyrimų veiksmingumą. Be to, jos suderinimas su ES ir ESBO / ODIHR gairėmis užtikrina, kad būtų laikomasi geriausios pasaulinės praktikos, taip sustiprinant įsipareigojimą laikytis tarptautinių žmogaus teisių standartų.

Iššūkiai ir kliūtys: Sistema susiduria su keliais iššūkiais, kurie trukdo ją veiksmingai įgyvendinti. Dėl ribotų išteklių, įskaitant specializuotų neapykantos nusikaltimų padalinių ir apmokytų darbuotojų trūkumą, silpnėja vykdymo užtikrinimo pastangos. Regioniniai skirtumai dar labiau apsunkina šią problemą, nes dėl specialistų trūkumo ne didžiuosiuose miestuose sistema nevienodai taikoma visoje šalyje. Be to, dėl sudėtingo įrodymų rinkimo internete, ypač neapykantos kalbos kibernetinėje erdvėje bylose, reikia pažangių priemonių ir tarptautinio bendradarbiavimo, todėl kyla didelių tyrimo iššūkių. Tai, kad įgyvendinimui neskiriamas specialus biudžetas, dar labiau riboja sistemos aprėptį ir veiksmingumą, todėl ji negali visapusiškai spręsti neapykantos nusikaltimų problemą.

Iniciatyvos pavadinimas: Įsakymas dėl darbo grupės translyčių asmenų teisiniam statusui gerinti sudarymo

Vadovaujanti organizacija: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija

Tikslinė populiacija: Translyčiai asmenys Lietuvoje

Apžvalga ir tikslai

Lietuvoje oficialiu ministro įsakymu buvo sudaryta daugiašalė darbo grupė, kurios tikslas - parengti pasiūlymus dėl translyčių asmenų teisinio statuso gerinimo. Ši grupė vienija pagrindinių ministerijų, žmogaus teisių institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų atstovus. Spręsdama teisinius ir socialinius iššūkius, su kuriais susiduria translyčiai asmenys, darbo grupė siekia suderinti Lietuvos politiką su Europos žmogaus teisių ir LGBTQI+ apsaugos standartais.

Darbo grupė taiko daugiašalį požiūrį, suburdama valstybės institucijų, žmogaus teisių institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų atstovus. Darbo grupėje dalyvauja Teisingumo, Sveikatos apsaugos, Socialinės apsaugos ir darbo bei Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos ir Seimo kontrolierių įstaigos. Vertingų įžvalgų pateikia tokios pilietinės visuomenės grupės kaip Lietuvos gėjų lyga, Žmogaus teisių stebėjimo institutas ir "Trans Autonomija". Toks įvairus atstovavimas užtikrina visapusišką translyčių teisių nagrinėjimą, skatinant subalansuotas ir pagrįstas politines rekomendacijas.

Pagrindinės savybės: Darbo grupė taiko daugiašalį požiūrį, suburdama valdžios institucijų, žmogaus teisių institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų atstovus. Dalyvauja Teisingumo, Sveikatos apsaugos, Socialinės apsaugos ir darbo bei Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos ir Seimo kontrolierių įstaigos. Vertingų įžvalgų pateikia tokios pilietinės visuomenės grupės kaip Lietuvos gėjų lyga, Žmogaus teisių stebėjimo institutas ir "Trans Autonomija". Toks įvairus atstovavimas užtikrina visapusišką translyčių teisių nagrinėjimą, skatinant subalansuotas ir pagrįstas politines rekomendacijas.

Aiškus mandatas ir organizacinė struktūra: Darbo grupė, kuriai vadovauja teisingumo viceministras, o techninę paramą teikia Teisingumo ministerijos Teisėkūros politikos grupė, yra atsakinga už praktiškai įgyvendinamų pasiūlymų, kuriais siekiama pagerinti translyčių asmenų teisinę bazę, rengimą. Ji veikia pagal nustatytą keturių mėnesių rekomendacijų pateikimo terminą, turi aiškią vadovybę, paskirtą atsakomybę ir nustatytus ryšių kanalus, kad būtų užtikrintas veiksmingas suinteresuotųjų šalių veiklos koordinavimas.

Taikymo sritis ir aprėptis: Darbo grupė teikia pirmenybę translyčių asmenų klausimams, daugiausia dėmesio skirdama teiniam pripažinimui ir susijusioms kliūtims, siekdama užtikrinti, kad politikos rekomendacijose būtų atsižvelgta į unikalius translyčių poreikius. Nors darbo grupė daugiausia dėmesio skiria translyčių teisėms, jos įvairialypė sudėtis leistų atsižvelgti į diskriminacijos sankirtas, nagrinėjant sisteminius iššūkius, susijusius su lytimi, socialine ir ekonomine padėtimi bei kitais veiksniais. Skatindama valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimą, sistema užtikrina, kad translyčių bendruomenių patirtis ir požiūriai tiesiogiai formuotų politikos formavimą.

Politikos stebėsena ir sklaida

.

Iššūkiai ir kliūtys: Darbo grupė susiduria su keliais iššūkiais, įskaitant trumpą keturių mėnesių terminą, kuris gali apriboti išsamius tyrimus ir suinteresuotųjų šalių dalyvavimą. Labai svarbu veiksmingai koordinuoti veiklą, nes reikia glaudžiai bendrauti ir organizuoti darbą. Nors Teisingumo ministerija teikia techninę paramą, platesni išteklių poreikiai įgyvendinimui lieka neapibrėžti. Be to, politikoje trūksta aiškaus dėmesio regioniniam atstovavimui, todėl gali būti pamiršti iššūkiai, su kuriais susiduria kaimo bendruomenės.

Pažymėtini laimėjimai ir geroji patirtis: Lietuvos translyčių teisių darbo grupė yra reikšmingas žingsnis gerinant translyčių asmenų teisinę ir socialinę apsaugą. Įtraukiantis atstovavimas užtikrina, kad bendruomenės požiūriai tiesiogiai formuotų politines rekomendacijas, o tarpministerinis bendradarbiavimas rodo tvirtą vyriausybės įsipareigojimą. Oficialūs politikos įgaliojimai užtikrina patikimumą ir atskaitomybę, taip siekiant suderinamumo su Europos žmogaus teisių standartais. Iniciatyva, kurioje dalyvauja daug suinteresuotųjų šalių, gali paskatinti reikšmingus pokyčius. Tačiau siekiant maksimaliai padidinti jos poveikį ir užtikrinti ilgalaikę pažangą, bus labai svarbu spręsti išteklių paskirstymo, regioninio atstovavimo ir įgyvendinimo mechanizmų klausimus. Vis dėlto iki šiol neįvyko nei vienas šios grupės susitikimas.

Iniciatyvos pavadinimas: *2024-2026 m. lygių galimybių įgyvendinimo veiksmų planas*

Vadovaujanti organizacija: *Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija*

Tikslinė populiacija: Visi Lietuvos gyventojai, fragmentiškai skiriant dėmesį saugomoms grupėms, įskaitant LGBTIQ+ asmenis, etnines mažumas, neįgaliuosius ir kitas pažeidžiamas grupes

Apžvalga ir tikslai

Dabartinė Lietuvos politikos sistema skatina lygias galimybes, nustatydamą priemones, skirtas LGBTIQ+ asmenų teisėms ir kovai su tarpsektorine diskriminacija. Tačiau šios iniciatyvos išlieka fragmentiškos ir atrodo veikiau kaip pavienės intervencijos, o ne kaip darnios ir tvarios sisteminių pokyčių strategijos sudedamosios dalys. Sistemoje daugiausia dėmesio skiriama sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui, visuomenės informuotumui ir institucinių gebėjimų stiprinimui, tačiau trūksta strateginės vizijos, kad būtų pasiektas ilgalaikis poveikis.

Politika tik iš dalies apima LGBTIQ+ teises, o 7 tikslo nuostatos yra ribotos. Nors įdiegtos pagrindinės sveikatos priežiūros priemonės, pavyzdžiui, vienkartinės mokymo programos paslaugų teikėjams, nėra visapusiško požiūrio į LGBTIQ+ įtrauktį. Visuomenės informavimo pastangos yra trumpalaikės, joms trūksta tvaraus finansavimo, todėl jų ilgalaikis veiksmingumas mažėja. Translyčių ir interseksualų teisėms skiriamas minimalus dėmesys: sveikatos priežiūros mokymai yra riboto masto, tačiau nėra sisteminių reformų ar teisinės lyties pripažinimo sistemos, todėl interseksualų apsaugos nėra. Tarpasmeninė diskriminacija pripažįstama, tačiau trūksta konkrečių įgyvendinimo priemonių ir tvaraus finansavimo. Be to, apsauga nuo diskriminacijos svarbiausiose srityse tebėra fragmentiška: ribotos galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, trūksta įtraukios švietimo politikos, menka apsauga darbo vietoje, nevienodas viešųjų paslaugų prieinamumas ir netinkami mechanizmai, užtikrinantys LGBTIQ+ asmenų teisę kreiptis į teismą.

Pagrindinės nuostatos ir spragos: Politika tik iš dalies apima LGBTIQ+ teises, o 7 tikslo nuostatos yra ribotos. Nors numatytos pagrindinės sveikatos priežiūros priemonės, pavyzdžiui, vienkartinės

mokymo programos paslaugų teikėjams, nėra visapusiško požiūrio į LGBTQI+ įtrauktį. Visuomenės informavimo pastangos yra trumpalaikės, joms trūksta tvaraus finansavimo, todėl jų ilgalaikis veiksmingumas mažėja. Translyčių ir interseksualų teisėms skiriamas minimalus dėmesys: sveikatos priežiūros mokymų skaičius ribotas, tačiau nėra sisteminių reformų ar teisinės lyties pripažinimo sistemos, todėl interseksualų apsaugos nėra. Tarpasmeninė diskriminacija pripažįstama, tačiau trūksta konkrečių įgyvendinimo priemonių ir tvaraus finansavimo. Be to, apsauga nuo diskriminacijos svarbiausiose srityse tebėra fragmentiška: ribotos galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, trūksta įtraukios švietimo politikos, menka apsauga darbo vietoje, nevienodas viešųjų paslaugų prieinamumas ir netinkami mechanizmai, užtikrinantys LGBTQI+ asmenų teisę kreiptis į teismą.

Iššūkiai ir kliūtys: LGBTQI+ politikos iniciatyvos tebėra fragmentiškos, nepakankamai integruotos į išsamią strategiją. Ribotos biudžeto lėšos ir priklausomybė nuo trumpalaikio finansavimo dar labiau riboja pažangą. Miesto ir kaimo vietovių prieinamumo ir paramos skirtumai lieka neišspręsti, o dėl translyčių sveikatos priežiūros spragų lieka sisteminių kliūčių. Silpnas tarpinstitucinis koordinavimas trukdo įgyvendinti, o pagrindiniai ataskaitų teikimo mechanizmai neapima poveikio vertinimų ar rezultatais pagrįstų rodiklių, o tai riboja veiksmingą stebėseną ir ilgalaikius patobulinimus.

Geroji patirtis ir galimybės: Politikoje atsirado keletas teigiamų pokyčių, įskaitant pradines konsultacijas su LGBTQI+ organizacijomis, pagrindinius sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų mokymus LGBTQI+ klausimais ir preliminarų diskriminacijos, susijusios su skirtingomis grupėmis, pripažinimą. Be to, pagrindinė duomenų rinkimo stebėsenos sistema suteikia galimybę tobulėti ateityje. Vis dėlto išlieka pagrindinių tobulintinų sričių. Reikalinga išsami LGBTQI+ strategija, kuri padėtų šalinti sisteminės kliūtis sveikatos priežiūros, švietimo ir viešųjų paslaugų srityse, taip pat tvarūs ilgalaikių iniciatyvų finansavimo mechanizmai. Labai svarbu stiprinti translyčių ir interseksualų teises, nustatant teisinę lyties pripažinimo sistemą ir specialią apsaugą, taip pat pradėti ilgalaikes visuomenės informavimo kampanijas, kad būtų mažinama stigma, ypač kaimo vietovėse. Galiausiai, stiprinant suinteresuotųjų šalių dalyvavimą, sukuriant struktūrinius konsultacijų su LGBTQI+ organizacijomis mechanizmus, bus užtikrintas jų tiesioginis dalyvavimas sprendimų priėmimo procesuose.

Suderinimas su tarptautiniais standartais: Lietuvos politikos sistema iš dalies atitinka tarptautines sutartis ir gaires, tačiau ji nėra visiškai suderinta su jomis. Nors joje pripažįstama **ES LGBTIQ+ lygybės strategija 2020-2025 m.**, jos laikomasi ribotai. Pagrindiniai žmogaus teisių principai, įtvirtinti **Europos Tarybos standartuose**, yra įtraukti, tačiau **vis dar esama didelių spragų. Panašiai ir JT žmogaus teisių sistemoje** LGBTQI+ teisės pripažįstamos tik minimaliai, pasigendama pagrindinės tarptautinės gerosios praktikos. Nors politika žengia pirmuosius žingsnius sprendžiant LGBTQI+ teisių, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir visuomenės informuotumo klausimus, jos fragmentiškas požiūris, priklausomybė nuo trumpalaikio finansavimo ir sisteminės reformos trūkumas trukdo jos veiksmingumui. Norint paskatinti ilgalaikius pokyčius ir labiau priartėti prie tarptautinių standartų, labai svarbu parengti **išsamią strategiją, skirti daugiau išteklių ir aktyviau įtraukti suinteresuotąsias šalis.**

Politikos pavadinimas: *Lygių galimybių įstatymas (konsoliduota redakcija nuo 2024 m. sausio 1 d.)*

Vadovaujanti organizacija: Lietuvos Respublikos Seimas

Tikslinė populiacija: Visi Lietuvos gyventojai, tačiau su dideliais saugomų charakteristikų skirtumais

Apžvalga ir tikslai

Pagrindinė Lietuvos lygybės teisine sistema siekiama kovoti su diskriminacija ir skatinti lygias galimybes visoje visuomenėje. Tačiau joje gerokai nepakankamai užtikrinama LGBTIQ+ apsauga, nes saugomu pagrindu pripažįstama tik "seksualinė orientacija". Kadangi nėra aiškių nuostatų dėl lytinės tapatybės, lyties išraiškos ir lyties požymių, translyčiai ir interseksualūs asmenys yra ypač pažeidžiami diskriminacijos atžvilgiu. Tokia ribota taikymo sritis mažina įstatymo veiksmingumą sprendžiant sisteminę nelygybę ir užtikrinant visapusišką apsaugą.

Pagrindinės LGBTIQ+ apsaugos spragos: Įstatyme numatyta dalinė apsauga nuo diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos, tačiau nepripažįstama lytinė tapatybė, lyties raiška ir lyties požymiai, todėl translyčiai ir interseksualūs asmenys neturi teisinių apsaugos priemonių. Kovos su diskriminacija priemonės tebėra fragmentiškos, nepakankamos nuostatos užimtumo, švietimo, sveikatos priežiūros ir viešųjų paslaugų srityse, todėl apsauga nenuosekli. Be to, nesilaikant tarpsektorinio požiūrio, nepavyksta spręsti daugialypės ir sudėtinės diskriminacijos problemų, nes įstatyme pažeidžiamumo veiksniai traktuojami atskirai. Nors tam tikra prasme pripažįstama, kad diskriminacija yra tarpsektorinė, tikslinių teisių gynimo priemonių ir tvaraus finansavimo trūkumas labai riboja praktinį poveikį. Norint užtikrinti visišką lygybę ir įtrauktį, būtina stiprinti apsaugą vykdant visapusiškas teises reformas ir skiriant tam lėšų.

Vykdymo užtikrinimo ir stebėsenos mechanizmai: Lygių galimybių ombudsmenui trūksta įgaliojimų taikyti sankcijas, jis susiduria su sudėtingomis skundų nagrinėjimo procedūromis, kurios neskatina teikti pranešimus, be to, jis veikia ir neturi pakankamai išteklių bei patirties, kad galėtų veiksmingai spręsti LGBTIQ+ klausimus. Stebėseną ir vertinimą tebėra nepakankami, nes nėra išsamios diskriminacijos atvejų stebėjimo sistemos, trūksta išskaidytų duomenų apie translyčius ir interseksualius asmenis ir silpnos atskaitomybės priemonės. Suinteresuotųjų šalių atsiliepimuose pabrėžiamos esminės spragos: LGBTIQ+ organizacijos kritikuoja prasmingų konsultacijų nebuvimą, translyčių asmenų bendruomenė susiduria su kliūtimis dėl teisinio pripažinimo trūkumo, o interseksualūs asmenys yra visiškai neapsaugoti. Institucinės problemos, tokios kaip fragmentiška atsakomybė, menkas visuomenės informuotumas ir nepakankamas mokymas, dar labiau mažina įstatymo veiksmingumą, todėl pabrėžiamas stipresnių vykdymo užtikrinimo mechanizmų ir koordinuotų įgyvendinimo pastangų poreikis.

Regioniniai skirtumai: Apsaugos įgyvendinimas miesto ir kaimo vietovėse labai skiriasi. Kaimo bendruomenės susiduria su papildomomis kliūtimis dėl išteklių skirtumų ir ribotų galimybių naudotis skundų teikimo mechanizmais, todėl teisės aktų vykdymas yra nenuoseklus. Nors miestuose užtikrinamas didesnis informuotumas ir parama, sisteminės spragos vis dar trukdo visapusiškai įgyvendinti LGBTIQ+ asmenų teises ir apsaugą.

Tarptautiniai palyginimai: Lietuvos sistema neatitinka pagrindinių tarptautinių lyginamųjų standartų, nes nėra visiškai suderinta su ES LGBTIQ+ lygybės strategija 2020-2025 ir Europos Tarybos rekomendacijomis, ypač dėl translyčių asmenų apsaugos. Joje taip pat nėra visapusiškai atsižvelgta į šiuolaikines lyčių sampratas ir interseksualų teises, kaip nurodyta JT gairėse. Be to, Europos Žmogaus

Teisių Teismo (EŽTT) sprendimai LGBTIQ+ klausimais įgyvendinti tik ribotai, o tai rodo teisinės apsaugos ir politikos įgyvendinimo spragas.

Rekomendacijos, kaip pagerinti padėtį: Siekdama sustiprinti LGBTIQ+ apsaugą, Lietuva turi išplėsti saugomus pagrindus ir į antidiskriminacinius įstatymus įtraukti lytinę tapatybę, lyties išraišką ir lyties požymius. Tarpsektorinė apsauga turėtų būti sustiprinta taikant mechanizmus, skirtus kovoti su persidengiančiomis diskriminacijos formomis ir teikti tikslinę paramą marginalizuotiems asmenims. Reikia tobulinti vykdymo užtikrinimo mechanizmus, suteikiant Lygių galimybių kontrolieriui daugiau įgaliojimų taikyti sankcijas ir supaprastinti skundų nagrinėjimo procedūras. Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas turi būti išplėstas vykdant visapusiškas reformas, užtikrinančias teisingą lytį patvirtinančią priežiūrą translyčiams ir interseksualiems asmenims. Siekiant šviesti bendruomenes, ypač kaimo vietovėse, apie LGBTIQ+ teises, būtina rengti visuomenės informavimo kampanijas. Be to, turėtų būti sukurtos išsamios stebėsenos sistemos, kad būtų galima stebėti diskriminacijos atvejus ir įvertinti įstatymo poveikį. Nors Lietuvos teisinė sistema suteikia pagrindą lygybei, šių spragų šalinimas yra labai svarbus siekiant suderinti ją su tarptautiniais standartais ir puoselėti tikrai įtraukią visuomenę.

KIPRAS

Santrauka

Kipras pradėjo kurti LGBTIQ+ įtraukties pagrindus, įgyvendindamas įvairias teises reformas ir bendruomenės inicijuotas iniciatyvas. Svarbus 2023 m. įstatymas, draudžiantis konversinę terapiją, buvo esminis žingsnis apsaugant LGBTIQ+ asmenis nuo žalingos praktikos ir labiau priartinant Kiprą prie tarptautinių žmogaus teisių normų. Papildomos pastangos, pavyzdžiui, iniciatyvos SAFE-R ir "Health4LGBTI", sutelktos į įtraukios sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo gerinimą, profesinį mokymą ir visuomenės informuotumą.

Pilietinės visuomenės organizacijos, ypač "Accept LGBTI Cyprus", vadovavo novatoriškiems projektams, tokiems kaip "Spalvoti susitikimai" ir "Perform to Reform", kurie įgalina jaunimą, stiprina bendruomenės atsparumą ir kūrybiškai įsitraukdami skatina LGBTIQ+ matomumą. Šie projektai rodo, kad paprastų žmonių aktyvizmo potencialas keičia stereotipus ir skatina įtrauktį.

Vis dėlto nacionalinė politikos sistema išlieka fragmentiška. Trūksta visapusiškos translyčių ir interseksualių asmenų apsaugos, ypač tokiose srityse kaip sveikatos priežiūros politika, įtrauktis darbo vietoje ir teisinis lyties pripažinimas. Dauguma reformų remiasi laikinu finansavimu arba pavienėmis iniciatyvomis be sisteminio įgyvendinimo ar tęstinumo. Norėdamas užtikrinti ilgalaikius pokyčius, Kipras turi sustiprinti institucinę atskaitomybę, sukurti visos šalies masto įtraukties strategijas ir integruoti LGBTIQ+ teises į viešosios politikos infrastruktūrą.

Iniciatyvos pavadinimas: *LGBTIQ+ žmonių teisės į sveikatą užtikrinimas (SAFER, n.d.)*

Apžvalga ir tikslai

SAFE-R projektas - tai novatoriška iniciatyva Kipre, skirta užkirsti kelią LGBTIQ+ asmenų diskriminacijai ir stigmatizacijai sveikatos srityje ir kovoti su ja. Skatindamas teisingą sveikatos priežiūros praktiką, projektas siekia teikti pirmenybę visų asmenų, nepriklausomai nuo jų seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės, teisėms ir gerovei. SAFE-R atitinka pagrindinius CERV kvietimo tikslus, ypač susijusius su lyčių ir seksualumo stereotipų kvestionavimu.

Projektu siekiama pagerinti LGBTIQ+ sveikatos priežiūrą įvertinant žinių spragas, mokant specialistus, didinant informuotumą ir propaguojant geriausią praktiką. Projekto metu bus įvertintos turimos žinios ir patirtis, atliekant interviu ir apklausas su sveikatos priežiūros specialistais ir LGBTIQ+ asmenimis, siekiant nustatyti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo kliūtis ir diskriminaciją. Siekiant didinti profesinę kompetenciją, 100 sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų ir 75 medicinos ir slaugos studentai bus akredituoti mokomi įtraukios priežiūros klausimais. Projektu taip pat siekiama kovoti su stigmatizacija - per tikslines socialinės žiniasklaidos kampanijas ir viešuosius renginius, kuriuose bus atkreiptas dėmesys į translyčių ir interseksualių asmenų patirtį sveikatos priežiūros srityje, bus pasiekta 500 000 asmenų. Galiausiai, siekiant užtikrinti ilgalaikį poveikį ir skatinti tvarų LGBTIQ+ sveikatos priežiūros paslaugų gerinimą, bus parengti ir išplatinti mokymo paketai ir geriausios praktikos gairės.

Pagrindiniai rezultatai ir poveikis: Projekte daugiausia dėmesio skiriama moksliniams tyrimams, gebėjimų stiprinimui, visuomenės informavimui ir ilgalaikiams pokyčiams, siekiant pagerinti LGBTIQ+ sveikatos priežiūros paslaugų įtraukimą. Atliekant žinių žemėlapių, 120 sveikatos priežiūros specialistų ir 120 LGBTIQ+ asmenų dalyvaus apklausose ir interviu, kad būtų parengta nacionalinė ataskaita su įgyvendinamomis rekomendacijomis. Atlikus patirties analizę bus nustatytos sveikatos lygybės spragos ir pasiūlyti sprendimai, kaip skatinti įtraukią praktiką. Gebėjimų stiprinimas apima interaktyvias, akredituotas mokymo programas, kad sveikatos priežiūros specialistai ir studentai įgytų įgūdžių, reikalingų teikiant palankią priežiūrą ir sprendžiant skirtumų problemą. Visuomenės informuotumo didinimo pastangomis siekiama pasiekti 500 000 žmonių, rengiant žiniasklaidos kampanijas, kovojant su stereotipais ir skatinant priėmimą. Siekiant užtikrinti ilgalaikius pokyčius, bus skleidžiama geroji patirtis ir rengiama tvari mokymo medžiaga, kuri padės nuolat tobulinti profesinę kvalifikaciją įtraukiosios sveikatos priežiūros srityje.

Kova su persidengiančia diskriminacija: Nors SAFE-R projektas konkrečiai orientuotas į LGBTIQ+ asmenis, jame aiškiai nenagrinėjamos persidengiančios diskriminacijos formos, susijusios su lytimi, rase ar socialine ir ekonomine padėtimi. Tačiau, skatindamas įtraukią sveikatos priežiūros praktiką, projektas netiesiogiai padeda asmenims, kurie susiduria su įvairiomis diskriminacijos formomis, ir taip prisideda prie teisingesnės sveikatos priežiūros sistemos kūrimo apskritai.

Diskriminacijos prevencijos nuostatos: Projekte pirmenybė teikiama įtraukčiai sveikatos priežiūros srityje, siekiama mažinti stigmą ir gerinti paslaugų kokybę bei prieinamumą LGBTIQ+ asmenims, atliekant žinių vertinimą ir tikslinį sveikatos priežiūros specialistų mokymą. Nors projektas nėra tiesiogiai susijęs su įdarbinimu ar švietimu, jo dėmesys informuotumui ir įtraukčiai gali prisidėti prie platesnių kultūrinių pokyčių, kurie padėtų mažinti diskriminaciją šiose srityse. Be to, SAFE-R projekte aiškiai pripažįstamos įvairios lytinės tapatybės, įskaitant nebinarinius ir interseksualių asmenis,

suteikiant sveikatos priežiūros paslaugų teikėjams specializuotus mokymus, kad jie skatintų supratimą ir kurtų įtrauktesnę aplinką.

Iššūkiai ir galimybės: Projektas susiduria su keliais iššūkiais, įskaitant ribotą jo taikymo sritį, nes jis orientuotas tik į sveikatos priežiūrą, o diskriminacijos švietimo ir užimtumo srityse problemos nesprendžiamos. Kitas rūpestis - tvarumas, nes priklausomybė nuo konkretaus projekto finansavimo kelia abejonių dėl ilgalaikio mokymo ir informuotumo didinimo pastangų tęstinumo. Be to, dėl to, kad nėra aiškių priemonių, kuriomis būtų sprendžiama tarpsektorinės diskriminacijos problema, bendras projekto poveikis yra ribotas. Tačiau yra galimybių išplėsti projekto dėmesį, įtraukiant į jį priemones, kuriomis būtų sprendžiama persidengiančios diskriminacijos problema ir didinama įtrauktis. Platesnis projekto išvadų ir mokymo medžiagos taikymas galėtų padėti formuoti politiką kituose sektoriuose, o tvarios sistemos galėtų užtikrinti mokymo ir informuotumo didinimo programų tęstinumą pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: *Konversijos terapijos uždraudimas*

Priėmimo data: 2023 m.

Atsakingoji institucija: *Kipro vyriausybė*

Tikslinė populiacija: *LGBTQIA+ bendruomenė*

Apžvalga ir tikslai

Naujai priimtas Kipro įstatymas yra svarbus žingsnis LGBTQ+ asmenų teisių ir orumo apsaugos srityje, nes juo aiškiai kriminalizuojama konversinės terapijos praktika. Iš dalies keičiant Baudžiamąjį kodeksą, teisės aktu siekiama apsaugoti pažeidžiamas gyventojų grupes nuo žalingų intervencijų, patraukti praktikuojančius gydytojus atsakomybėn taikant teises sankcijas ir sustiprinti apsaugos priemones uždraudžiant tokios praktikos reklamą ir užtikrinant, kad teisėti globėjai negalėtų taikyti tokios praktikos asmenims. Šia pažangia sistema sustiprinamas Kipro įsipareigojimas ginti LGBTQ+ teises ir ji atitinka tarptautinius žmogaus teisių standartus.

Naujajame Kipro įstatyme griežtai pasisakoma prieš konversijos praktiką, aiškiai kriminalizuojant bet kokius metodus, kuriais siekiama pakeisti ar slopinti asmens seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ar lyties išraišką, siekiant apsaugoti asmenis nuo prievartinės intervencijos. Taip pat draudžiama reklamuoti ar propaguoti šias praktikas, užkertant kelią jų plitimui ir normalizavimui. Be to, teisėti globėjai, nukreipiantys asmenis į konversijos terapiją, gali būti patraukti atsakomybėn, taip sustiprinant nepilnamečių ir pažeidžiamų asmenų apsaugą. Nustatytos griežtos bausmės: už bendrus pažeidimus gresia iki dvejų metų laisvės atėmimo bausmė ir (arba) 5 000 eurų bauda, o už pažeidimus, susijusius su nepilnamečiais, gresia griežtesnės bausmės - iki trejų metų laisvės atėmimo bausmė ir (arba) 10 000 eurų bauda. Šis teisės aktas žymi didelę pažangą LGBTQ+ teisių ir apsaugos srityje.

Pagrindinės nuostatos: Naujajame Kipro įstatyme griežtai pasisakoma prieš konversijos praktiką, aiškiai kriminalizuojant bet kokius metodus, kuriais siekiama pakeisti ar slopinti asmens seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ar lyties raišką, siekiant apsaugoti asmenis nuo prievartinės intervencijos.

Taip pat draudžiama reklamuoti ar skatinti tokią praktiką, užkertant kelią jos plitimui ir normalizavimui. Be to, teisėti globėjai, nukreipiantys asmenis į konversijos terapiją, gali būti patraukti atsakomybėn, taip sustiprinant nepilnamečių ir pažeidžiamų asmenų apsaugą. Nustatytos griežtos bausmės: už bendrus pažeidimus gresia iki dvejų metų laisvės atėmimo bausmė ir (arba) 5 000 eurų bauda, o už pažeidimus, susijusius su nepilnamečiais, gresia griežtesnės bausmės - iki trejų metų laisvės atėmimo bausmė ir (arba) 10 000 eurų bauda. Šis teisės aktas žymi didelę pažangą LGBTQ+ teisių ir apsaugos srityje.

Kova su persidengiančiomis diskriminacijos formomis: Nors teisės aktuose numatyta griežta apsauga nuo konversinės terapijos, jame aiškiai nenagrinėjamos iš dalies sutampančios diskriminacijos formos, pavyzdžiui, susijusios su rase, socialine ir ekonomine padėtimi ar kitomis marginalizuotomis tapatybėmis. Įstatyme daugiausia dėmesio skiriama LGBTQ+ asmenų apsaugai nuo tikslinės praktikos, o ne platesnės sisteminės nelygybės šalinimui.

Nuostatos kritinėse zonose: Nors Kipro teisės aktai, draudžiantys konversinę terapiją, yra reikšmingas žingsnis į priekį, jie neapima platesnės antidiskriminacinės apsaugos sveikatos priežiūros, įdarbinimo ar švietimo srityse, todėl šiuose svarbiausiuose sektoriuose LGBTQ+ asmenų apsauga yra nepakankama. Tačiau įstatyme laikomasi įtraukiojo požiūrio, nes jame aiškiai nustatyta asmenų apsauga dėl lytinės tapatybės ir lyties išraiškos, užtikrinant, kad ji taikoma ir nebinariniams bei įvairios lyties asmenims. Pagrindiniai privalumai - tai visapusiškas draudimas taikyti ir reklamuoti konversijos terapiją, įvairių seksualinių orientacijų ir lytinių tapatybių įtraukimas ir atsakomybė teisėtiems globėjams, kurie padeda taikyti tokią praktiką. Išlieka trūkumų, visų pirma siaura taikymo sritis, nes joje nenagrinėjama sisteminė diskriminacija, taip pat nėra nuostatų dėl diskriminacijos sankirtose, dėl to nesprendžiami su rase ar socialine ir ekonomine padėtimi susiję dar didesni pažeidžiamumo klausimai. Siekiant visiškos LGBTQ+ asmenų lygybės ir apsaugos, reikės tolesnių teisinių reformų.

Rekomendacijos dėl tolesnių veiksmų: Siekiant remtis Konversinės terapijos draudimo įstatymu, reikia išplėsti apsaugą, kad būtų galima spręsti LGBTQ+ asmenų diskriminacijos sveikatos priežiūros, įdarbinimo ir švietimo srityse problemą. Politikos priemonėmis taip pat turėtų būti kovoje su persidengiančia diskriminacija, užtikrinant apsaugą tiems, kurie susiduria su įvairiomis marginalizacijos formomis. Visuomenės informavimo kampanijos gali padėti šviesti visuomenę apie žalingą konversinės terapijos poveikį ir dabar galiojančią teisinę apsaugą. Be to, turi būti sukurti stiprūs stebėsenos ir vykdymo užtikrinimo mechanizmai, kad būtų užtikrintas reikalavimų laikymasis ir atskaitomybė. Nors šis teisės aktas yra svarbus pasiekimas apsaugant LGBTQ+ asmenis, siekiant visapusiškos lygybės ir įtraukties bus labai svarbu spręsti jo trūkumus taikant papildomas priemones.

Iniciatyvos pavadinimas: *Health4LGBTI - LGBTI žmonių patiriamos sveikatos nelygybės mažinimas* (Health4LGBTI, n.d.)

Apžvalga ir tikslai

Šia iniciatyva siekiama užpildyti dideles sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir lygybės spragas LGBTQI+ asmenims, suteikiant sveikatos priežiūros paslaugų teikėjams ir politikos formuotojams žinių ir priemonių, reikalingų įvairioms bendruomenėms remti. Iniciatyva, kuria sprendžiamos unikalios sveikatos problemos, su kuriomis susiduria LGBTQI+ asmenys, skatina įtrauktį ir gerina visuomenės sveikatos strategijas visose dalyvaujančiose šalyse, įskaitant Kiprą.

Pagrindinis iniciatyvos aspektas - parengti patogius mokymo modulius sveikatos priežiūros paslaugų teikėjams, suteikiančius jiems praktinių žinių apie LGBTQI+ asmenų sveikatos problemas, kovos su išankstinėmis nuostatomis strategijas ir priemones, padedančias kurti saugią ir įtraukią aplinką pacientams. Iniciatyva taip pat siekiama integruoti LGBTQI+ sveikatos poreikius į platesnes visuomenės sveikatos strategijas, bendradarbiaujant su politikos formuotojais, kad būtų teikiama pirmenybė lygybei sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo srityje ir sprendžiamos konkrečios problemos, pavyzdžiui, psichikos sveikatos skirtumai ir prevencinės priežiūros kliūtys. Be to, bendradarbiaujant su vietinėmis advokatų grupėmis, pavyzdžiui, "Accept LGBTI Cyprus", užtikrinama, kad mokymo priemonės būtų kultūriškai tinkamos, tobulinamos atsižvelgiant į bendruomenės atsiliėpimus ir naudojamos siekiant sisteminių sveikatos priežiūros politikos ir praktikos pokyčių.

Pagrindiniai komponentai: Pagrindinis iniciatyvos aspektas - parengti patogius mokymo modulius sveikatos priežiūros paslaugų teikėjams, suteikiančius jiems praktinių žinių apie LGBTQI+ sveikatos problemas, kovos su išankstinėmis nuostatomis strategijas ir priemones, padedančias kurti saugią ir įtraukią aplinką pacientams. Iniciatyva taip pat siekiama integruoti LGBTQI+ sveikatos poreikius į platesnes visuomenės sveikatos strategijas, bendradarbiaujant su politikos formuotojais, kad būtų teikiama pirmenybė lygybei sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo srityje ir sprendžiamos konkrečios problemos, pavyzdžiui, psichikos sveikatos skirtumai ir prevencinės priežiūros kliūtys. Be to, bendradarbiaujant su vietinėmis advokatų grupėmis, pavyzdžiui, "Accept LGBTI Cyprus", užtikrinama, kad mokymo priemonės būtų kultūriškai tinkamos, tobulinamos atsižvelgiant į bendruomenės atsiliėpimus ir naudojamos siekiant sisteminių sveikatos priežiūros politikos ir praktikos pokyčių.

Rezultatai ir rezultatai: Iniciatyva gerina mokymą ir informuotumą, rengdama švietimo priemones sveikatos priežiūros paslaugų teikėjams, suteikdama jiems galimybę spręsti LGBTQI+ sveikatos problemas ir skatindama empatišką, informuotą priežiūrą. Iniciatyva stiprina visuomenės sveikatos strategijas integruojant LGBTQI+ sveikatos poreikius į nacionalinę politiką, taip pat ir Kipre, ir kuriant sveikatos priežiūros skirtumų mažinimo sistemas. Į bendruomenę orientuotas požiūris užtikrina bendradarbiavimą iš apačios, todėl vietos teisių gynimo grupės gali pritaikyti išteklius prie kultūrinio konteksto. Nuolatiniai grįžtamojo ryšio mechanizmai toliau tobulina strategijas, užtikrindami ilgalaikį aktualumą ir veiksmingumą sprendžiant LGBTQI+ sveikatos priežiūros poreikius.

Iššūkiai ir galimybės: Iniciatyva susiduria su tokiais iššūkiais kaip sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų šališkumas, LGBTQI+ įtraukties į visuomenės sveikatos politiką spragos ir išteklių ribotumas, turintis įtakos mokymams ir įgyvendinimui. Vis dėlto ji suteikia galimybių sukurti keičiamo masto sistemas, kurios galėtų tapti pavyzdžiu kitoms šalims, vykdyti platesnę propagandą stiprinant partnerystę ir diegti visuomenės sveikatos inovacijas, o tokios bandomosios šalys kaip Kipras taptų

įtraukios sveikatos priežiūros lyderėmis. Ši iniciatyva, derindama specialiai pritaikytus mokymus, politikos integravimą ir bendruomenės bendradarbiavimą, padeda pagrindus teisingesnės sveikatos priežiūros sistemoms. Tęstinis įsipareigojimas ir partnerystė gali pakeisti visuomenės sveikatos strategijas ir pagerinti LGBTQI+ asmenų sveikatos būklę.

Iniciatyvos pavadinimas: *Spalvingi susitikimai: LGBTQ+ savitarpio pagalbos grupės*

Vadovaujanti organizacija: *Priimti LGBTQ+ Kipras*

Apžvalga ir tikslai

"Accept LGBTQ+ Cyprus" projektas "Spalvoti susitikimai" yra bendruomenės iniciatyva, skirta įgalinti LGBTQ+ asmenis ir jų sąjungininkus, skatinant savęs priėmimą, atsparumą ir psichinę gerovę. Ji suteikia saugią, įtraukią erdvę atviroms diskusijoms asmeniniais ir bendruomenės klausimais, užtikrinant konfidencialumą ir abipusę pagarbą. Iniciatyvoje daugiausia dėmesio skiriama LGBTQ+ asmenų įgalinimui skatinant savęs priėmimą ir stiprinant atsparumą tokiose srityse kaip atsiskleidimas ir psichikos sveikata. Taip pat siekiama stiprinti šeimos santykius per specializuotus užsiėmimus, kurie padeda tėvams geriau suprasti ir užmegzti ryšį su savo LGBTQ+ artimaisiais. Be to, bendruomenės švietimas ir socialiniai ryšiai stiprinami per patyrimines pratybas, ekspertų vedamas diskusijas ir išorinę veiklą, skatinant LGBTQ+ asmenų ir sąjungininkų matomumą, sąmoningumą ir solidarumą.

"Spalvoti susitikimai" rengia saugias ir įtraukias savitarpio pagalbos grupes, kurioms vadovauja apmokyti fasilitatoriai ir kuriose dalyviai gali atvirai dalytis patirtimi, užtikrinant abipusę pagarbą ir konfidencialumą. Šiuose užsiėmimuose daugiausia dėmesio skiriama atsparumui, psichikos sveikatai ir atsiskleidimui, skatinant dalyvių palaikymą ir supratimą. Siekiant stiprinti šeimos santykius, iniciatyva siūlo specializuotus užsiėmimus tėvams, kurių metu jiems patariama, kaip skatinti priėmimą ir bendravimą su savo LGBTQ+ artimaisiais. Be to, patyriminės užduotys ir ekspertų vedamos diskusijos didina informuotumą apie psichikos sveikatos ir bendruomenės problemas, skatindamos LGBTQ+ bendruomenės matomumą ir priėmimą.

Pagrindinės savybės: "Spalvoti susitikimai" - tai saugios ir įtraukios savipagalbos grupės, kurioms vadovauja apmokyti moderatoriai ir kuriose dalyviai gali atvirai dalytis patirtimi, užtikrinant abipusę pagarbą ir konfidencialumą. Šiuose užsiėmimuose daugiausia dėmesio skiriama atsparumui, psichikos sveikatai ir atsiskleidimui, skatinant dalyvių palaikymą ir supratimą. Siekiant stiprinti šeimos santykius, iniciatyva siūlo specializuotus užsiėmimus tėvams, kurių metu jiems patariama, kaip skatinti priėmimą ir bendravimą su savo LGBTQ+ artimaisiais. Be to, patyriminės užduotys ir ekspertų vedamos diskusijos didina informuotumą apie psichikos sveikatos ir bendruomenės problemas, skatindamos LGBTQ+ bendruomenės matomumą ir priėmimą.

Rezultatai ir rezultatai: "Spalvoti susitikimai" daro didelį poveikį LGBTQ+ asmenims, skatindami savęs priėmimą, atsparumą ir psichinę gerovę, sukurdami erdvę bendriems išgyvenimams ir asmeniniam augimui. Iniciatyva taip pat didina bendruomenės paramą, stiprina dalyvių priklausymo jausmą ir padeda šeimoms kurti gilesnį supratimą ir tvirtesnius santykius. Skatindama sąmoningumą ir švietimą, ji prisideda prie platesnių socialinių pokyčių ir didesnio LGBTQ+ tapatybės pripažinimo

Kipre. Nors programoje nėra aiškiai akcentuojama tarpsektorinė diskriminacija, grupinės diskusijos suteikia galimybę spręsti persidengiančias problemas, susijusias su lytimi, rase ir socialine bei ekonomine padėtimi. Inicijatyvoje aktyviai gerbiamos ir įtraukiamos įvairios lytinės tapatybės, užtikrinant, kad nebinariniai ir lyčių įvairovės asmenys jaustųsi vertinami ir palaikomi. Taikydama holistinį ir įtraukų požiūrį, iniciatyva "Spalvoti susitikimai" yra svarbus šaltinis LGBTQ+ asmenims, šeimoms ir sąjungininkams, suteikiantis dalyviams daugiau galių ir skatinantis didesnę visuomenės pripažinimą ir matomumą.

Inicijtyvos pavadinimas: *"Perform to reform" maršrutai*

Apžvalga ir tikslai

Ši iniciatyva sujungia scenos menus ir LGBTQI+ aktyvizmą, kad skatintų jaunimo įtrauktį, priėmimą ir sąmoningumą. Aprūpindama su jaunimu dirbančius asmenis ir menininkus novatoriškomis priemonėmis, ji ieško kūrybiškų būdų, kaip nagrinėti lyties ir seksualinės tapatybės temas ir kartu skatinti įvairovę. Bendradarbiaujant su organizacija "Accept LGBTI Cyprus", projekte laikomasi principo "Nieko apie mus be mūsų", užtikrinant, kad LGBTQI+ bendruomenė išliktų svarbiausia projekto kūrimo ir poveikio dalimi. Pagrindiniai tikslai - stiprinti gebėjimus, padėti su jaunimu dirbantiems asmenims ir menininkams kūrybiškai spręsti LGBTQI+ problemas ir didinti informuotumą, per pasirodymus išplečiant informuotumą už aktyvistų rato ribų. Inicijatyva taip pat skatina aktyvistų, menininkų ir jaunimo organizacijų bendradarbiavimą, kuria patogų priemonių rinkinį, skirtą įvairovei integruoti į scenos menus, ir įgalina pradedančiuosius aktyvistus įsitraukti į LGBTQI+ ir žmogaus teisių gynimo veiklą.

Inicijatyva sėkmingai išplėtė informuotumą už tradicinių LGBTQI+ propagavimo erdvių ribų, pasiekdama įvairią auditoriją ir skatindama didesnę supratimą tarp asmenų, kurie anksčiau nebuvo įsitraukę į LGBTQI+ problemas. Buvo parengtas išsamus priemonių rinkinys, aprūpinantis su jaunimu dirbančius asmenis ir menininkus praktinėmis užduotimis, kūrybinėmis metodikomis ir diskusijų priemonėmis, skirtomis spręsti įvairovės, įtraukties ir tarpsektorinės diskriminacijos klausimus. Stiprindami gebėjimus dalyviai įgijo naujų scenos menų technikų ir minkštųjų įgūdžių metodologijų įgūdžių, leidžiančių veiksmingai spręsti sudėtingas socialines problemas. Projektas taip pat sustiprino organizacijų, aktyvistų ir menininkų bendradarbiavimą, puoselėdamas tvarų advokacijos tinklą. Integruojant menus ir aktyvizmą, projektas parodė kūrybinės raiškos galią, kuri skatina empatiją, meta iššūkį stereotipams ir skatina socialinę sanglaudą. Be to, ši iniciatyva suteikė galių pradedantiems aktyvistams, suteikdama jiems veiksmingų LGBTQI+ ir žmogaus teisių gynimo priemonių. Jos kryžminis požiūris užtikrina, kad būtų nagrinėjamos persidengiančios diskriminacijos formos, susijusios su lytimi, rase, seksualine orientacija ir socialine bei ekonomine padėtimi, taip skatinant subtilų ir įtraukų marginalizacijos supratimą.

Rezultatai ir rezultatai: Inicijatyva sėkmingai išplėtė informuotumą už tradicinių LGBTQI+ propagavimo erdvių ribų, pasiekdama įvairias auditorijas ir skatindama didesnę supratimą tarp asmenų, kurie anksčiau nebuvo įsitraukę į LGBTQI+ problemas. Buvo parengtas išsamus priemonių rinkinys, aprūpinantis su jaunimu dirbančius asmenis ir menininkus praktinėmis užduotimis, kūrybinėmis metodikomis ir diskusijų įrankiais, skirtais įvairovei, įtraukčiai ir diskriminacijos

sankirtoms spręsti. Stiprindami gebėjimus dalyviai įgijo naujų scenos menų technikų ir minkštųjų įgūdžių metodologijų įgūdžių, leidžiančių veiksmingai spręsti sudėtingas socialines problemas. Projektas taip pat sustiprino organizacijų, aktyvistų, ir menininkų bendradarbiavimą, puoselėdamas tvarų advokacijos tinklą. Integruojant menus ir aktyvizmą, projektas parodė kūrybinės išraiškos galią įkvepiant empatiją, griauinant stereotipus ir skatinant socialinę sanglaudą. Be to, ši iniciatyva suteikė galių naujiems aktyvistams, suteikdama jiems veiksmingų LGBTQI+ ir žmogaus teisių gynimo priemonių. Jos kryžminis požiūris užtikrina, kad būtų nagrinėjamos persidengiančios diskriminacijos formos, susijusios su lytimi, rase, seksualine orientacija ir socialine bei ekonomine padėtimi, taip skatinant subtilų ir įtraukų marginalizacijos supratimą.

Netiesioginis poveikis kritinėms sritims: Nors projektas nėra tiesiogiai susijęs su sveikatos priežiūra, užimtumu ar švietimu, jis padeda mažinti diskriminaciją šiose srityse, nes per informuotumo didinimo kampanijas keičia visuomenės požiūrį. Skatindama jaunimo darbuotojų ir menininkų, kurie daro įtaką platesnėms kultūrinėms normoms, įtraukų elgesį, iniciatyva skatina didesnę priėmimą. Be to, ši iniciatyva padeda pagrindą būsimoms propagandos pastangoms, skatinančioms LGBTQI+ asmenų lygiateisiškumą ir galimybes įvairiuose sektoriuose.

Pagarba įvairioms lyčių tapatybėms: Iniciatyvoje aktyviai gerbiamos ir įtraukiamos įvairios lyčių tapatybės ir išraiškos, įskaitant nebinarines tapatybes. Dėmesį sutelkdama į lyties ir seksualinės tapatybės temas, ji užtikrina atstovavimą ir skatina visų LGBTQI+ spektro asmenų priėmimą. Bendradarbiavimas su "Accept LGBTI Cyprus" pabrėžia jo įsipareigojimą įtraukti ir būti aktualiu visoms lyčių tapatybėms.

AIRIJA

Santrauka

Airija išsiskiria tvirta teisine LGBTQI+ asmenų apsauga, ypač lyties pripažinimo ir kovos su diskriminacija srityse. Lyčių pripažinimo įstatymas (2015 m.) vienas pirmųjų Europoje leido teisiškai pakeisti lytį remiantis savęs identifikavimu, o Lygybės įstatymai aiškiai apsaugo nuo diskriminacijos dėl lytinės tapatybės ir išraiškos. Šios sistemos prisideda prie Airijos, kaip pažangios lyderės LGBTQI+ teisių srityje, reputacijos.

LGBTI+ jaunimo strategijoje taip pat buvo sprendžiami istorinės nelygybės klausimai, išplečiant teisę į maitintojo netekimo pensiją ir pateikiant strateginę LGBTI+ jaunimo rėmimo viziją. Tačiau vis dar esama spragų tokiose srityse, kaip diskriminacija tarp lyčių, sveikatos priežiūros lygybė ir įtrauktis darbo vietoje. Sveikatos teisės aktais, tokiais kaip Rizikos išlyginimo įstatymas, remiamas bendras teisingumas, tačiau juose tiesiogiai nesprendžiamas LGBTQI+ asmenų sveikatos priežiūros skirtumų klausimas.

Airijoje galiojančiose politikos priemonėse dar ne visiškai atsižvelgiama į sudėtingus iššūkius, su kuriais susiduria LGBTQI+ asmenys, priklausantys ir kitoms marginalizuotoms grupėms. Tolesnėse reformose pirmenybė turėtų būti teikiama sankirtoms, stiprinamos įtraukios sveikatos priežiūros

strategijos ir tikslinė apsauga turėtų būti taikoma ne tik jaunimo demografiniai grupei, kad visi translyčiai ir interseksualūs asmenys patirtų lygybę tiek teisės aktuose, tiek praktikoje.

Iniciatyvos pavadinimas: 2015 m. Lygybės (įvairių nuostatų) įstatymas (2015 m. Lygybės įstatymas)

Įsigaliojimo data: 2015 m. birželio mėn: 2015 m. gruodžio mėn.

Vadovaujanti organizacija: Teisingumo ir lygybės departamentas, Airija

Tikslinė populiacija: Visi asmenys, su konkrečiomis nuostatomis, turinčiomis įtakos LGBTI+ asmenims

Nuostatų santrauka

Šiuo įstatymu iš dalies keičiami galiojantys lygybės teisės aktai, siekiant uždrausti diskriminaciją įvairiais pagrindais, įskaitant lytinę tapatybę ir išraišką, taip sustiprinant LGBTI+ asmenų apsaugą įsidarbinant ir teikiant prekes bei paslaugas.

Apžvalga ir tikslai

2015 m. Lyčių pripažinimo įstatymu stiprinama Airijos lygybės sistema, aiškiai apsaugant asmenis nuo diskriminacijos dėl lytinės tapatybės ir išraiškos. Pagrindinis jo tikslas - sudaryti sąlygas translyčiams asmenims savarankiškai deklaruoti savo lytinę tapatybę, nereikalaujant medicininės intervencijos ar įvertinimo, taip palengvinant oficialių dokumentų, pavyzdžiui, gimimo liudijimų ir pasų, keitimą. Asmenys, sulaukę 18 metų ir vyresni, gali savarankiškai deklaruoti savo lytinę tapatybę, o asmenys nuo 16 iki 17 metų gali kreiptis su teismo nutartimi. Įstatymu siekiama skatinti translyčių asmenų orumą, savarankiškumą ir įtrauktį.

Teisinis pripažinimas per savideklaraciją: Įstatymas suteikia galimybę asmenims teisiškai pripažinti pageidaujamą lytį valstybėje per savideklaraciją, o tai reiškia progresyvų požiūrį į lytinės tapatybės pripažinimą. Nepilnamečiams nuo 16 iki 17 metų reikalavimas gauti teismo nutartį užtikrina papildomas apsaugos priemones, kartu išlaikant galimybę gauti teisinį pripažinimą.

Suderinimas su tarptautiniais standartais: 2015 m. Airijos lyties pripažinimo įstatymas suderintas su Džogjakartos principais ir ES direktyvomis, o tai atspindi tvirtą tarptautinį įsipareigojimą. Tačiau sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo translyčiams asmenims spragos ir regioniniai skirtumai išryškina tobulintinas sritis.

Atsiliepimai ir suinteresuotųjų šalių požiūriai: Translyčiai asmenys ir LGBTQI+ organizacijos palankiai įvertino įstatymo nuostatas dėl teisinio pripažinimo, tačiau susirūpinimą kelia sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas kaimo vietovėse ir aiškaus nebinarinės tapatybės pripažinimo trūkumas. Tokios teisių gynimo grupės kaip TENI (Transgender Equality Network Ireland) pabrėžia, kad reikia geresnių sveikatos priežiūros paslaugų, platesnio teisinio pripažinimo ir didesnio finansavimo nepakankamai aptarnaujamoms bendruomenėms. Visuomenės informavimo pastangos, įskaitant kampanijas mokyklose ir darbovietėse, sėkmingai padidino matomumą ir pripažinimą, nors sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų ir pedagogų mokymo programos buvo nevienareikšmiškai sėkmingos, ypač nepakankamai aprūpintose kaimo vietovėse.

Iššūkiai ir kliūtys: Regioniniai skirtumai tebėra iššūkis, nes kaimo vietovėse išteklių riboti, o informuotumas mažesnis, tuo tarpu miesto vietovėse sveikatos priežiūros ir pagalbos paslaugos geresnės. Translyčių asmenų bendruomenei specifinių sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą apsunkina nepakankamas finansavimas, apmokytų specialistų trūkumas, ypač kaimo regionuose, ir kultūrinė stigma, stiprinanti sisteminę nelygybę. Be to, dėl įgyvendinimo spragų, pavyzdžiui, vėluojančių sveikatos priežiūros mokymo programų ir nepakankamos logistinės paramos, sulėtėjo visiškas įstatymo įgyvendinimas, todėl kritinės sritys liko neišspręstos.

Iniciatyvos pavadinimas: 2015 m. Lyčių pripažinimo įstatymas (2015 m. Lyčių pripažinimo įstatymas)

Pagrindinė organizacija: *Socialinės apsaugos departamentas, Airija*

Tikslinė populiacija: *Translyčiai asmenys*

Apžvalga ir tikslai

2015 m. Lyčių pripažinimo įstatymas suteikia galimybę translyčiams asmenims Airijoje teisiškai pripažinti jų pageidaujamą lytį. Šis svarbus teisės aktas palengvina oficialių dokumentų, tokių kaip gimimo liudijimai ir pasai, pakeitimus, pabrėžiant orumą ir įtrauktį. Teisinis pripažinimas grindžiamas 18 metų ir vyresnių asmenų savideklaracija, o nepilnamečiai nuo 16 iki 17 metų gali kreiptis su teismo nutartimi.

Įstatyme pripažįstama kryžminė diskriminacija, tačiau jame aiškiai neaptariama persidengianti nelygybė, susijusi su lytimi, rase ir socialine bei ekonomine padėtimi, todėl lieka spragų sprendžiant sisteminės marginalizacijos problemą. Nors įstatyme numatytos kovos su diskriminacija priemonės užimtumo ir švietimo srityse ir skatinama įtraukti sveikatos priežiūra, jame nėra konkrečių nuostatų dėl asmenų, susiduriančių su įvairių formų diskriminacija. Teisių gynimo grupės ragino taikyti išsamesnį tarpsektorinį požiūrį, kad būtų užtikrintas teisingas politikos įgyvendinimas ir veiksmingai sprendžiamos sudėtinės problemos.

Tarpsektoriškumo ir persidengiančios diskriminacijos problemos sprendimas: Įstatyme pripažįstama tarpsektorinė diskriminacija, tačiau jame aiškiai neaptariama persidengianti nelygybė, susijusi su lytimi, rase ir socialine bei ekonomine padėtimi, todėl lieka spragų sprendžiant sisteminės marginalizacijos problemą. Nors įstatyme numatytos kovos su diskriminacija priemonės užimtumo ir švietimo srityse ir skatinama įtraukti sveikatos priežiūra, jame nėra konkrečių nuostatų dėl asmenų, susiduriančių su įvairių formų diskriminacija. Teisių gynimo grupės ragino taikyti išsamesnį tarpsektorinį požiūrį, kad būtų užtikrintas teisingas politikos įgyvendinimas ir veiksmingai sprendžiamos sudėtinės problemos.

Diskriminacijos prevencijos nuostatos: Teisės aktais užtikrinama antidiskriminacinė apsauga įdarbinimo ir švietimo srityse, skatinant saugesnę ir įtraukesnę aplinką translyčiams asmenims. Nors įstatymu skatinama įtraukti sveikatos priežiūra, vis dar esama spragų teikiant išsamias translyčiams asmenims skirtas paslaugas, ypač kaimo vietovėse. Lyčių pripažinimo įstatyme pripažįstamos įvairios lytinės tapatybės, įskaitant nebinarinius asmenis, tačiau dėl teisinio nebinarinių tapatybių

pripažinimo vis dar diskutuojama, o teisių gynimo grupės siekia platesnės apsaugos ir didesnės įtraukties.

Suinteresuotųjų šalių požiūriai: LGBTQI+ bendruomenė palankiai įvertino įstatymą dėl jo progresyvaus teisinio pripažinimo, tačiau translyčiai asmenys vis dar nerimauja dėl sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir ribotos paramos kaimo vietovėse. Tokios teisių gynimo grupės kaip TENI (Transgender Equality Network Ireland) ir toliau siekia geresnės translyčių asmenų sveikatos priežiūros, teisinio nebinarinės tapatybės pripažinimo, didesnio finansavimo ir informavimo kaimo vietovėse ir nepakankamai aptarnaujamose bendruomenėse, kad būtų užtikrinta teisingesnė parama.

Įgyvendinimas ir vykdymas: Įstatymo įgyvendinimą prižiūri Socialinės apsaugos departamentas. Nors yra įdiegtos vykdymo užtikrinimo priemonės, sankcijos už jų nesilaikymą nėra aiškiai apibrėžtos, o tai riboja atskaitomybę. Dokumentuose užfiksuoti rezultatai rodo teisinio pripažinimo ir visuomenės informuotumo pažangą, tačiau vis dar išlieka sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo translyčiams spragų. Norint įvertinti platesnį įstatymo poveikį, reikia visapusiškai rinkti duomenis ir vykdyti stebėseną.

Regioniniai skirtumai: Miestuose yra geresnės galimybės gauti sveikatos priežiūros ir paramos paslaugas, o kaimo vietovėse - ribotas įtraukiančių sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų ir bendruomenės išteklių prieinamumas. Nors visuomenės informavimo kampanijos padėjo padidinti matomumą, jų poveikis kaimo regionuose tebėra ribotas, o tai rodo, kad reikia išplėsti informavimo ir prieinamumo galimybes.

Gebėjimų stiprinimas ir iššūkiai: Gebėjimų stiprinimo iniciatyvos, įskaitant sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų ir pedagogų mokymus, buvo nevienareikšmiškai sėkmingos, o kaimo vietovėse vis dar trūksta išteklių dėl riboto translyčių sveikatos priežiūros finansavimo, kvalifikuotų specialistų trūkumo ir kultūrinės stigmos tam tikrose bendruomenėse. Ištekliai ir toliau skiriami nepakankamai, todėl reikia papildomo finansavimo, kad būtų pagerinta pagalba kaimo vietovėse ir pagerintos sveikatos priežiūros paslaugos translyčiams.

Iniciatyvos pavadinimas: 2013 m. Sveikatos draudimo (pataisų) įstatymas (2013 m. Sveikatos draudimo įstatymas)

Vadovaujanti organizacija: Sveikatos apsaugos ministerija, Airija

Tikslinė populiacija: Visi asmenys, turintys teisę į sveikatos draudimą

Nuostatų santrauka

Įstatyme daugiausia dėmesio skiriama sveikatos draudimo rinkos rizikos išlyginimo koregavimui, padedančiam sukurti teisingesnę sveikatos draudimo sistemą.

Apžvalga ir tikslai

Rizikos išlyginimo įstatymu siekiama užtikrinti teisingumą sveikatos draudimo rinkoje įgyvendinant rizikos išlyginimo priemones. Šiomis priemonėmis siekiama skatinti teisingas galimybes visiems piliečiams naudotis sveikatos draudimu, skatinti įtrauktį ir mažinti sveikatos priežiūros skirtumus. Nors įstatyme pabrėžiamas teisingumas sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo srityje, jame nėra aiškiai kalbama apie konkrečias grupes, pavyzdžiui, LGBTQI+ asmenis.

Įstatymu netiesiogiai skatinamas teisingumas, skatinant teisingą sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą. Vis dėlto jame nėra aiškių priemonių, skirtų sisteminei nelygybei, susijusiai su lytimi, rase ar socialine ir ekonomine padėtimi, šalinti, todėl jo veiksmingumas sprendžiant sudėtingas pažeidžiamumo problemas yra ribotas. Be to, nors įstatymu siekiama bendro teisingumo, jame aiškiai neaptariamos LGBTQI+ sveikatos priežiūros problemos, todėl trūksta visapusiško marginalizuotų grupių įtraukimo.

Iš dalies sutampančių diskriminacijos formų šalinimas: Įstatymu netiesiogiai skatinamas teisingumas, nes juo skatinama lygiateisė prieiga prie sveikatos priežiūros paslaugų, tačiau jame nėra aiškių priemonių sisteminei nelygybei, susijusiai su lytimi, rase ar socialine ir ekonomine padėtimi, spręsti, todėl jo veiksmingumas sprendžiant sudėtingas pažeidžiamumo problemas yra ribotas. Be to, nors įstatymu siekiama bendro teisingumo, jame konkrečiai nenagrinėjamos LGBTQI+ asmenų sveikatos priežiūros problemos, todėl trūksta visapusiško marginalizuotų grupių įtraukimo.

Kritinių sričių nuostatos: Politikoje pirmenybė teikiama teisingam sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui išlyginant riziką, o tai naudinga visiems gyventojams, tačiau trūksta tikslinių antidiskriminacinių priemonių marginalizuotoms grupėms, įskaitant LGBTQI+ asmenis. Be to, joje nenagrinėjami užimtumo ar švietimo klausimai, todėl galimi skirtumai šiose srityse lieka neišspręsti ir išryškėja poreikis sukurti išsamesnę įtraukties sistemą.

Įgyvendinimo mechanizmai: Sveikatos draudimo institucija prižiūri stebėseną ir atitiktį, užtikrindama atskaitomybę ir skirdama nuobaudas už pažeidimus sveikatos draudimo rinkoje. Tačiau, nors įstatyme numatytos vykdymo užtikrinimo priemonės, jame neteikiama pirmenybė konkretiems LGBTQI+ asmenų poreikiams, todėl jo veiksmingumas sprendžiant marginalizuotų grupių sveikatos priežiūros skirtumų problemą yra ribotas.

Rezultatai ir regioniniai skirtumai: Įstatymas pagerino bendrąsias sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo galimybes dėl rizikos išlyginimo, tačiau nėra dokumentais pagrįstų įrodymų apie jo poveikį LGBTQI+ asmenims. Pagrindiniai skirtumai išlieka: miestų teritorijos naudoja geresnę sveikatos priežiūros infrastruktūrą, o kaimo regionuose paslaugų prieinamumas yra ribotas, o tai neproporcingai veikia marginalizuotas bendruomenes ir rodo, kad reikalingos tikslinės intervencijos.

Gebėjimų stiprinimas ir kliūtys: Nors visuomenės informavimo kampanijos padidino matomumą, jose nepakankamai dėmesio skiriama marginalizuotoms grupėms. Įgyvendinimo kliūtys: nėra aiškių nuostatų dėl LGBTQI+, ribota pagalba nepakankamai aptarnaujamoms bendruomenėms ir išteklių trūkumas kaimo vietovėse, dėl to įstatymo veiksmingumas sprendžiant sveikatos priežiūros skirtumų problemą yra ribotas.

Iniciatyvos pavadinimas: *LGBTI+ jaunimo strategija* (LGBTI+ jaunimo strategija, 2021 m.)

Vadovaujančioji organizacija: *Vaikų ir jaunimo reikalų departamentas*

Apžvalga ir tikslai

Šiuo teisės aktu sprendžiama istorinė nelygybė, užtikrinant, kad tos pačios lyties poros turėtų vienodas galimybes gauti našlių ir našlaičių pensijas. Juo pripažįstami iki santuokos lygybės buvę įsipareigojimai, suteikiant finansinį saugumą ir pripažįstant šių partnerysčių teisėtumą. Įstatymu siekiama didinti lygybę ir įtrauktį socialinės gerovės sistemoje šalinant šiuos skirtumus.

Teisės aktais iš dalies sprendžiami persidengiančių diskriminacijos formų, pavyzdžiui, diskriminacijos dėl lyties, rasės ir socialinės bei ekonominės padėties, klausimai. Tačiau įgyvendinimo mechanizmai tebėra riboti, todėl kai kurie asmenys neturi tinkamos apsaugos ar galimybių gauti išteklių.

Iš dalies sutampančių diskriminacijos formų šalinimas: Teisės aktuose iš dalies sprendžiami persidengiančių diskriminacijos formų, pavyzdžiui, diskriminacijos dėl lyties, rasės ir socialinės bei ekonominės padėties, klausimai. Tačiau įgyvendinimo mechanizmai tebėra riboti, todėl kai kurie asmenys neturi tinkamos apsaugos ar galimybės naudotis ištekliais.

Nuostatos kritinėse srityse: Į teisės aktus įtrauktos nuostatos dėl kovos su diskriminacija sveikatos priežiūros srityje, tačiau teisių gynimo grupės reikalauja griežtesnės apsaugos, geresnio sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų mokymo ir papildomų išteklių, kad būtų užtikrintos lygios galimybės. Užimtumo ir švietimo priemonės padeda kurti įtraukias darbo vietas ir mokymosi aplinką, remiamos visuomenės informavimo kampanijų ir politikos vykdymo užtikrinimo. Be to, įstatyme aiškiai pripažįstamos įvairios lytinės tapatybės, įskaitant nebinarinius asmenis, ir taip sukuriamas tvirtas įtraukumo ir lygybės precedentas.

Atsiliepimai ir advokatų grupės nuomonė: LGBTQI+ bendruomenė iš esmės pritaria šiam teisės aktui kaip teigiamam žingsniui į priekį, tačiau išlieka susirūpinimas dėl kaimo vietovių informavimo spragų ir ribotų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo, ypač translyčiams asmenims. Advokatų grupės rekomenduoja didinti finansavimą kaimo iniciatyvoms, švietimo reformoms, kuriomis siekiama didinti LGBTQI+ informuotumą, ir reguliariems politikos vertinimams, kad būtų užtikrintas veiksmingas ir nuoseklus įgyvendinimas.

Vykdymas ir stebėseną: Darbo santykių komisija ir Lygybės tribunolas prižiūri, kaip laikomasi reikalavimų, o tokios nuobaudos kaip baudos ir kompensacinės priemonės atgraso nuo diskriminacijos. Nors neoficialūs duomenys rodo pažangą, išsamių duomenų apie teisės aktų poveikį vis dar nedaug, todėl teisių gynimo grupės ragina geriau rinkti ir vertinti duomenis. Išlieka regioniniai skirtumai: miestų teritorijos naudoja geriau finansuojamomis programomis ir geresniu informuotumu, o kaimo vietovėse ribojama informavimo veikla, trūksta išteklių ir visuomenė yra stigmatizuojama. Tikslinės žiniasklaidos kampanijos ir vietinės propagandos partnerystės siekia sumažinti šį atotrūkį ir skatinti vienodą prieinamumą.

Įgyvendinimo kliūtys: Pagrindinės kliūtys: nepakankamas finansavimas visiškam įgyvendinimui, konservatyvių suinteresuotųjų šalių pasipriešinimas ir logistiniai sunkumai, susiję su kaimo bendruomenių pasiekiamumu, dėl kurių ribojama marginalizuotų grupių prieiga prie išteklių ir paramos. Šių kliūčių šalinimas yra labai svarbus siekiant užtikrinti teisingą politikos įgyvendinimą ir įtrauktį.

Lyginamoji analizė

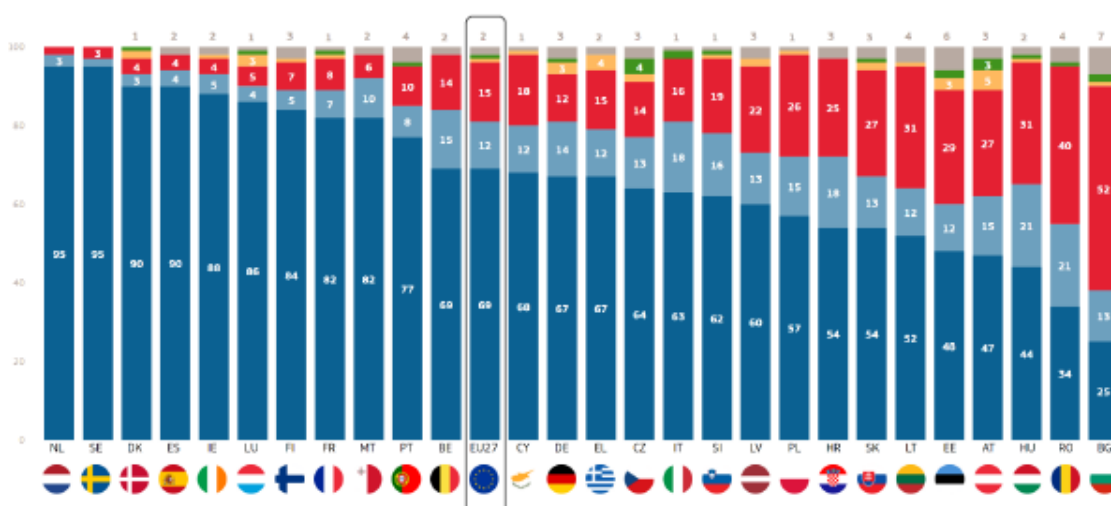
Šalių panašumai ir skirtumai

Penkios tiriamos šalys - Ispanija, Graikija, Lietuva, Kipras ir Airija - turi keletą bendrų panašumų, susijusių su jų pastangomis skatinti LGBTQI+ teises. Visos šalys **priėmė teises priemones, skirtas LGBTQI+ asmenų apsaugai, kurios atspindi platesnį suderinamumą su Europos Sąjungos direktyvomis ir tarptautinėmis žmogaus teisių sistemomis**. Šios pastangos apima įstatymus, kuriais sprendžiami nediskriminavimo užimtumo, sveikatos priežiūros ir švietimo srityse klausimai, taip pat apsaugą nuo neapykantos nusikaltimų. Ypač Ispanija ir Airija pirmuoja savo teisinėse sistemose įtvirtindamos LGBTQI+ apsaugos priemones, o Graikija pastaraisiais metais padarė sparčią pažangą priimdama svarbius teisės aktus dėl tos pačios lyties asmenų santuokų ir konversinės terapijos draudimo.

Nepaisant šių bendrų įsipareigojimų, LGBTQI+ teisių apimtis, įgyvendinimas ir kultūrinis suvokimas šiose šalyse labai skiriasi. Ispanijos, kaip pionierės, poziciją rodo jos pažangūs įstatymai, pavyzdžiui, **Translytiškumo įstatymas (2023 m.)**, kuriuo translyčiams asmenims suteikiama teisė save identifikuoti be gydytojo patvirtinimo. Airija laikosi panašaus progresyvaus požiūrio, o jos antidiskriminacinė apsauga apima platų lytinių tapatybių ir išraiškų spektrą. Lietuva ir Kipras, priešingai, atsilieka, o jų LGBTQI+ asmenų apsauga yra ribotesnė, dažnai apsiribojanti tik siauromis politikos sritimis, pavyzdžiui, sveikatos priežiūra ar kovos su neapykantos nusikaltimais priemonėmis. Graikija, nors ir padarė pažangą, vis dar susiduria su pasipriešinimu konservatyviuose regionuose, kur visuomenė vis dar nevienareikšmiškai priima LGBTQI+ asmenis.

QB12R. Regardless of whether you're actually working or not, please tell me, using a scale from 1 to 10, how comfortable would you feel, if a colleague at work with whom you are in daily contact, belonged to each of the following groups? '1' means that you would feel, 'not at all comfortable' and '10' that you would feel 'totally comfortable'. (%)

QB12R.11 A transgender person or an intersex person

Šaltinis: Diskriminacija Europos Sąjungoje, suvestinė ataskaita, specialioji "Eurobarometro" apklausa Nr. 535, 2023 m. balandis-gegužė. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972>.

Vienas esminis visų šalių panašumas - **atotrūkis tarp politikos ir praktikos**. Netgi šalyse, turinčiose pažangias teisinės sistemas, pavyzdžiui, Ispanijoje ir Airijoje, politikos įgyvendinimas dažnai būna **nepakankamas dėl ribotų išteklių, regioninių skirtumų ar nepakankamo visuomenės informuotumo**. Pavyzdžiui, Ispanijos autonominiai regionai kartais susiduria su sunkumais vienodai užtikrinant nacionalinio lygmens LGBTQI+ apsaugą, o tai atspindi platesnio masto decentralizacijos problemas. Panašiai Graikijoje ir Kipre susiduriama su didelėmis kliūtimis įgyvendinant antidiskriminacinius įstatymus, ypač kaimo ar religišškai konservatyviose vietovėse, kur **LGBTQI+ asmenų stigma vis dar gaji**.

Instituciniai gebėjimai yra dar viena skirtinga sritis. Tokiose šalyse kaip Airija ir Ispanija veikia stiprios lygybės institucijos, pavyzdžiui, Airijos lygybės institucija, kuri prižiūri, kaip laikomasi antidiskriminacinių įstatymų, ir užtikrina jų vykdymą. Tuo tarpu Lietuva ir Kipras turi mažiau išteklių ir mažiau įsteigtų institucijų, prižiūrinčių politikos įgyvendinimą, todėl jų rezultatai nenuoseklūs. Prie šių institucinių skirtumų prisideda ir visuomenės požiūrio skirtumai: Lietuvoje ir Kipre, palyginti su Ispanija ir Airija, pastebimas **aukštesnis visuomenės stigmatizacijos lygis**. Graikija užima tarpinę padėtį, nes **pažangiuose miestų centruose pastebimas didesnis pritarimas, tačiau kaimo vietovėse vis dar susiduriama su išankstiniu nusistatymu**.

Kultūriniai ir religiniai veiksniai taip pat atlieka svarbų vaidmenį formuojant šiuos skirtumus. Pavyzdžiui, Ispanijoje pastaraisiais dešimtmečiais Katalikų bažnyčios įtaka gerokai sumažėjo, todėl LGBTQI+ teisės gali būti plėtojamos be didelio pasipriešinimo. Priešingai, stačiatikių bažnyčia Graikijoje ir Kipre vis dar daro didelę įtaką viešajai nuomonei ir politikos formavimui, dažnai blokuodama pažangių LGBTQI+ priemonių įgyvendinimą. Lietuvoje sovietinių laikų konservatyvumo palikimas ir ribotas viešasis diskursas LGBTQI+ klausimais prisideda prie lėtesnės visuomenės pripažinimo ir politikos formavimo pažangos.

Nepaisant šių skirtumų, yra bendrų galimybių bendradarbiauti tarp šalių. Šalys gali pasimokyti iš sėkmingų Ispanijos ir Airijos teisės aktų, tokių kaip Ispanijos įstatymas dėl lyties identifikavimo ir Airijos griežta kovos su diskriminacija sistema. Panašiai Graikijos reformos, susijusios su interseksualių asmenų apsauga ir konversinės terapijos draudimu, galėtų būti pavyzdžiu Lietuvai ir Kipriui, kur šie klausimai vis dar nepakankamai sprendžiami. Dalyvaujančios šalys, pasinaudodamos šiais panašumais ir šalindamos skirtumus, gali kartu siekti LGBTQI+ teisių pažangos visoje Europoje.

Nors teisinės ir politinės sistemos įvairiose šalyse skiriasi, interviu su translyčiais ir interseksualiais asmenimis metu aiškiai išryškėjo bendri iššūkiai ir struktūrinės spragos. Visose penkiose šalyse pasikartojanti tema buvo emocinė ir psichologinė žala, patiriama dėl nuolatinio "aiškinimosi". Daugelis apklaustųjų pasakojo, kad sveikatos priežiūros įstaigose, administracinėse procedūrose ir net pilietinės visuomenės erdvėse jiems reikia nuolat teisintis dėl savo tapatybės. Šis nuolatinis pripažinimo negaliojančiu ir nesupratimo poveikis buvo apibūdintas kaip "varginantis", prisidedantis prie socialinio uždaro ir atsitraukimo nuo viešųjų paslaugų. Pažymėtina, kad Kipre ir Lietuvoje translyčiai asmenys išreiškė nenorą kreiptis į gydytojus, nebent tai būtų būtina, nurodydami ir blogo elgesio baimę, ir ankstesnius traumuojančius susidūrimus su neinformuotais paslaugų teikėjais.

Dar vienas svarbus dalykas, iškeltas interviu metu, buvo tai, kad trūksta tarpasmeniškai informuotų paslaugų. Ispanijos, Airijos ir Graikijos dalyviai pabrėžė, kad LGBTQI+ iniciatyvose dažnai laikomasi "visiems tinkančio" požiūrio, kuris neatsižvelgia į sudėtingą diskriminaciją, kurią patiria asmenys, kurie taip pat yra migrantai, neįgalieji ar rasistai. Reikia daugiasluoksnių politinio atsako, kuris neapsiribotų tik atskiromis tapatybės kategorijomis, o atsižvelgtų į visą LGBTQI+ gyvenimiškos patirties kompleksiskumą.

Lyginamoji analizė taip pat išryškina įtampą tarp **formalios teisinės lygybės** ir **gyvenimiškos nelygybės**. Teisinė pažanga - tokia kaip savarankiškas lyties pripažinimas ar konversinės terapijos draudimas - yra svarbūs etapai. Tačiau be nuolatinių pastangų šviesti viešojo sektoriaus specialistus, užtikrinti antidiskriminacinių įstatymų vykdymą ir finansuoti įtraukias paslaugas šios reformos gali likti simbolinės, o ne transformuojančios. Visų penkių šalių dalyviai pabrėžė, kad pokyčiai turi neapsiriboti vien politika - jie turi persikelti į klases, klinikas, teismų sales ir kasdienę kalbą.

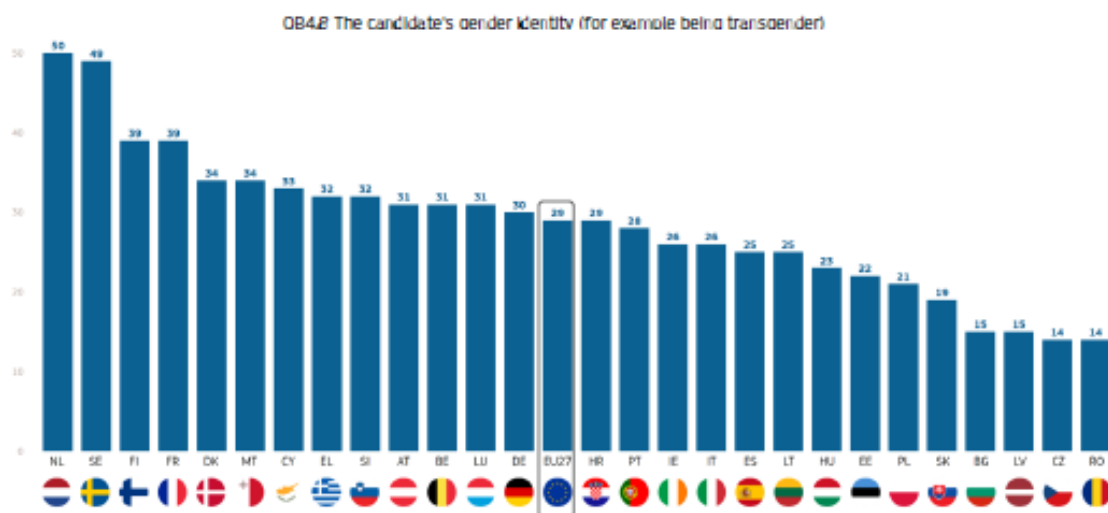
Spragų nustatymas

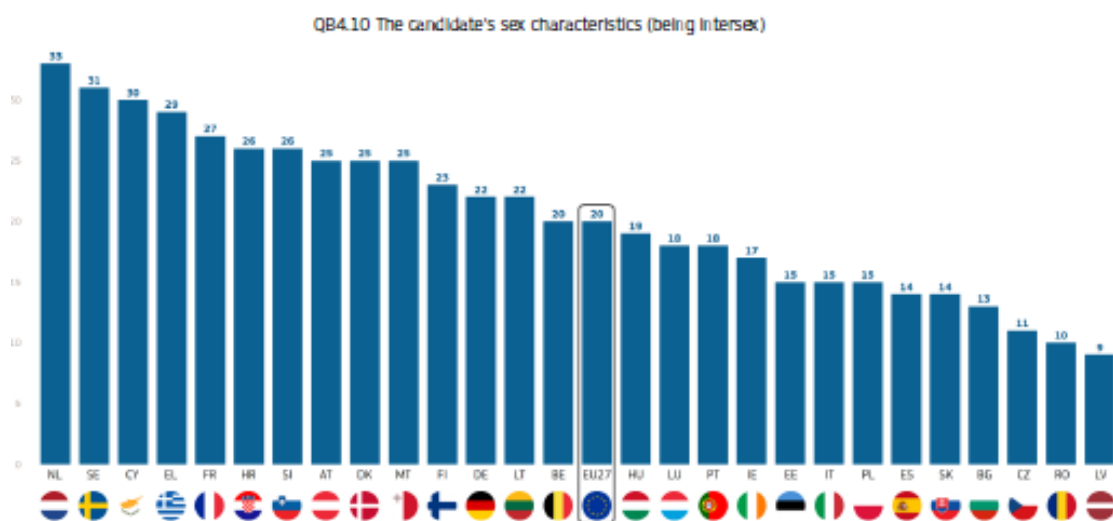
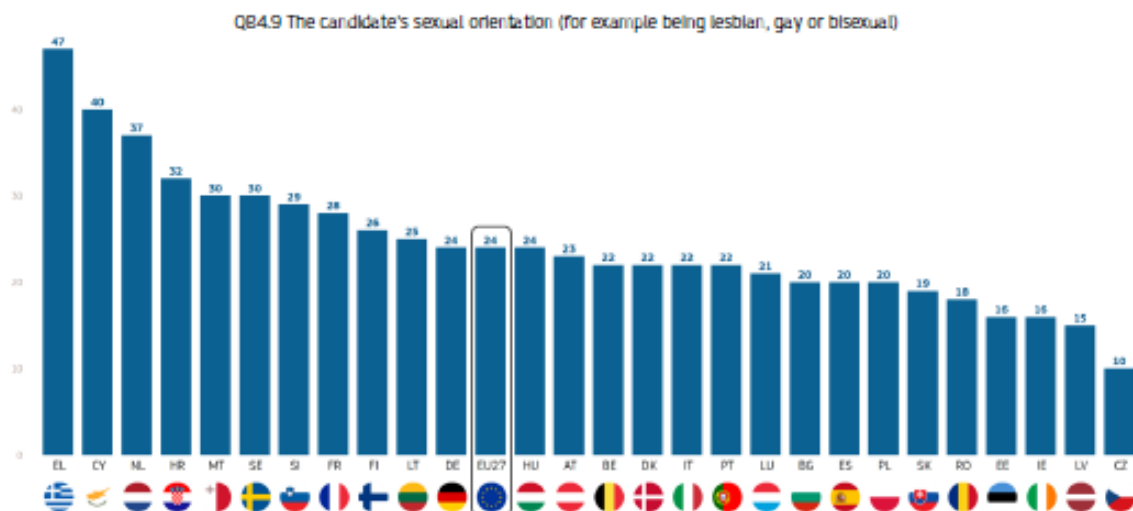
Nors padaryta didelė pažanga, **penkiose šalyse vis dar yra keletas esminių spragų**, trukdančių įgyvendinti visišką LGBTQI+ asmenų lygybę. Viena iš opiausių spragų - **translyčiams ir interseksualiems asmenims trūksta visapusiškų sveikatos priežiūros paslaugų**. Nors Lietuva įdiegė struktūrines lytį patvirtinančių sveikatos priežiūros paslaugų gaires, šios nuostatos taikomos tik suaugusiems ir tinkamai neatsižvelgia į nepilnamečių poreikius ar nesuteikia psichologinės pagalbos. Tokiose šalyse, kaip Kipras ir Graikija, lytį patvirtinančios sveikatos priežiūros paslaugos vis dar teikiamos epizodiškai, nes yra nedaug specializuotų paslaugų teikėjų ir nenuoseklus finansavimas. Net Ispanijoje, kur lyties saviidentifikavimas pripažįstamas teisiškai, praktinės kliūtys, tokios kaip ilgas laukimo laikas ir regioniniai skirtumai, trukdo gauti priežiūrą.

Dar viena didelė spraga - įtrauktis darbo vietoje. Nors antidiskriminaciniai įstatymai galioja visose penkiose šalyse, jų vykdymas nevienodas, **o LGBTQI+ asmenys dažnai susiduria su stigma darbe ir ribotomis galimybėmis tobulėti**. Kipre ir Lietuvoje šias problemas dar labiau apsunkina tai, kad

nėra plačiai paplitusių darbdavių mokymų ir stebėsenos mechanizmų. Graikija ėmėsi veiksmų diskriminacijos darbo vietoje problemai spręsti priimdama **Įstatymą Nr. 4808/2021**, tačiau visuomenės išankstinės nuostatos ir nepakankami ataskaitų teikimo mechanizmai ir toliau trukdo siekti pažangos. Toliau pateiktuose paveikslėliuose matyti Graikijos, Kipro, taip pat Lietuvos vieta, kai kalbama apie translyčių ir interseksualių asmenų padėtį darbo aplinkoje. EK ataskaitoje "Diskriminacija Europos Sąjungoje" teigiama, kad žmonės mano, jog buvimas translyčiu ir interseksuali asmeniu yra nepalanki aplinkybė priimant žmogų į darbą.

QB4. When a company wants to hire someone and has the choice between two candidates with equal skills and qualifications, which of the following criteria may, in your opinion, put one candidate at a disadvantage? (MULTIPLE ANSWERS POSSIBLE) (%)

Šaltinis: Diskriminacija Europos Sąjungoje, suvestinė ataskaita, specialioji "Eurobarometro" apklausa Nr. 535, 2023 m. balandis-gegužė. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972>

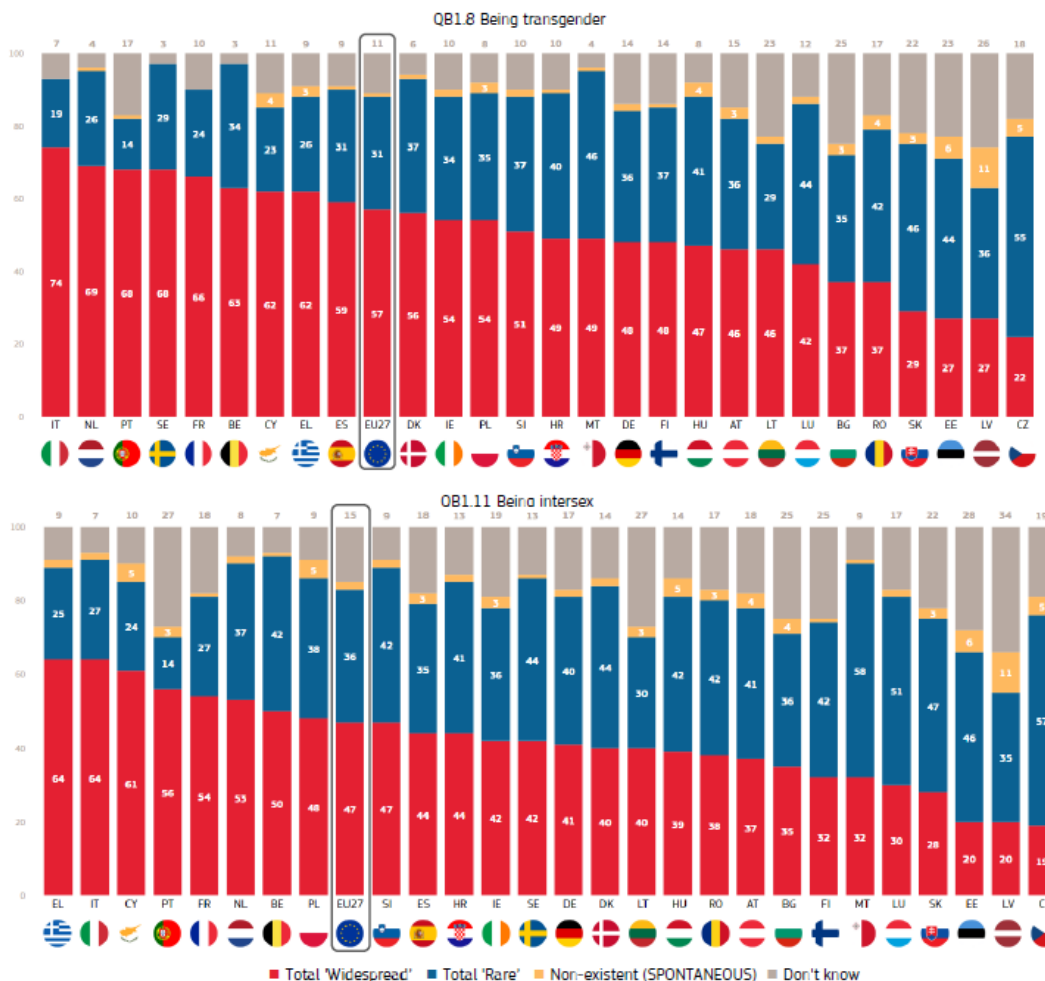
Interseksualių asmenų apsauga taip pat išlieka nepakankama visose srityse. Graikija yra viena iš nedaugelio šalių, kuri yra priėmusi teisės aktus, numatančius konkrečią apsaugą interseksualiems nepilnamečiams, **draudžiančius atlikti nebūtinus medicinines intervencijas**. Tačiau kitose šalyse panašių priemonių nėra, todėl interseksualūs asmenys yra pažeidžiami dėl nereikalingų operacijų ir visuomenės stigmos. Visuomenės informavimo kampanijos apie interseksualų teises yra ribotos.

Tarpasmeninė diskriminacija - dar viena sritis, kuriai reikia skirti skubų dėmesį. Nors tokios šalys kaip Airija ir Ispanija priėmė plačias kovos su diskriminacija sistemas, tik nedaugelyje jų aiškiai aptariamos sudėtingos problemos, su kuriomis susiduria LGBTQI+ asmenys, priklausantys kitoms marginalizuotoms grupėms, pavyzdžiui, etninėms mažumoms, neįgaliesiems ar mažas pajamas gaunančioms bendruomenėms. Duomenų apie susikertančias patirtis trūkumas dar labiau apriboja politikos formuotojų galimybes rengti tikslines intervencines priemones.

Įgyvendinimo spragos yra plačiai paplitusi problema visose penkiose šalyse. Net ir išsamią teisinę apsaugą turinčiose šalyse, pavyzdžiui, Ispanijoje ir Airijoje, **vykdymo užtikrinimo mechanizmams dažnai trūksta lėšų arba darbuotojų, todėl įstatymai taikomi nevienodai**. Regioniniai skirtumai šią problemą dar labiau apsunkina, ypač decentralizuotose valstybėse, pavyzdžiui, Ispanijoje, kur

autonominiai regionai nevienodai pajėgūs užtikrinti nacionalinio lygmens apsaugos priemonių vykdymą. Lietuvoje ir Kipre dėl ribotų institucinių gebėjimų ir visuomenės stigmos kyla didelių kliūčių veiksmingam teisės aktų įgyvendinimui, todėl daugelis LGBTQI+ asmenų neturi galimybės kreiptis į teismą, kai jų teisės pažeidžiamos. Galiausiai visuomenės požiūris ir visuomenės pritarimas tebėra dideli iššūkiai. Lietuvoje ir Kipre konservatyvios kultūrinės normos ir religijos įtaka prisideda prie plačiai paplitusios LGBTQI+ asmenų stigmatizacijos, neleidžiančios jiems naudotis teisėmis ir apsauga. Nors Ispanijoje ir Airijoje padaryta didelė pažanga mažinant visuomenės išankstinį nusistatymą, pasipriešinimo židinių vis dar esama, ypač kaimo vietovėse. Graikija susiduria su panašia atskirtis, nes miestų centrai rodo didesnę pritarimą nei kaimo bendruomenės.

QB1. For each of the following types of discrimination, could you please tell me whether, in your opinion, it is very widespread, fairly widespread, fairly rare or very rare in (OUR COUNTRY)? (%)

Šaltinis: Diskriminacija Europos Sąjungoje, suvestinė ataskaita, specialioji "Eurobarometro" apklausa Nr. 535, 2023 m. balandžio-gegužės mėn. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972>.

Šiems skirtumams šalinti reikės imtis tikslinių veiksmų keliose srityse. **Svarbiausi pirmieji žingsniai yra vykdymo užtikrinimo mechanizmų stiprinimas, įgyvendinimo finansavimo didinimas ir visuomenės švietimo kampanijų plėtimas.** Be to, geresnis duomenų apie diskriminaciją tarp grupių rinkimas ir specialiai marginalizuotiems pogrupiams pritaikytų intervencinių priemonių kūrimas padės užtikrinti, kad niekas neliktų nuošalyje. Šalindamos šias spragas dalyvaujančios šalys gali priartėti prie visiškos LGBTQI+ asmenų lygybės.

Nepaisant pastebimos pažangos LGBTQI+ teisinėje sistemoje ir didesnio matomumo viešajame diskurse, nuolatinės ir sisteminės spragos vis dar trukdo visapusiškai įtraukti ir apsaugoti translyčius ir interseksualių asmenis penkiose dalyvaujančiose šalyse. Šios spragos pasireiškia įvairiais lygmenimis - teisiniu, instituciniu ir kultūriniu - ir dažnai yra tarpusavyje susijusios, taip sukuriant papildomas kliūtis lygybei.

Viena svarbiausių nustatytų spragų yra susijusi su **nepakankamu instituciniu pasirengimu ir gebėjimais įgyvendinti įtraukią politiką**. Nors tokiose šalyse kaip Ispanija ir Airija galioja lyčių pripažinimo įstatymai, dalyviai pranešė apie nenuoseklumą, kaip šie įstatymai suprantami ir taikomi vietos lygmeniu. Translyčiai asmenys pasakojo apie administracijos darbuotojus, kurie nežinojo apie teisinės vardo keitimo procedūras, arba apie sveikatos priežiūros paslaugų teikėjus, kurie neturėjo net elementaraus supratimo apie lytį patvirtinančią priežiūrą. Dėl tokio teisinės sistemos ir paslaugų teikimo neatitikimo kyla sumaištis, nerimas ir priklausomybė nuo nevyriausybinių organizacijų, kurios padeda užpildyti esmines paramos spragas.

Interviu rezultatai taip pat atskleidė, kad **nematomumas** tebėra pagrindinė problema, ypač interseksualiems asmenims, kurių poreikiai nuolat ignoruojami tiek teisės aktuose, tiek viešosiose paslaugose. Keletas interseksualių dalyvių Kipre, Graikijoje ir Lietuvoje pažymėjo, kad politikoje, net jei ji suformuluota kaip įtraukianti LGBTQI+, dažnai laikomasi binarinio lyties supratimo, todėl interseksualūs asmenys nėra apsaugoti.

Dar viena esminė spraga, įvardyta interviu metu, yra **ribotas prieinamumas prie psichikos sveikatos paslaugų, kurios būtų teigiamos ir interseksualios**. Dalyviai dažnai susidurdavo su tokiomis kliūtimis kaip ilgi laukiančiųjų sąrašai, kultūriškai neinformuoti paslaugų teikėjai arba visiškai LGBTQI+ kompetentingų paslaugų neprieinamumas kaimo vietovėse.

Galiausiai didelė spraga yra **duomenų rinkimo ir atstovavimo** srityje. Visose penkiose šalyse nacionalinėje statistikoje retai pateikiami išskaidyti duomenys apie lytinę tapatybę, lyties raišką ar lyties požymius. Šis trūkumas sustiprina nematomumą ir riboja institucijų galimybes kurti į poreikius reaguojančią politiką ar stebėti realius teisėkūros reformos rezultatus. Dalyviai pabrėžė, kad reikia sisteminių pokyčių renkant ir teikiant viešuosius duomenis.

Derinimas su ES sistemomis

Europos Sąjungos **LGBTIQ+ lygybės strategijoje 2020-2025 m.** išdėstytos išsamios gairės, kuriomis siekiama skatinti lesbiečių, gėjų, biseksualių, translyčių, interseksualių ir homoseksualių asmenų lygybę visose valstybėse narėse. Jos pagrindiniai ramsčiai - kova su diskriminacija, saugumo užtikrinimas, įtraukios visuomenės kūrimas ir LGBTIQ+ teisių plėtra visame pasaulyje. Strategijoje pabrėžiama, kad reikia **teisinio pripažinimo, įtraukios sveikatos priežiūros, kovos su diskriminacija vykdymo ir duomenų rinkimo - visa tai yra** kriterijai, pagal kuriuos galima vertinti nacionalinę pažangą.

Visose penkiose šioje ataskaitoje aptariamose šalyse **suderinamumas su ES sistemomis labai skiriasi**, ypač kalbant apie lytinę tapatybę ir interseksualių asmenų apsaugos teisinį reglamentavimą:

- **Ispanija** tvirtai laikosi ES strategijos tikslų, ypač **Translyčių įstatymu (2023 m.)**, **Zerolo įstatymu (2022 m.)** ir interseksualių asmenų apsauga pagal įvairias nacionalines ir regionines sistemas. Ispanija taip pat yra pavyzdys, kaip ES pabrėžia savęs identifikavimo, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir kovos su diskriminacija svarbą.
- **Graikija** padarė reikšmingą pažangą **uždrausdama konversinę terapiją, teisiškai pripažindama tos pačios lyties asmenų santuokas ir užtikrindama interseksualių nepilnamečių apsaugą** - tai labai atitinka ES standartus. Tačiau vis dar kyla sunkumų, susijusių su teisės aktų vykdymu ir kaimo gyventojų pritarimu, ypač dėl institucijų jautrumo ir galimybės naudotis paslaugomis.
- **Airija** iš esmės atitinka ES standartus, susijusius su teisiniu lyties pripažinimu ir jaunimo apsauga. Tačiau vis dar nepakankamai atsižvelgiama į **sankirtas ir sveikatos priežiūros lygybę**, todėl lieka visapusiškos įtraukties spragų, ypač suaugusiųjų, migrantų ar rasinės priklausomybės asmenų atžvilgiu.
- **Lietuva** demonstruoja dalinį atitikimą, ypač per sveikatos priežiūros reformas translyčiams asmenims ir teisinės iniciatyvas, tokias kaip **darbo grupė dėl lyties statuso**. Tačiau ji nepakankamai įgyvendina ES strategijos raginimus užtikrinti visapusišką apsaugą nuo diskriminacijos, ypač dėl to, kad **į nacionalinius lygybės įstatymus** neįtraukiami **lytinės tapatybės ir lyties požymiai**.
- **Kipras** ėmėsi veiksmų derinimo link, įskaitant konversinės terapijos kriminalizavimą, tačiau jam trūksta **nuoseklios nacionalinės LGBTQI+ strategijos**. Jis dar neviseiškai atitinka ES lūkesčius dėl teisinio lyties pripažinimo, visapusiško sveikatos priežiūros paslaugų teikimo ar institucinės atskaitomybės.

Be to, pagal **Užimtumo lygybės direktyvą (2000/78/EB)** ir **Rasinės lygybės direktyvą (2000/43/EB)** reikalaujama, kad valstybės narės uždraustų diskriminaciją užimtumo ir profesinio mokymo srityje. Nors visos šalys yra priėmusios tam tikros formos antidiskriminacinius įstatymus, **jų įgyvendinimo spragos išlieka** didelės, ypač translyčių, nebinarinių ir interseksualių asmenų atžvilgiu.

Pagrindinės ES reikalavimų laikymosi spragos:

- Teisinio lyties pripažinimo trūkumas nebinariniams asmenims
- Ribota arba visai netaikoma interseksualiems asmenims skirta apsauga
- Nevienodas kovos su diskriminacija įstatymų vykdymas
- Nepakankamas tarpsektorinių duomenų rinkimas ir išskaidytų ataskaitų teikimas

Kad ES strategija įgyvendintų savo transformacinį potencialą, nacionalinės vyriausybės turi neapsiriboti tik pagrindine atitiktimi ir įtraukti šiuos principus į **koordinuotus, gerai finansuojamus ir įgyvendinamus nacionalinius veiksmų planus**, paremtus **pilietinės visuomenės dalyvavimu ir nepriklausoma priežiūra**.

Interviu ir fokusuotos grupinės diskusijos

Interviu santrauka

Konsorciumas apklausė iki 225 suinteresuotųjų šalių. Kiekvienam partneriui surengti 3 susitikimai su 3 skirtingomis tikslinėmis grupėmis. Interviu tikslinės grupės buvo translyčiai ir interseksualūs asmenys, sveikatos priežiūros specialistai ir darbdaviai. Buvo aptarta ir surinkta asmeninė patirtis ir

pasakojimai, siekiant nustatyti sveikatos sistemoje, darbo vietoje ir visuomenėje egzistuojančius sunkumus ir problemas. Interviu metu buvo fiksuojami skirtumai ir panašumai. Šalyse, kuriose galioja aukštesni įstatyminiai ir politikos standartai (Ispanijoje ir Airijoje), translyčiams ir interseksualiems asmenims sudaromos šiek tiek geresnės sąlygos. Visuomenė vaidina lemiamą vaidmenį įtraukiant ir diskriminuojant kiekviename translyčių ir interseksualių asmenų gyvenimo etape. Informuotumo didinimas, mokymai ir įstatymai atlieka svarbų vaidmenį kuriant įtraukią aplinką. Be to, šalyse, kuriose įstatymuose ir politikoje žengiami ne tokie dideli žingsniai (Lietuvoje, Kipre), visuomenė lieka neinformuota, neįtraukianti, visur jaučiama diskriminacija ir sunkumai. Čia reikia paminėti, kad svarbu ne tik įstatymai ir politika, nes diskriminaciją galima aptikti ir šalyse, turinčiose geras strategijas ir politiką, taip pat gerų pavyzdžių ir praktikos galima rasti ir šalyse, neturinčiose konkrečios politikos. Toliau analizuojami ir pateikiami interviu metu gauti duomenys ir išvados.

ISPANIJA

Interviu

Ispanijoje 3 skirtingų organizacijų (Somos, Instituto Ikigai ir Solidaridad Sin Fronteras) surengtuose interviu 35 darbdaviai, 32 sveikatos priežiūros specialistai ir 50 translyčių / interseksualių asmenų pateikė įžvalgas nuomones apie įtrauktį darbo vietoje, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir platesnes visuomenės problemas. Šioje ataskaitoje apibendrinamos Ispanijoje atliktų interviu ir klausimynų su darbdaviais, sveikatos priežiūros specialistais ir translyčiais bei interseksualiais asmenimis įžvalgos. Išvadose nagrinėjama įtrauktis darbo vietoje, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir platesnių struktūrinių iššūkių, su kuriais susiduria translyčių ir interseksualių asmenų bendruomenės, padėtis.

Darbdaviai paprastai apibūdino savo darbo vietas kaip **įtraukią aplinką**, daugiausia tai aiškindami kartų vertybėmis, o ne formalizuota įvairovės politika. Nors daugelis išreiškė įsipareigojimą siekti įtrauktis, šis įsipareigojimas dažnai priklausė nuo asmeninės geros valios, o ne nuo struktūrinės institucinės paramos. **Dažnai įtrauktis buvo veikiau numanoma, o ne aktyviai skatinama**, dauguma darbdavių prisipažino, kad niekada sąmoningai neįdarbino translyčio ar interseksualaus asmens. Nepaisant to, buvo matyti aiškus atvirumas ir noras mokytis, o daugelis pripažino, kad reikia lyderystės, reguliarių mokymų ir aiškių antidiskriminacinių protokolų. Tai atsispindėjo klausimyno atsakymuose, iš kurių matyti, kad tik nedidelė dalis organizacijų turėjo specialias procedūras, skirtas translyčių ir interseksualių darbuotojų poreikiams tenkinti. Veiksmai, kurių buvo imtasi siekiant skatinti įtrauktį, paprastai buvo vidiniai ir neformalūs, tik nedaugelis organizacijų užmezgė partnerystę su LGBTQI+ grupėmis arba siūlė tikslines komunikacijos ar švietimo iniciatyvas. Taip pat išryškėjo žinių spragos, ypač susijusios su teisinėmis procedūromis, pavyzdžiui, vardo ir lyties žymenų atnaujinimu darbo įrašuose, todėl išryškėjo geresnio teisinio išprusimo ir struktūrizuotų gairių poreikis.

Priešingai, translyčiai ir interseksualūs asmenys pateikė sudėtingesnį savo gyvenimo realybės vaizdą. Daugelis jų nurodė, kad jiems **kyla didelių kliūčių įsidarbinti**, o kai kurie iš jų dėl teisinio pripažinimo ar darbo galimybių stokos ėmė dirbti sekso paslaugas. **Pateikus gyvenimo aprašymą, dažnai negaudavo jokio atsakymo**, o socialinės integracijos programos, kurioms vadovauja NVO, kartais būdavo vienintelis būdas įsidarbinti. Pagarba tiek sveikatos priežiūros srityje, tiek darbo vietoje buvo apibūdinama kaip nenuosekli, dažnai suvokiama kaip sėkmės reikalas, o ne garantuota teisė. Sveikatos priežiūros srityje dalyviai apibūdino tokius iššūkius, kaip netinkamas lyties nustatymas, smerkiantis požiūris, ypač dėl seksualinio darbo ar seksualumo, ir ribotos galimybės gauti lytį patvirtinančią priežiūrą. Migrantai susidūrė su dar didesnėmis kliūtimis, įskaitant negalėjimą gauti sveikatos priežiūros kortelių ar teisiškai atnaujinti savo lyties žymenų.

Didžioji dauguma translyčių respondentų teigė patyrę diskriminaciją įsidarbinant ar darbe, o daugelis vengė atskleisti savo tapatybę iš baimės. Žinomumas apie teisinę apsaugą buvo menkas - du trečdaliai dalyvių nežinojo, kokios yra jų teisės ir kaip jų siekti. Daugelis išreiškė dvejones ar baimę kreiptis į teismą dėl diskriminacijos. Tie, kurie rado darbą, dažnai dirbo neoficialiai arba nesaugiai, o psichikos sveikatos pagalba buvo nepakankama arba neprieinama. Keletas asmenų pasakojo apie geresnę patirtį su NVO susijusiose klinikose, tačiau galimybė gauti tokią pagalbą buvo nenuosekli.

Pokalbiai su sveikatos priežiūros specialistais atskleidė tvirtą įsipareigojimą teikti pagalbą translyčiams ir interseksualiems pacientams, tačiau taip pat **atskleidė plačiai paplitusį institucinį nepasirengimą**. Daugelis **specialistų pripažino, kad** per medicininį išsilavinimą ar eidami dabartines pareigas **jie buvo mažai arba visai nebuvo mokomi su translytiškumu susijusių klausimų**. Dėl šio struktūrinių mokymų ir rekomendacijų trūkumo dažnai kildavo neaiškumų ir netyčinė atskirtis ar žala. Nors ketinimai dažnai būdavo teigiami, dėl aiškių protokolų, įtraukiančių priemonių ir tęstinio mokymo trūkumo priežiūra dažnai neatitiko translyčių ir interseksualių pacientų poreikių. Klausimyno duomenys parodė, kad tik nedidelė dalis respondentų manė, jog sveikatos priežiūros specialistai buvo tinkamai informuoti apie translyčių ir interseksualių asmenų poreikius.

Translytė moteris: *"Bendrosios praktikos gydytojai, prieš pradėdami gydymą hormonais, siunčia pas psichiatrą. Endokrinologai taiko prieš 15 metų taikytą gydymą ir neinformuoja apie naujoves. Niekas nežino, kaip spręsti net elementarias lytinių organų sveikatos problemas po operacijos, pavyzdžiui, infekcijas. Darbe jie naudojami pasiteisinimais, kad neatnaujintų mano vardo ir pavardės arba nesudarytų naujos sutarties".*

Nepaisant šių iššūkių, bendras interviu tonas buvo atsparus ir atsargus optimizmas. Translyčiai dalyviai pabrėžė, kad jų patirtis, nors ir sunki, suteikė stiprybės ir stiprų tapatybės jausmą. Jie ragino imtis sisteminių reformų, įskaitant ankstyvą švietimą apie translytiškumą, privalomus sveikatos priežiūros ir personalo specialistų mokymus ir geresnį valstybės institucijų veiklos koordinavimą, kad būtų užtikrintas nuoseklus translyčių teisių laikymasis. Tiek darbdavių, tiek sveikatos priežiūros specialistų interviu atskleidė didėjančią kultūrinį atvirumą ir norą remti translyčių ir interseksualių asmenų integraciją. Vis dėlto šio požiūrio pokyčio dar neatitinka politika ar infrastruktūra. Prielaida apie įtrauktį be konkrečių veiksmų iš tikrųjų gali trukdyti pažangai, nes gali sukurti klaidingą laimėjimo jausmą.

Šio tyrimo rezultatai **rodo, kad skubiai reikia struktūrizuotų ir tvarių įtraukties strategijų**. Tiek užimtumo, tiek sveikatos priežiūros srityje reikšmingai pažangai pasiekti reikės ne tik atviro požiūrio, bet ir išsamios politikos įgyvendinimo, įtraukiojo mokymo ir geresnės teisinės bei institucinės

paramos, kad būtų panaikintas atotrūkis tarp gerų ketinimų ir translyčių ir interseksualių asmenų gyvenimiškos patirties.

Darbdaviai

- **Įtraukties suvokimas:** Iš esmės suvokiama kaip įtraukianti dėl kartų vertybių, o ne oficialios politikos.
- **Politikos spragos:** Tik nedaugelis organizacijų turėjo konkrečią translyčių ir (arba) interseksualių asmenų įtraukimo politiką arba personalo valdymo protokolus.
- **Žinių spragos:** Trūksta supratimo apie teisinius lyties ir (arba) vardo pakeitimus darbo dokumentuose.
- **Sužadėtuovės:** Bendradarbiavimas su LGBTQI+ organizacijomis ar struktūriniai mokymai yra riboti.

Translyčiai ir interseksualūs asmenys

- **Įsidarbinimo kliūtys:** Kai kurie iš jų griebėsi sekso paslaugų.
- **Teisinis išprusimas:** 2/3 nežino, kokios yra teisinės teisės ir kaip jomis pasinaudoti.
- **Sveikatos priežiūros patirtis:**
 - o Vyrauja klaidingas lyties nustatymas ir stigmatizacija.
 - o Nevyriausybinių organizacijų suteikė geresnę patirtį, tačiau jos buvo nevienodai prieinamos.
- **Psichikos sveikata:** Nepakankama, neprieinama pagalba; didelis specializuotos priežiūros poreikis.

Sveikatos priežiūros specialistai

- **Mokymas:** Labai ribotas švietimas translyčių ir (arba) interseksualų klausimais.
- **Pasirengimas:** Nori tobulėti, tačiau reikia struktūrizuotų protokolų, priemonių ir gairių.

Pagrindinės išvados

- Įtraukimas dažnai yra numanomas, o ne institucionalizuotas.
- Reikalingos struktūrinės reformos ir švietimas užimtumo ir sveikatos priežiūros srityse.

Verslininkai ir darbdaviai apibūdino savo profesinę aplinką kaip apskritai įtraukią, kurią daugiausia lemia kartų nuostatos ir vertybės, o ne formalizuota politika. Nors dalyviai buvo įsipareigoję siekti įtraukties, tapo aišku, kad ši įtrauktis dažnai buvo tik numanoma, o ne aktyviai puoselėjama. Jie pabrėžė vadovavimo, nuoseklių mokymų ir kodifikuotos nediskriminavimo politikos svarbą kaip pagrindinius elementus, kurių trūksta daugelyje darbo vietų. Nors dauguma jų dar nebuvo susidūrę su translyčiais ar interseksualiais asmenimis savo organizacijose, jie išreiškė atvirumą ir norą mokytis. Kai kurie pripažino, kad įtrauktis turi būti ne tik geranoriška, bet ir stiprinama pasitelkiant struktūrines paramos sistemas, informuotumo didinimo iniciatyvas ir švietėjišką švietimą, kad būtų įveikti nesąmoningi stereotipai ir baimės.

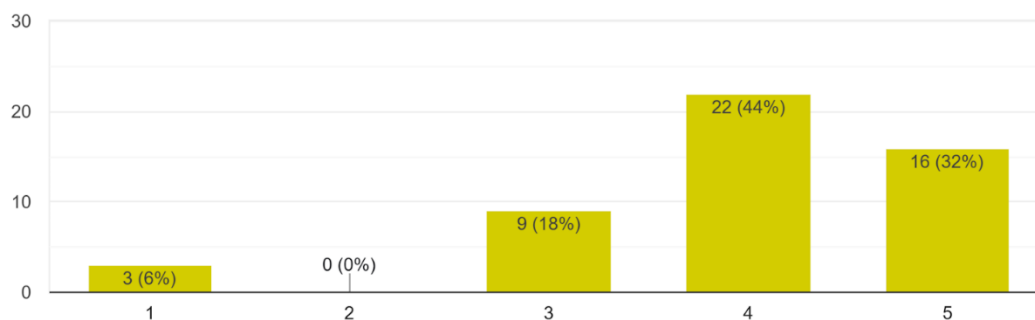
Darbdaviai pranešė, kad apskritai yra atviri įtraukčiai, nors dauguma pripažino, kad niekada tiesiogiai nedirbo su translyčiais ar interseksualiais asmenimis. Nors šis atvirumas teikia vilčių, jis dažnai priklauso nuo **individualios geros valios, o ne nuo struktūrinės politikos**. Remiantis klausimyno atsakymais, tik nedidelė dalis organizacijų turi protokolus, kuriuose konkrečiai aptariami translyčiai ar interseksualūs darbuotojai. Dauguma įtraukties veiksmų yra vidiniai, be partnerystės su LGBTQI+

organizacijomis ar tikslinės komunikacijos. Mokymai lytinės tapatybės klausimais rengiami retai, nors keli respondentai išreiškė susidomėjimą tokiomis iniciatyvomis.

Klausimynas taip pat atskleidė, kad reikia aiškumo dėl teisinių procedūrų, tokių kaip vardo ir lyties keitimas darbo įrašuose, nes keli respondentai pripažino, kad jiems trūksta šių žinių. Akivaizdus formalių mechanizmų trūkumas, tačiau taip pat ir noras tobulėti, jei tik bus suteiktos tinkamos priemonės ir informacija.

El personal sanitario respeta mi identidad de género y mis necesidades.

50 απαντήσεις

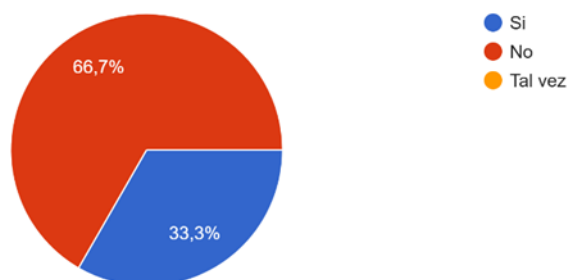

1 lentelė: Sveikatos priežiūros personalas gerbia mano lytinę tapatybę ir mano poreikius. (1-5 balų skalė (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

Priešingai, **interviu su translyčiais ir interseksualiais asmenimis atskleidė sudėtingesnį vaizdą.** Dauguma dalyvių pasakojo apie dideles kliūtis įsidarbinti, o daugelis dėl teisinio statuso ar galimybių trūkumo griebėsi sekso paslaugų. Pateikus gyvenimo aprašymą, retai pavykdavo gauti pokalbį, ir tik per NVO vykdomas socialinės integracijos programas daugeliui pavyko rasti bet kokią darbą. Buvo jaučiama, kad pagarba ir tinkamas elgesys - tiek sveikatos priežiūros srityje, tiek darbo vietoje - dažnai buvo laikomi sėkmės laime, o ne garantuotomis teisėmis. Sveikatos priežiūros srityje daugiausia sunkumų kilo dėl netinkamo lyties nustatymo, lytį patvirtinančios priežiūros trūkumo ir smerkiančio specialistų požiūrio, ypač kai buvo kalbama apie seksualumą ir seksualinį darbą. Migrantai susidūrė su papildomomis kliūtimis, pavyzdžiui, negalėjimu gauti sveikatos kortelių ar teisiškai pakeisti lyties žymenų.

¿Conoce la protección jurídica de las personas trans e intersexuales en su país?

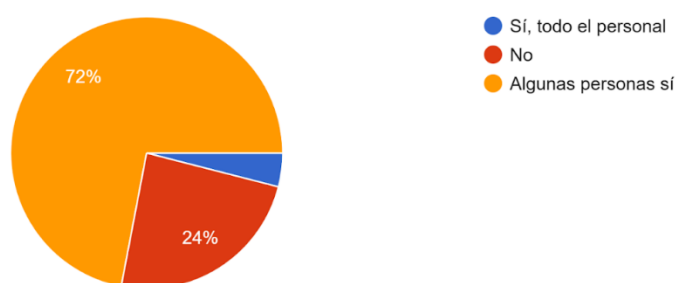
9 απαντήσεις

Gyvenimiška patirtis, kuria dalijasi translyčiai ir interseksualūs asmenys, atspindi nuolatines struktūrines kliūtis. Daugelis aprašė sunkumus įsidarbinant - nuo atviros diskriminacijos iki sisteminės atskirties dėl migracijos statuso. Remiantis klausimyno rezultatais, **didžioji dauguma patyrė diskriminaciją darbo vietoje arba įdarbinimo proceso metu**. Daugelis nežino savo teisių arba nesijaučia saugūs dėl teisinių veiksmų. Įsidarbinusieji dažnai neatskleidžia savo tapatybės, nes bijo netinkamo elgesio. Nemažai respondentų, norėdami išgyventi, turėjo dirbti neoficialų arba nesaugų darbą, įskaitant sekso paslaugas. Tiek interviu, tiek klausimynų atsakymai rodo, kad sistemoje trūksta jautrumo ir tinkamo mokymo. Patys sveikatos priežiūros specialistai pripažįsta, kad jie beveik negaudavo mokymų, susijusių su translyte ar interseksualia tapatybe - nei formalaus išsilavinimo, nei profesinio tobulinimosi metu.

¿Consideras que el personal médico de tu zona está informado sobre las necesidades de los pacientes trans e intersex?

50 απαντήσεις

3 lentelė: Kaip manote, ar medicinos personalas jūsų vietovėje yra informuotas apie translyčių ir interseksualių pacientų poreikius? Taip-4% Ne-24% Kai kurie taip- 72%

Translyčiai ir interseksualūs dalyviai ne kartą pabrėžė tokias problemas, kaip klaidingas lyties nustatymas, invazinė apklausa ar atsisakymas suteikti pagalbą. Ypač migrantai susidūrė su papildomomis administracinėmis kliūtimis, pavyzdžiui, negalėjo gauti sveikatos kortelės, o tai dar labiau apsunkino jų galimybes gauti tinkamą priežiūrą.

Translytis vyras: "Nepagarba, netinkama kalba, didelė baimė einant pas ginekologą, nepagarba tapatybei ir privatumui. Gyvenu Sorijoje, o endokrinologai mūsų čia nebegydo - turime važiuoti į Burgosą, o aš jau metus laukiu susitikimo."

Klausimynai patvirtina šiuos pasakojimus. **Dauguma translyčių respondentų savo patirtį sveikatos priežiūros srityje įvertino kaip "blogą" arba "labai blogą"** ir beveik visi nurodė susidūrę su bent viena diskriminacijos ar nesupratimo forma. Psichikos sveikatos priežiūra yra neprieinama arba nepritaikyta jų poreikiams. Keletas jų rado geresnį gydymą su NVO susijusiose klinikose, tačiau prieinamumas išlieka nenuoseklus.

Nebinarinis asmuo: "Privatus psichiatras - translytis, heteroseksualus, baltasis vyras, vidutinio amžiaus - pasakė man, kad esu "tiesiog dėmesio siekianti moteris".

Nepaisant šių iššūkių, interviu tonas išliko viltingas. Daugelis translyčių dalyvių pripažino, kad sunkios patirtys sustiprino jų atsparumą. Jie ragino imtis sisteminių reformų, pavyzdžiui, ankstyvo švietimo apie translytiškumą, privalomų mokymų sveikatos priežiūros ir žmogiškųjų išteklių specialistams ir geresnio viešųjų paslaugų koordinavimo, kad būtų nuosekliai laikomasi translyčių asmenų teisių.

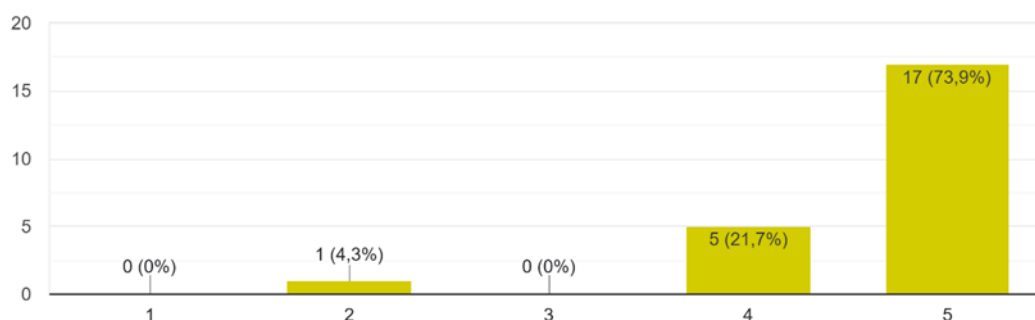
Translytis vyras: *"Kai nueinu pas ginekologą, man kelis kartus sakė, kad turbūt esu ne ten, kur reikia. Aš juos pataisau, jie atsiprašo, ir tada viskas vyksta normaliai".*

Abu interviu rinkiniai atskleidė, kad nors ir vyksta kultūriniai poslinkiai priėmimo link, jų dar neatitinka sisteminis pasirengimas ar praktinė parama. Kai kuriose erdvėse daroma prielaida apie įtraukimą iš tikrųjų gali uždelsti arba atgrasyti nuo prasmingo politikos įgyvendinimo. Šios išvados pabrėžia, kad reikia skubiai imtis struktūrinių įtraukties pastangų, ypač užimtumo ir sveikatos priežiūros srityse, siekiant sumažinti atotrūkį tarp ketinimų ir gyvenimiškos patirties.

Translytė moteris: *"Bendraudama su kitais žmonėmis nuolat jaučiu baimę, nerimą ir stresą, nes nežinau, kokių ketinimų jie gali turėti. Gyvenu beveik izoliuotai ir susiduriu su daugybe pavojų sveikatai."*

Nuestro lugar de trabajo fomenta una cultura de respeto e inclusión para todos los empleados.

23 απαντήσεις

4 lentelė: Mūsų darbovietėje puoselėjama pagarbos ir įtraukties kultūra visiems darbuotojams. (1-5 balų skalė (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

Pokalbiai su Ispanijos sveikatos priežiūros specialistais atskleidė stiprų įsipareigojimą teikti pagalbą translyčiams ir interseksualiems asmenims, tačiau taip pat **atskleidė nuolatinės institucinio pasirengimo ir profesinio mokymo spragas**. Daugelis specialistų teigė, kad jiems trūksta tinkamų žinių ir rekomendacijų, kai reikia atsižvelgti į specifinius translyčių ir interseksualių pacientų poreikius. Dažniausiai buvo kalbama apie struktūrizuotų protokolų nebuvimą, nepakankamą teisinį išprusimą ir ribotą prieigą prie įtraukiojo švietimo išteklių. Net ir esant geriems ketinimams, konkrečių priemonių ir nuolatinės paramos trūkumas dažnai lemia netyčinę žalą ar atskirtį. Akivaizdu, kad sveikatos priežiūros įstaigose reikia sisteminių pokyčių, įskaitant įtraukiojo mokymo integravimą, aiškesnes sistemas ir geresnę bendravimo praktiką.

Translytis žmogus: *"Mano darbovietėje yra aplinkų, kuriose negali pasakyti, kad esi translytis asmuo, nes yra homofobiškai nusiteikusių žmonių. Mano atveju aš esu translytis vyras ir turiu "cis pravarde", todėl man tai*

naudinga ir lieka nepastebėta - žmonės neužduoda klausimų. Bet kai su jais pasikalbi, jie būna homofobiški. Tokia yra liūdna realybė. Translytėms moterims darbo vietoje kyla dar daugiau problemų, nes dauguma jų neturi "cis passing", kaip kai kurie iš mūsų, translyčių vyrų, todėl jos susiduria su dar didesne diskriminacija. Tai labai liūdna ir visuomenė tikrai turi prie to padirbėti".

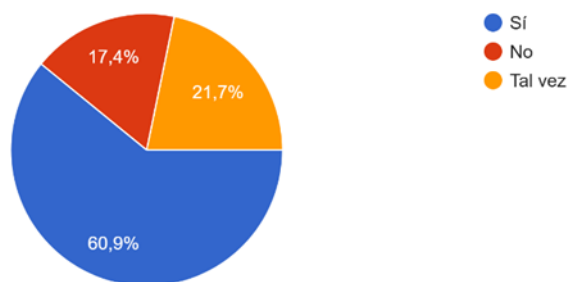
Be to, nors daugelis darbdavių supranta pagarbos įvairovei svarbą, **tik nedaugelis jų yra įgyvendinę išsamią politiką, kurioje konkrečiai atsižvelgiama į translyčių ir interseksualių darbuotojų realijas.** Tikslingų mokymų nebuvimas, ribotas informuotumas apie esamas teises ir pasikliovimas neformaliais metodais prisideda prie neapibrėžtumo ir nenuoseklumo valdant įtrauktį. Kai kurie darbdaviai minėjo, kad jaučia paramą, tačiau nėra tikri, kaip imtis veiksmų be papildomų gairių.

Duomenys, surinkti interviu ir klausimynų Ispanijoje metu, leidžia susidaryti daugialypį vaizdą apie translyčių ir interseksualių asmenų patiriamą realybę, sveikatos priežiūros specialistų pasirengimą ir požiūrį bei darbdavių įtraukimo pastangas. Nepaisant tam tikrų žingsnių į priekį, sisteminės problemos ir toliau daro įtaką translyčių ir interseksualių asmenų gerovei ir teisėms sveikatos priežiūros ir darbo aplinkoje.

Translytė moteris: "Didžiausias iššūkis man buvo susidurti su diskriminacija, kurią, kaip translytis asmuo, turėjau patirti - buvau išstumta iš visuomenės."

¿Siente que las políticas de su lugar de trabajo son suficientes para apoyar la inclusión?

23 απαντήσεις

5 lentelė: Ar manote, kad jūsų darbovietės politika yra pakankama integracijai palaikyti?

Taip-60,9 % Ne-17,4 % Galbūt-21,7 %

Fokusuotos grupės susitikimai

Somos, Instituto Ikigai ir SSF surengė tris tikslinių grupių susitikimus Ispanijoje. Internetiniuose tikslinių grupių susitikimuose dalyvavo apie 40 suinteresuotųjų šalių. Fokusuotų grupių susitikimų metu buvo pristatytos tyrimo ir interviu išvados, o dalyvių paprašyta pateikti komentarus ir diskutuoti.

Somos fokusuotos grupės metu buvo diskutuojama apie tai, ar svarbu rengti teisės aktų projektus, kuriuose tam tikru būdu būtų reikalaujama, kad įmonės ir kiti darbuotojai išklaustų įvairovės mokymus, kad būtų užtikrintas tinkamas elgesys su klientais ar užsakovais. Buvo **teigiama, kad privalomi mokymai gali turėti neigiamos įtakos tam, ar tokio pobūdžio mokymai vertinami kaip naudingi įmonei.** Tačiau buvo pabrėžta, kad tinkamo elgesio su translyčiais asmenimis

palikimas tik asmeninei nuožiūrai, deja, lemia daugybę diskriminacijos atvejų. Galiausiai įstatymai suteikia pažeidžiamų gyventojų grupių, tokių kaip translyčiai asmenys, apsaugos garantijas.

Kita vertus, nepaisant "geranoriškumo" ir įdarbinimo pagal nuopelnus, o ne pagal tapatybę, translyčiai asmenys ir toliau susiduria su itin aukštu nedarbo lygiu. Taip pat buvo pabrėžta, kad svarbu įmonėse turėti įvairaus profilio darbuotojų, nesiimant pozityviosios diskriminacijos priemonių.

Instituto "Ikigai" metu dalyviai pabrėžė, kad **svarbu didinti informuotumą ir spręsti nežinojimo bei smurto prieš translyčių ir interseksualių asmenų bendruomenę problemą**. Įtrauktis buvo plačiai apibrėžta kaip pagarbios, informuotos ir palankios aplinkos, kurioje asmenys gali laisvai egzistuoti ir jausti priklausomybę, kūrimas. Nors kai kurie dalyviai dirbo aplinkoje, kurioje galioja įvairovės politika, dauguma pažymėjo, kad platesniame kontekste trūksta konkrečių protokolų ir išsamių įtraukties strategijų.

Didžiausiomis įtraukimo kliūtimis buvo įvardytos **informacijos trūkumas, institucijų apatija ir neaiškūs teisės aktai**. Dauguma dalyvių nežinojo apie Ispanijoje egzistuojančias teises apsaugos priemones, tačiau paprašyti paminėjo tokius įstatymus kaip Įstatymas 3/2023 ir Įstatymas 4/2018. Sveikatos priežiūros srityje didžiausią susirūpinimą kėlė dezinformacija, nepakankamas sveikatos priežiūros specialistų apmokymas ir sisteminė diskriminacija, todėl buvo raginama kurti specialius translyčių asmenų sveikatos skyrius ir rengti geresnius jautrumo mokymus. Dalyviai visiškai pritarė, kad nediskriminavimas nėra lygus tikrajai įtraukčiai, ir manė, kad integracija yra bendra atsakomybė, nors asmeninė iniciatyva buvo laikoma svarbiausia.

Nuomonės dėl to, ar įmonės gali būti laikomos įtraukiomis, jei jose nedirba akivaizdžiai translyčiai ar interseksualūs asmenys, išsiskyrė. Dabartinė politika daugiausia buvo vertinama kaip nepakankama, o rekomenduojami pakeitimai apėmė geresnę prieigą prie tapatybės dokumentų, įtraukų lytinį švietimą ir saugią prieigą prie sveikatos priežiūros paslaugų. Ateityje domėtasi seksualinės ir psichinės sveikatos, interseksualų matomumo ir galimybės gauti lyties keitimo gydymą temomis.

SSF tikslinės grupės metu dauguma sveikatos priežiūros specialistų išreiškė didelį susidomėjimą mokymais, o tai rodo sektoriaus motyvaciją ir atvirumą. Dažnai žala padaroma ne dėl blogos valios, o dėl žinių trūkumo. Akivaizdu, kad reikia specialių ir prieinamų mokymų tiek sveikatos priežiūros darbuotojams, tiek darbdaviams. Daugelis dabartinių mokymo programų nėra pritaikytos prie realių specialistų poreikių ir translyčių ir interseksualių asmenų realijų.

Be to, skubiai reikia realios ir įtraukios įdarbinimo platformos, pritaikytos bedarbių ir migruojančių translyčių asmenų poreikiams. Dalyviai pabrėžė, kad svarbu tiesiogiai įtraukti translyčius asmenis į užimtumo ir mokymo programų rengimą. Laiko ir išteklių trūkumas trukdo specialistams dalyvauti mokymuose, ypač kai mokymai rengiami ne darbo metu. Daugelyje klinikinių aplinkų nepakankamai suprantamas specifinis translyčių asmenų pažeidžiamumas ir gyvenimo patirtis.

Empatija, išklauskas ir tarpasmeniniai įgūdžiai buvo laikomi esminiais įtraukiančiam įdarbinimo procesui. Siekiant sumažinti išankstinį nusistatymą, labai svarbu pripažinti translyčių asmenų skirtingą kilmę.

Dalyviai taip pat informavo apie tolesnius projekto žingsnius ir veiklas, kurios vyks artimiausiais mėnesiais, ir buvo labai suinteresuoti dalyvauti mokymuose ir bet kokios medžiagos kūrime.

Interviu

Interviu, atlikti su Graikijos užimtumo ir sveikatos priežiūros sektorių specialistais bei translyčiais ir interseksualiais asmenimis, atskleidė iššūkius ir galimybes, susijusias su translyčių ir interseksualių asmenų įtraukimu. Socialinnov ir Prolepsis įgyvendino interviu su 24 darbdaviais, 24 sveikatos priežiūros specialistais ir 13 translyčių ir (arba) interseksualių asmenų dėl įtraukties darbo vietoje, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir platesnių visuomenės iššūkių.

Sveikatos priežiūros specialistai teigė, kad **plačiai paplitęs specializuotų mokymų apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos priežiūros poreikius trūkumas**. Dauguma jų niekada nėra gavę oficialių mokymų lytinės tapatybės klausimais, todėl daugelis nežino tinkamų protokolų ar įtraukios bendravimo praktikos. Dėl šio nepakankamo pasirengimo dažnai neteisingai nustatoma lytinė tapatybė, jaučiamas diskomfortas arba visiškai atsisakoma suteikti tinkamą priežiūrą. Struktūrinės kliūtys, tokios kaip **lyties patvirtinimo procedūrų neįtraukimas į valstybinio sveikatos draudimo sistemą ir biurokratiniai neatitikimai po teisinio lyties pakeitimo, dar labiau apsunkina galimybę gauti reikiamas paslaugas**. Taip pat labai reikia psichikos sveikatos paslaugų, kurios būtų specialiai pritaikytos translyčių ir interseksualių asmenų patirčiai.

Translytė moteris: *"Maršrutas labai sudėtingas. Būdama 14 metų sužinojau, kad esu interseksuali, nes turėjau atlikti testą. Buvo labai sunku rasti gydytoją, kuris žinotų, ką daryti. Ne tik visuomenė nežino, kas yra interseksualumas, bet ir medikai".*

Kita vertus, darbdaviai dažnai taiko plačią nediskriminavimo politiką, tačiau jiems trūksta tikslinių lyčių įvairovės ir įtraukties strategijų. Translyčiai ir interseksualūs asmenys lieka nematomi darbo vietoje, o jų nebuvimas kartais klaidingai suprantamas kaip susidomėjimo ar kvalifikacijos stoka, o ne kaip sisteminės atskirties rezultatas. **Darbdaviai kaip pagrindines problemas nurodė nepakankamą darbuotojų informuotumą, visuomenės stigmą ir neaiškumą, kaip remti translyčius darbuotojus**. Nepaisant to, didėja atvirumas mokymams, įtraukios politikos kūrimui ir bendradarbiavimui su LGBTQI+ organizacijomis, siekiant sukurti palankesnę darbo aplinką.

"Bendruomenė Graikijoje yra gana maža, todėl įmonės nėra pasiruošusios. Politika ateina iš pasaulinio lygmens, kad būtų įgyvendinta vietos lygmeniu. Daugiau pasaulinės praktikos įtraukimo srityje apskritai, neskirstant konkrečiai į kategorijas. Aš, kaip ekspertas, nebuvo parengtas šiai grupei, taip pat negavote jokių specialių mokymų. Manychiau, kad tai būtų naudinga, bet nėra mūsų subjektų prioritetas, nes neturime žmogaus."

Apskritai išvadose pabrėžiama, kad reikia struktūruoto, nuolatinio mokymo, praktinių paramos priemonių ir prasmingo institucijų ir bendruomenių bendradarbiavimo. Įtraukioms sistemoms kurti Graikijoje reikės koordinuoti sveikatos priežiūros, užimtumo ir viešosios politikos sektorių pastangas, paremtas empatija ir kompetencija.

Be institucinių apribojimų, surinktos asmeninės istorijos atskleidžia emocinę, fizinę ir socialinę naštą, kurią patiria translyčiai ar interseksualūs asmenys Graikijoje kasdienybėje. **Keletas dalyvių pasakojo apie nepagarbą sveikatos priežiūros įstaigose - nuo** neteisingos lyties iki to, kad specialistai abejoja jų tapatybe ar ją atmeta. Dėl to, kad nėra įperkamų lytį patvirtinančių procedūrų, taip pat dėl neapmokyto ar nenorinčio jų atlikti sveikatos priežiūros personalo asmenys dažnai priversti ieškoti pagalbos užsienyje arba atidėti būtiną gydymą. Kiti pasakojo, kad giliai įsišaknijusi socialinė stigma

neleidžia jiems naudotis pagrindinėmis viešosiomis paslaugomis arba verčia slėpti savo tapatybę profesinėje aplinkoje. Interseksualai išreiškė didelį nusivylimą dėl to, kad jų nesupranta tiek visuomenė, tiek medicinos specialistai, ir pabrėžė matomumo, švietimo ir pripažinimo poreikį. Nepaisant šių iššūkių, daugelis dalyvių taip pat išreiškė norą keistis - pabrėžė paramos šeimai, švietimo ir teisinių reformų, kuriomis būtų gerbiama jų tapatybė ir užtikrinama galimybė gauti orumo nežeminančią sveikatos priežiūrą ir lygiavertį darbą, svarbą.

Darbdaviai

- **Politika:** Darbdaviai: egzistuoja plati kovos su diskriminacija politika, tačiau trūksta lyčių įvairovės strategijų.
- **Informuotumas:** Darbdaviams trūko supratimo apie specifinius translyčių / interseksualių darbuotojų poreikius.
- **Noras:** Atvirumas mokymams ir bendradarbiavimui su LGBTQI+ grupėmis.

Translyčiai ir interseksualūs asmenys

- **Sveikatos priežiūros iššūkiai:**
 - Dažnai pasitaiko klaidingo lyties nustatymo ir atsisakymo teikti paslaugas
 - Procedūrų išlaidų kliūtys; kelionės į užsienį dėl priežiūros.
- **Socialinė stigma:** Stigma: skatina slėpti tapatybę, ypač darbe.
- **Psichikos sveikata:** Trūksta specializuotų paslaugų; nematomumo jausmas.

Sveikatos priežiūros specialistai

- **Mokymo trūkumai:** Mažai formalaus mokymo arba jo visai nėra.
- **Kliūtys:** Biurokratiniai neatitikimai po perėjimo; valstybinės aprėpties spragos.

Pagrindinės išvados

- Institucijos yra atviros, bet nepakankamai pasirengusios.
- Reikia švietimo, matomumo ir teisinio aiškumo.

Interviu, atlikti su užimtumo ir sveikatos priežiūros sektorių specialistais bei translyčiais ir interseksualiais asmenimis Graikijoje, atskleidė iššūkius ir galimybes, susijusias su translyčių ir interseksualių asmenų įtraukimu. Nors vis labiau suvokiama lygybės ir nediskriminavimo svarba, tačiau įgyvendinimas vis dar nenuoseklus, o palaikančios struktūros dažnai nepakankamai išplėtotos arba jų visai nėra.

Įdarbinimo sektoriuje daugelis organizacijų rodo norą sąžiningai elgtis su visais darbuotojais, nepriklausomai nuo jų lytinės tapatybės ar seksualinės orientacijos. Tačiau daugumoje darboviečių nėra konkrečios politikos ar praktikos, skirtos translyčių ir interseksualių asmenų poreikiams tenkinti. Įvairovės ir įtraukties mokymai vis dar reti, ir tik nedaugelis darbdavių aktyviai nagrinėja LGBTQI+ temas savo vidinėje komunikacijoje ar įdarbinimo praktikoje. Dažnai vyrauja įsitikinimas, kad neutralumas prilygsta teisingumui, todėl trūksta tikslinės paramos marginalizuotoms grupėms. Nors kai kurie darbdaviai išreiškia norą daryti daugiau, jie taip pat pabrėžia, kad reikia aiškesnių gairių, mokymų ir išteklių. Interviu su darbdaviais - nuo mažų įmonių iki tarptautinių korporacijų - atspindi skirtingą pasirengimo ir informuotumo lygį LGBTQI+ įtraukties srityje. Nors daugelis įmonių tvirtina,

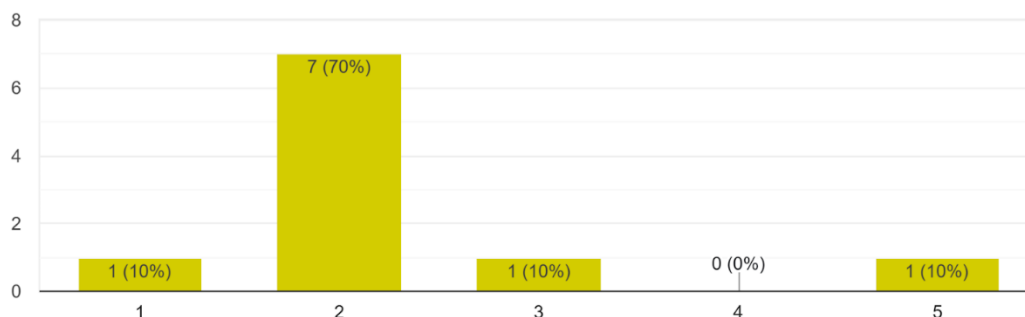
kad laikosi bendros antidiskriminacinės politikos, **tik nedaugelis yra parengusios strategijas, skirtas būtent translyčiams ir interseksualiems asmenims**. Kai kurios tarptautinės korporacijos pradėjo įgyvendinti mokymo programas ir įtraukios kalbos politiką, dažnai skatinamos tarptautinių būstinių. Tačiau praktikoje translyčiai ir interseksualūs darbuotojai vis dar beveik nedalyvauja darbo rinkoje, o tai rodo atotrūkį tarp politikos ir gyvenimiškos įtraukties.

Translytė moteris: "Didžiausia problema - baimė būti atskleistam darbe. Dabar viskas gerai, bet abejoju, ar taip ir liktų, jei bendradarbiai sužinotų, kad esu translytė."

Darbdaviai nurodė keletą kliūčių, įskaitant **socialinę stigmą, matomumo stoką, išankstinį klientų nusistatymą ir vidinius darbuotojų stereotipus**. Daugelis jų teigė niekada negavę atvirų translyčių ar interseksualių asmenų paraiškų - tai atspindi platesnę atskirtį nuo švietimo ir įdarbinimo sistemos. Kai kurios įmonės nerimauja dėl to, kaip klientai gali reaguoti į akivaizdžiai translyčius darbuotojus, ypač dirbančius su klientais. Kitos pripažino, kad jų darbo aplinka dar nėra saugi ar draugiška.

Tuo pat metu yra bendras interesas imtis informuotumo didinimo iniciatyvų. Dauguma dalyvių ragino rengti internetinius seminarus, praktinius seminarus ir įtraukties priemonių rinkinius, kurie būtų kuriami kartu su LGBTQI+ bendruomenės nariais, siekiant šviesti darbuotojus apie lyčių įvairovę, kalbos vartojimą ir pagarbią praktiką. Tačiau dalyviai pabrėžė, kad tokios pastangos turi būti įtrauktos į platesnes įtraukties strategijas, o ne į vienkartinis renginius. Norint užtikrinti poveikį, labai svarbus autentiškas įsitraukimas ir vadovų pritarimas.

Έχουμε επαρκείς πόρους και εργαλεία για να υποστηρίξουμε τρανς και ιντερσεξ υπαλλήλους.
10 απαντήσεις

6 lentelė: Turime pakankamai išteklių ir priemonių remti translyčius ir interseksualius darbuotojus. (1-5 balų skalė (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

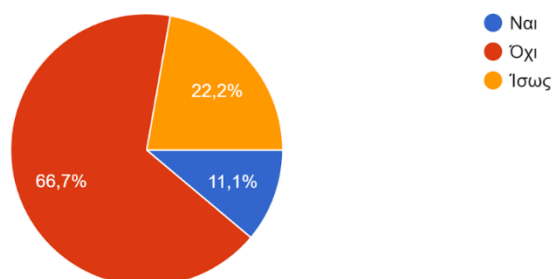
Žvelgiant iš **sveikatos priežiūros specialistų** perspektyvos, situacija yra panašiai sudėtinga. Specializuotų mokymų apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos priežiūros poreikius prieinamumas ribotas, todėl dauguma specialistų nesijaučia tinkamai pasirengę padėti šiems pacientams. Įstaigų politikoje retai pateikiami aiškūs protokolai, o sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai dažnai remiasi pasenusia informacija arba nesupranta teisinės apsaugos. Kai kurie sveikatos priežiūros specialistai išreiškė norą mokytis ir pabrėžė, kad svarbu didinti informuotumą medicinos įstaigose. Kiti dalijosi, kad niekada sąmoningai nėra gydę translyčių ar interseksualių pacientų, o tai atspindi platesnes matomumo ir prieinamumo sveikatos priežiūros sistemoje problemas.

Sveikatos priežiūros specialistai tiek viešajame, tiek privačiajame sektoriuose teigia, kad jiems labai **trūksta žinių ir mokymų apie translyčius ir interseksualius asmenis**. Daugelis jų pripažino, kad neturi jokio supratimo ar patirties gydant interseksualius pacientus, o platesnė priežiūros sistema tebėra paremta pasenusiais modeliais ir binarinėmis lyčių normomis. Dėl struktūrinių Graikijos sveikatos priežiūros sistemos problemų, tokių kaip ribotas specializuotų klinikų prieinamumas, privalomas psichiatrinis įvertinimas hormonų terapijai ir lytį patvirtinančių operacijų neapmokėjimas valstybės lėšomis, kyla praktinių ir finansinių kliūčių translyčiams asmenims, norintiems gauti medicininę pagalbą. Be to, **biurokratinės komplikacijos po teisinio lyties pakeitimo dažnai užkerta kelią gauti svarbiausias sveikatos priežiūros paslaugas, pavyzdžiui, ginekologinius ar prostatos tyrimus**, priklausomai nuo asmens naujos teisinės lyties. Patalpinimas į ligoninių skyrius taip pat grindžiamas teisiniais dokumentais, o ne lytine tapatybe, todėl translyčiai asmenys gali patirti netinkamą elgesį ir dar didesnę marginalizaciją.

Pats sveikatos priežiūros personalas dažnai patiria didelį darbinį spaudimą, ypač valstybinėse įstaigose, o tai turi įtakos jų gebėjimui jautriai bendrauti. **Perdegimas kartu su ribotu mokymu ir įsisenėjusiais stereotipais prisideda prie bendravimo spragų ir atgraso daugelį translyčių asmenų nuo savalaikio kreipimosi dėl pagalbos**. Džiugu, kad jaunesni specialistai rodo daugiau atvirumo, ir vis labiau pripažįstama, kad reikia taikyti įtraukią praktiką - pavyzdžiui, tinkamai vartoti įvardžius, gerbti lytinę tapatybę ir teikti kultūriškai kompetentingą priežiūrą. Vis dėlto institucinės reformos ir kryptingas švietimas tebėra būtini.

"Sveikatos srityse nėra mokymų šia tema, o jei ir yra, juos gauna labai mažas procentas darbuotojų. Kai man buvo pateiktas atvejis, visuose mano tuometiniuose skyriuose ir centruose nežinojo, kaip elgtis, ir mums teko daug skambinti ir imtis daugybės veiksmų "aklai" bandant jį išspręsti, o tai ne visada įmanoma."

Ο φορέας/ίδρυμά μου έχει συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές για τη θεραπεία των τρανς και ιντερσεξ ατόμων.
9 απαντήσεις

7 lentelė: Mano įstaiga / institucija turi konkrečias gaires dėl elgesio su translyčiais ir interseksualiais asmenimis. Ne-66,7 %
Taip-11,1 %, Galbūt-22,2 %

Abiejų sektorių atstovams bendras bruožas - **noras siekti pažangos, tačiau trūksta struktūrinės paramos**. Dauguma dalyvių sutiko, kad tiek sveikatos priežiūros, tiek darbo aplinkoje reikalingos tikslinės intervencijos, įskaitant politikos formavimą, praktines priemones ir prieinamus mokymus. Stipresnis profesinių institucijų ir LGBTQI+ bendruomenių ryšys taip pat padėtų kurti įtraukesnę, informuotesnę ir pagarbesnę aplinką. **Dalyviai pranešė, kad visuomenės sveikatos sistema pateisina endokrinologų išlaidas pakaitiniams hormonams**. Tačiau Atėnuose yra tik viena valstybinė endokrinologijos klinika, kuri tenkina translyčių gyventojų poreikius visoje šalyje. Be to, tam, kad asmenys galėtų pradėti hormonų pakeitimo procedūrą, jie turi turėti išankstinę psichiatro diagnozę, nes to reikalauja Graikijos įstatymai. Panašiai kaip ir endokrinologai, tik viena valstybinė psichiatrijos klinika Atėnuose tenkina visos šalies translyčių gyventojų poreikius. Kita su sveikatos sistemos veikimu susijusi kliūtis susijusi su translyčių asmenų tapatybės duomenų pasikeitimo atveju. Kai taip atsitinka, t. y. kai translytis asmuo pakeičia savo vardą ir pavardę policijos asmens tapatybės kortelėje ir automatiškai - socialinio draudimo numerį, tuomet sistema nepateisina pirminės asmens lyties sveikatos patikrinimų. Todėl translytis asmuo, pakeitęs policijos asmens tapatybės kortelę, bet neatlikęs chirurginio lyties keitimo, neturi teisės į nemokamą kasmetinį ginekologinį patikrinimą. Atitinkamai translytė moteris, pakeitusi policijos asmens tapatybės kortelę, bet neatlikusi chirurginio lyties pakeitimo, neturi teisės į nemokamą prostatos tyrimą.

Translytė moteris: *"Sunkiausia buvo chirurginė dalis. Tai, kad Graikijoje ji nėra nemokama, privertė ją stengtis gauti draudimą užsienyje ir atlikti operaciją ten."*

Šioje santraukoje pabrėžiama, kaip **svarbu pereiti nuo pasyvios tolerancijos prie aktyvios įtraukties** - gerus ketinimus paversti apčiuopiamais veiksmais, kuriais geriamos ir remiamos translyčių ir interseksualių asmenų teisės ir gerovė. Svarbi išvada yra ta, kad translyčiai vyrai dalyviai nurodė, jog translyčių vyrų priėmimas, socializacija ir elgesys su jais yra "privilegiuotas", nes "patriarchalinėje ir seksistinėje Graikijos visuomenėje vyriškoji lytis laikoma stipresne".

Trans moteris: *"Ligoninėje, kai nuėjau pas gydytoją pasirašyti translytiškumo dokumento ir pasakiau, kad esu translytė. Gydytojas man pasakė: Aš tau pasakysiu, kas tu esi! (Aš keikiausi ant jo ir išėjau...)"*

Be institucinių apribojimų, surinktos asmeninės istorijos atskleidžia emocinę, fizinę ir socialinę naštą, kurią patiria translyčiai ar interseksualūs asmenys Graikijoje, naršydami kasdieniame gyvenime. Keletas dalyvių pasakojo apie nepagarbos patirtį sveikatos priežiūros įstaigose - nuo neteisingos lyties nustatymo iki to, kad specialistai abejojo jų tapatybe arba ją atmetė. **Dėl to, kad nėra įperkamu lytį patvirtinančių procedūrų, taip pat dėl neapmokyto ar nenorinčio jų atlikti sveikatos priežiūros personalo asmenys dažnai priversti ieškoti pagalbos užsienyje arba atidėti būtiną gydymą.** Kiti pasakojo, kad giliai įsišaknijusi socialinė stigma neleidžia jiems naudotis pagrindinėmis viešosiomis paslaugomis arba verčia slėpti savo tapatybę profesinėje aplinkoje. Interseksualų balsai išreiškė gilų nusivylimą dėl to, kad jų nesupranta ir visuomenė, ir medicinos specialistai, pabrėždami matomumo, švietimo ir pripažinimo poreikį. pagrindinis iššūkis ieškant darbo yra klasikinis stereotipas, vyraujantis graikų visuomenėje, t. y. terminas "translytis" tapatinamas su translytėmis moterimis, kurios turi psichikos sutrikimų, yra išstumtos iš šeimos ir platesnės socialinės aplinkos ir dirba sekso darbuotojomis. Kaip geroji praktika taip pat buvo paminėta, kad valstybė, remdamasi neseniai priimtais teisės aktais, **subsidijuoja translyčių asmenų įdarbinimą privačiose įmonėse tam tikrą laikotarpį**, kartu bendradarbiaudama su translyčių asmenų bendruomene, siekdama informuoti jos narius ir rengdama paraiškas dėl darbo. Nepaisant šių iššūkių, daugelis dalyvių taip pat išreiškė norą keistis - pabrėžė paramos šeimai, švietimo ir teisinių reformų, kuriomis būtų

gerbiama jų tapatybė ir užtikrinama galimybė gauti orumą užtikrinančią sveikatos priežiūrą ir lygiavertį darbą, svarbą. *"Kalbant apie sveikatos priežiūrą, iššūkis buvo tas, kad medicinos personalas yra nekvalifikuotas ir kad translyčiai asmenys, jei jie nėra pasikeitę tapatybės kortelės, yra klasifikuojami pagal gimimo lytį."*

"Kalbant apie sveikatos priežiūrą, iššūkis buvo tas, kad medicinos personalas yra nekvalifikuotas ir kad translyčiai asmenys, jei jie nepakeitė tapatybės kortelės, yra klasifikuojami pagal jų gimimo lytį."

Dalyviai teigė, kad sveikatos priežiūros specialistai ir verslo pasaulis turėtų susipažinti su translyčių ir interseksualių asmenų įvairiais ir idėja dviem būdais: **(a)** bendraujant ir klausantis gyvenimo istorijų šių bendruomenių žmonių, kurie pakeitė lytį ir yra integravęsi į visuomenę, pavyzdžiui, dirba ne sekso paslaugas teikiančius darbus, ir **(b)** įgyjant žinių apie socialinę ir biologinę lytį, kiekvieno asmens teisę apibrėžti savo lytį ir seksualinę orientaciją bei apie tai, kaip jie turėtų bendrauti su translyčiais ir interseksualiais asmenimis, pavyzdžiui, kalbant apie translyčius asmenis, priimti ir gerbti naują vardą / lytį, kuriuo šie žmonės jiems prisistato. Todėl, dalyvių nuomone, tinkamo turinio internetinių seminarų rengimas ir įgyvendinimas yra labai gera idėja, kuri padės didinti sveikatos priežiūros specialistų ir žmonių informuotumą, o kartu padės sušvelninti stereotipus apie LGBTQI+ asmenis.

Fokusuotos grupės susitikimai

Graikijoje "Sociallinov" ir "Prolepsis" surengė du tikslinių grupių susitikimus. Internetiniuose tikslinių grupių susitikimuose dalyvavo 20 suinteresuotųjų šalių. Per tikslinių grupių susitikimus buvo pristatytos tyrimo ir interviu išvados, o dalyvių paprašyta pateikti komentarus ir diskutuoti.

Visi dalyviai pritarė **sunkumams, su kuriais susiduria translyčių ir interseksualių asmenų bendruomenių nariai**, išanalizuotiems ir aprašytiems kokybinių išvadų ataskaitoje. Jiems taip pat atrodė, kad ataskaitoje užfiksuotų asmeninių patirčių / liudijimų "klausymasis" ir "dalijimasis" yra labai įdomus elementas, kuris, atrodo, "pagyvino" diskusiją ir motyvavo dalyvius.

Kalbant apie gerąją praktiką, visi sutiko, kad siekiant **kovoti su diskriminacija ir užtikrinti bendruomenės narių įtrauktį**, būtina mokyti specialistus (tiek dirbančius sveikatos srityje ir aptarnaujančius bendruomenės narius, tiek kitose profesinėse srityse, kuriose bendruomenės nariai galėtų ieškoti, rasti ir daryti karjerą). Kai dalyviams buvo pristatytos su šiais mokymais susijusios išvados, kaip jos buvo aprašytos pirmajame tyrimo etape, įvyko labai įdomus pasikeitimas nuomonėmis. Todėl šios išvados buvo praturtintos. Dalyviai priėjo prie išvados, kad norint, jog mokymai būtų veiksmingi tiek sveikatos priežiūros specialistams, tiek žmonių (organizacijų) darbuotojams, reikėtų atsižvelgti į šiuos elementus:

- Iš pradžių reikėtų pristatyti Graikijoje egzistuojančią teisinę sistemą, skirtą translyčiams ir interseksualiems asmenims, kad dalyviai suprastų šio klausimo svarbą ir atitinkamas valstybės nuostatas dėl diskriminacijos panaikinimo ir įtraukties.
- Mokymų metu dalyviai turi būti **supažindinti su LGBTQI+ terminologija**: "Reikėtų kažko panašaus į žodyną, kad galėtume sužinoti, ką reiškia terminai LGBTQI+". O konkrečiai, ką reiškia šie terminai ir kokios yra translyčių ir interseksualių asmenų savybės.
- Reikėtų pabrėžti tiek **biologinius, tiek socialinius lyties aspektus ir kiekvieno asmens teisę pasirinkti lytį ir seksualinę orientaciją**.

- Dalyviams turėtų būti pateiktas sąrašas, kaip jie turėtų vartoti įvardžius ir kalbėti teikdami paslaugas LGBTQI+ asmenims, priklausomai nuo (a) asmenų pasirinktos lyties arba (ir) (b) jų nebinarinio pasirinkimo.
- Dalyviai turėtų būti mokomi, kaip suprasti ir priimti asmeninius sunkumus ir stereotipus, taip pat kaip juos valdyti bendraujant su translyčiais ir interseksualiais asmenimis.
- Be to, mokymų metu turėtų būti pranešama apie konkrečius atvejus ir konkrečius incidentus / situacijas. Taigi, patirtiniu požiūriu dalyviai supras ir pajus poreikį taikyti translyčių ir interseksualių asmenų įtraukimo praktiką.
- Mokymus turėtų įgyvendinti tiek psichologai, tiek translyčių ir interseksualių asmenų bendruomenių atstovai. Psichologai laikomi reikalingais, nes jie gali efektyviai valdyti pristatymą ir pokalbio eigą, ypač esant neigiamai dalyvių reakcijai. Jei mokymuose dalyvaus ir žmonės iš bendruomenės, bus veiksmingai šalinami stereotipai. Žmogiškasis elementas ir betarpiškumas, kuris atsiranda dalyvaujant translyčiams ir interseksualiems asmenims, informaciją paverčia sąmoningumu.

Fokus grupių susitikimai padėjo siekti platesnio tikslo - informuoti apie būsimą politikos analizės ataskaitą ir suprasti dabartinę politikos situaciją, įskaitant įtraukios politikos formavimo ir įgyvendinimo spragas ir galimybes.

Pagrindinės nagrinėtos temos:

- informuotumas ir supratimas apie dabartinę nacionalinę ir ES lygmens politiką
- translyčių ir interseksualių asmenų patirtis darbo vietoje ir sveikatos priežiūros sistemose
- įtraukties suvokimas ir politikos įgyvendinimo iššūkiai
- Rekomendacijos dėl veiksmingesnio ir įtraukesnio politikos formavimo

Nors dauguma specialistų žinojo apie bendrąją antidiskriminacinę politiką, tik nedaugelis buvo susipažinę su konkrečia translyčių ir interseksualių asmenų apsauga. Translyčiai ir interseksualūs asmenys pabrėžė, kad **jų teisės** esamose sistemose **mažai matomos ir pripažįstamos**. Be to, sveikatos priežiūros specialistai pažymėjo, kad jiems trūksta oficialaus mokymo apie lyčių įvairovę, todėl jie patiria diskomfortą arba daro klaidų teikdami paslaugas. Translyčiai ir interseksualūs dalyviai **pabrėžė, kad dažnai susiduria su klaidingu lyties nustatymu, informuoto sutikimo trūkumu ir kliūtimis** gauti lytį patvirtinančią priežiūrą. Darbdaviai pripažino, kad struktūrinė parama lyties įvairovę turintiems darbuotojams yra ribota. Buvo keliama atskleidimo, konfidencialumo ir patyčių darbe klausimai. Translyčiai ir interseksualūs dalyviai pasakojo apie įvairią patirtį - nuo palankios aplinkos iki atviros diskriminacijos.

Visos suinteresuotosios šalys pabrėžė privalomų įvairovės ir įtraukties mokymų, geresnio duomenų rinkimo (nepažeidžiant privatumo) ir bendro politikos kūrimo su translyčių ir interseksualių asmenų bendruomenėmis svarbą. Dalyviai taip pat ragino sukurti griežtesnius vykdymo užtikrinimo mechanizmus ir aiškias atskaitomybės sistemas.

Dalyviai taip pat informavo apie tolesnius projekto žingsnius ir artimiausiais mėnesiais numatomą veiklą bei labai noriai dalyvavo mokymuose ir bet kokios medžiagos kūrime.

Interviu

Kipre "Wisefour" įgyvendino interviu su 10 darbdavių, 10 sveikatos priežiūros specialistų ir 9 translyčiais / interseksualiais asmenimis dėl įtraukties darbo vietoje, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir platesnių visuomenės problemų.

Kipro ataskaitoje pateikiamos Kipre surinktų interviu ir klausimyno atsakymų išvados, kuriose pateikiama įžvalgų apie dabartinę translyčių ir interseksualių asmenų įtraukimo į darbo rinką ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo būklę. Joje atsispindi tiek darbdavių, tiek sveikatos priežiūros specialistų patirtis, taip pat translyčių ir interseksualių asmenų, besinaudojančių šiomis sistemomis, gyvenimo realybė.

Darbo vietoje pastangos skatinti įtraukti vis dar nenuoseklios ir dažnai paviršutiniškos. Nors kai kurios įmonės rengia įvairovės ir įtraukties seminarus, tačiau dalyvavimas juose yra savanoriškas, o tai gerokai apriboja bendrą jų poveikį. **Struktūrizuotų diskriminacijos problemų sprendimo sistemų iš esmės nėra**, o tai reiškia, kad darbuotojai, kurie susiduria su priekabiavimu ar atskirtimi, dažnai neturi saugių ar veiksmingų priemonių pranešti apie šias problemas. Ši atskaitomybės spraga sukuria tylos atmosferą, kai daugelis asmenų nenori kalbėti, nes bijo keršto ar dar didesnės marginalizacijos.

Kai kuriose organizacijose paprastai teikiamos psichologinės pagalbos paslaugos, **tačiau jos nėra pritaikytos konkrečioms LGBTQ+ darbuotojų poreikiams**. Todėl translyčiams ir interseksualiems asmenims dažnai sunku gauti tinkamą psichikos sveikatos priežiūrą. **Mažosiose ir vidutinėse įmonėse (MVI), kuriose paprastai apskritai nėra oficialios įtraukties politikos ar informuotumo didinimo iniciatyvų, padėtis yra dar prastesnė**. Nors didesnės įmonės gali turėti tam tikrą politiką popieriuje, joms dažnai sunku įgyvendinti šias priemones taip, kad jos iš tiesų padėtų savo translyčiams ir interseksualiems darbuotojams.

Paklausti apie savo įsipareigojimą įdarbinti įvairius talentus, darbdaviai pateikė skirtingus atsakymus, kurie rodo, kad LGBTQI+ įtrauktis yra labai įvairialypė. Nors 60 proc. organizacijų nurodė, kad vykdė tam tikros formos įvairovės ir įtraukties mokymus, 40 proc. jų to nedarė. Šie skaičiai atskleidžia aiškią galimybę sistemingiau ir plačiau įgyvendinti tokius mokymus, ypač daug dėmesio skiriant lyčių įvairovei.

Kipro sveikatos priežiūros sektorius susiduria su panašiomis problemomis. **Sveikatos priežiūros specialistai teigia, kad jiems mažai arba iš viso nėra rengiami oficialūs mokymai apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos poreikius**. Nors kai kurie jų studijų metu galėjo susidurti su susijusiomis temomis, dažnai šie užsiėmimai buvo neprivalomi ir nebuvo įtraukti į pagrindinę mokymo programą. Medicininės gairės dėl translyčių ir interseksualių asmenų priežiūros egzistuoja, tačiau **į jas dažnai neatsižvelgiama**, todėl daugelis specialistų neturi žinių ar pasitikėjimo savimi, kad galėtų teikti kompetentingą ir teigiamą priežiūrą. Be klinikinių žinių trūkumo, **taip pat trūksta žinių apie translyčių ir interseksualių pacientų teises**, o tai dar labiau kenkia priežiūros kokybei.

Pačios sveikatos priežiūros įstaigos dažnai nėra pritaikytos įtraukti ar gerbti įvairias lytines tapatybes. **Daugelyje jų trūksta reikiamų išteklių, infrastruktūros ar privačių erdvių**, kad pacientai jaustųsi saugūs ir gerbiami. Šis įtraukties trūkumas prisideda prie plačiai paplitusios neigiamos patirties, ypač tų, kurie ieško lytį patvirtinančios priežiūros ar paramos psichikos sveikatos įstaigose. Paklausti apie mokymus apie specifinius translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos poreikius, 80 proc. sveikatos priežiūros darbuotojų teigė niekada negavę jokių oficialių mokymų. Tačiau didžioji dauguma išreiškė didelį norą, kad mokymų būtų daugiau, pripažindami, kad reikia gerinti jų supratimą ir paslaugų teikimą.

Translyčiai ir interseksualūs asmenys ir toliau susiduria su dideliais įsidarbinimo galimybių apribojimais. Daugelis jų susiduria su **diskriminacija įdarbinimo proceso metu**, kai stereotipai ir išankstinės nuostatos dažnai lemia tiesioginį atmetimą. Tiems, kuriems vis dėlto pavyksta įsidarbinti, dažniausiai susiduriama su darbo užmokesčio skirtumais - translyčiai ir interseksualūs darbuotojai uždirba pastebimai mažiau nei jų bendraamžiai cislyčiai. Kadangi nėra aiškos ir įgyvendinamos teisinės apsaugos, **jie išlieka labai pažeidžiami dėl netinkamo elgesio ir nelygybės darbo vietoje**. Nors kai kurie darbdaviai išreiškia gerus ketinimus ir norą kurti įtraukią aplinką, jie dažnai nurodo platesnį visuomenės pasipriešinimą kaip didelę kliūtį, trukdančią įgyvendinti reikšmingus pokyčius.

Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas taip pat susiduria su kliūtimis. Didžioji dauguma - 77,8 proc. translyčių ir interseksualių respondentų nurodė, kad jiems sunku gauti reikiamas paslaugas. Ši patirtis apima tiek atsisakymą suteikti pagalbą, tiek medicinos personalo nesupratimą. Duomenys taip pat rodo, kad plačiai paplitusi nuomonė, jog **esamos psichikos sveikatos paslaugos nėra pritaikytos translyčiams ir interseksualiems asmenims**, todėl dar labiau pabrėžiamas skubus specializuotų paramos struktūrų ir mokymų poreikis.

Kipro rezultatai atskleidžia sisteminius trūkumus tiek užimtumo, tiek sveikatos priežiūros srityse. Nors yra pavienių pavyzdžių, rodančių įsipareigojimą ir susidomėjimą integracija, jų dar nepalaiko institucinės struktūros, teisinės sistemos ar mokymo programos, būtinos tam, kad ketinimai taptų poveikiu. Ateityje, siekiant pašalinti šias giliai įsišaknijusias spragas, bus labai svarbu daugiau dėmesio skirti privalomam švietimui, kurti įtraukią darbo ir sveikatos priežiūros politiką ir nustatyti aiškią teisinę apsaugą.

Darbdaviai

- **D&I programos:** Dirbtuvės yra, tačiau dažniausiai jos yra savanoriškos.
- **Politikos trūkumas:** MVĮ dažnai neturi oficialių įtraukties struktūrų.
- **Įdarbinimas:** 60 proc. vykdė tam tikrus įvairovės mokymus; 40 proc. jų nevykdė.

Translyčiai ir interseksualūs asmenys

Diskriminacija darbo vietoje: Dažnai pasitaiko įdarbinimo ir darbo užmokesčio nelygybės atvejais.

Psichikos sveikatos prieinamumas: Esamos paslaugos menkai pritaikytos prie poreikių.

Sveikatos priežiūros kliūtys: 77,8 proc. nurodė sunkumus; neteisingas lyties nustatymas ir prastas supratimas.

Sveikatos priežiūros specialistai

Mokymas: 80 proc. neturėjo oficialaus mokymo translytiškumo ir (arba) interseksualumo klausimais.

Teisinės žinios: Ribotos žinios apie pacientų teises.

Pagrindinės išvados

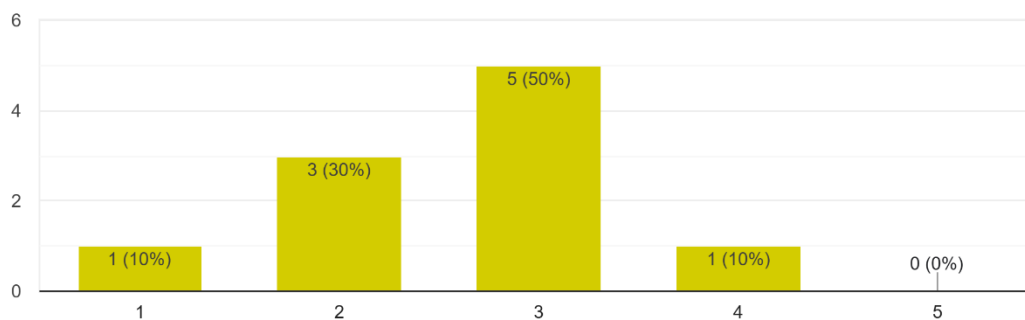
Gerai ketinimai neatitinka politikos.

Skubiai reikalingi privalomi mokymai ir teisinė apsauga.

Darbovietėse **įtraukimo pastangos vis dar nenuoseklios**. Nors kai kurios įmonės rengia seminarus apie įvairovę ir įtrauktį, dalyvavimas juose yra savanoriškas, o tai riboja jų poveikį. Daugelyje įmonių nėra struktūrizuotų mechanizmų, kaip pranešti apie diskriminaciją, todėl darbuotojai neturi saugaus būdo spręsti problemas. Dėl to susidaro aplinka, kurioje daugelis nesiryžta pranešti apie incidentus, bijodami atsakomųjų veiksmų. Nors egzistuoja psichologinės pagalbos tarnybos, jos nėra specialiai pritaikytos LGBTQ+ darbuotojų poreikiams, todėl translyčiams ir interseksualiems asmenims sunku gauti tinkamą psichikos sveikatos priežiūrą. Mažosios ir vidutinės įmonės (MVI) yra ypač neinformuotos, jose nėra oficialios įtrauktį skatinančios politikos ar iniciatyvų, o didesnės įmonės gali turėti politiką, tačiau joms sunku ją veiksmingai įgyvendinti.

Δίνουμε προτεραιότητα στην πρόσληψη διαφορετικών ταλέντων, συμπεριλαμβανομένων ατόμων από κοινότητες LGBTQI+.

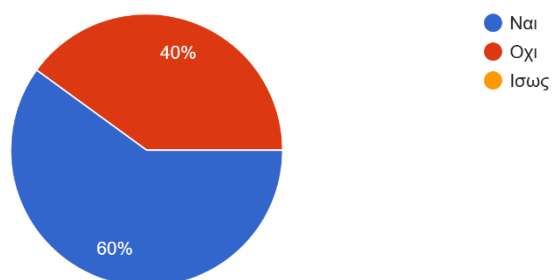
10 απαντήσεις

8 lentelė: Teikiame pirmenybę įvairių talentų, įskaitant LGBTQI+ bendruomenėms priklausančius asmenis, įdarbinimui. (1-5 balų skalė (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

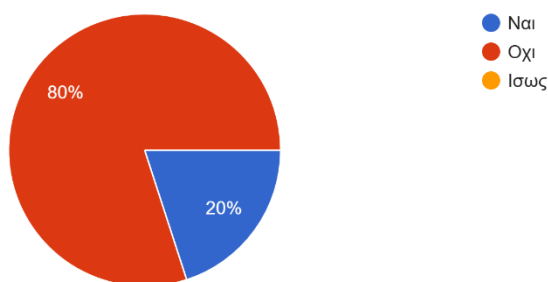
Έχετε πραγματοποιήσει ποτέ εκπαίδευση για τη διαφορετικότητα και την ένταξη στους υπαλλήλους σας;

10 απαντήσεις

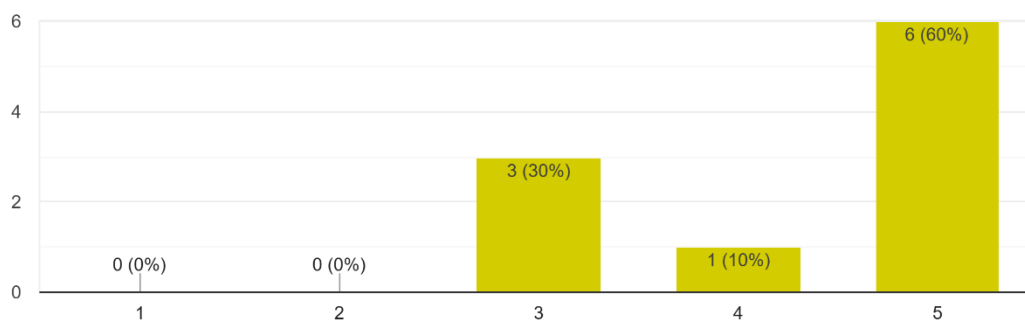
Sveikatos priežiūros srityje **specialistai beveik negauna mokymų apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos poreikius**. Kai kurie jų studijų metu dalyvavo seminaruose, tačiau jie buvo neprivalomi ir neįtraukti į pagrindinę mokymo programą. Medicininių rekomendacijų dėl translyčių ir interseksualių asmenų priežiūros yra, tačiau į jas dažnai neatsižvelgiama arba jos lieka nepanaudotos. Daugeliui sveikatos priežiūros specialistų trūksta ne tik medicininių žinių apie lytį patvirtinantį gydymą, bet ir supratimo apie teises translyčių ir interseksualių pacientų teises. Be to, Kipro sveikatos priežiūros įstaigos nėra įtrauktos, jose trūksta išteklių, infrastruktūros ir privačių erdvių, kad būtų užtikrintas translyčių ir interseksualių asmenų orumas ir komfortas.

Έχετε λάβει επίσημη εκπαίδευση σχετικά με τις ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης των τρανς και ιντερσεξ ατόμων;
10 απαντήσεις

10 lentelė: Ar esate išklause oficialius mokymus apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos priežiūros poreikius? Ne-80 % Taip-20 %

Θα με ωφελούσε πρόσθετη εκπαίδευση για να κατανοήσω καλύτερα τις ανάγκες των τρανς και ιντερσεξ ατόμων.
10 απαντήσεις

11 lentelė: Man būtų naudingi papildomi mokymai, kad geriau suprasčiau translyčių ir interseksualių asmenų poreikius. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

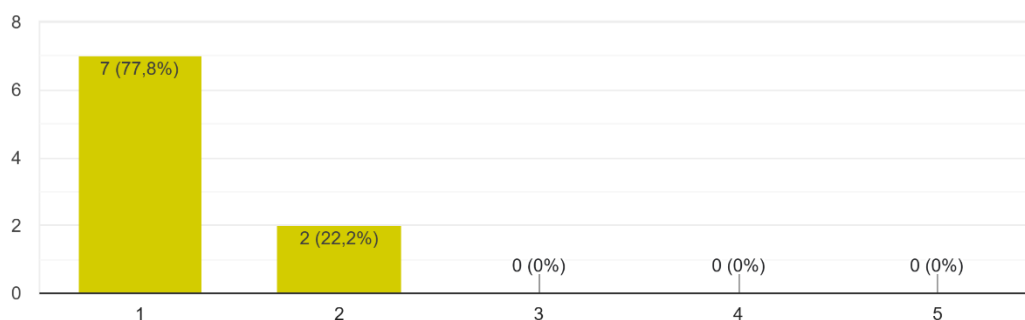
Translyčių ir interseksualių asmenų įsidarbinimo galimybės tebėra labai ribotos. Daugelis jų susiduria su didelėmis kliūtimis įdarbinimo procese, dažnai atmetami dėl išankstinių nuostatų ir stereotipų. Tie, kurie gauna darbą, dažnai susiduria su darbo užmokesčio skirtumais ir uždirba gerokai mažiau nei jų cislčių kolegos. Nesant aiškos teisinės apsaugos, translyčiai ir interseksualūs darbuotojai išlieka

pažeidžiami dėl netinkamo elgesio darbe ir diskriminacijos. Nors kai kurie darbdaviai išreiškia norą remti integraciją, jie dažnai nurodo, kad visuomenės pasipriešinimas yra pagrindinė kliūtis, stabdanti reikšmingą pažangą.

"Savo darbo vietoje taikome tokią politiką, kad nebūtų jokios diskriminacijos, ir samdome gabius žmones, nepriklausomai nuo jų lyties, tapatybės ar seksualinių polinkių. Tačiau neteikiame pirmenybės įdarbinti LGBTQI+ ar interseksualius asmenis, nes tai būtų nesąžininga visų kitų žmonių ir grupių atžvilgiu. Manome, kad sąžininga samdyti žmones pagal jų gebėjimus, nepriklausomai nuo to, kokiai grupei jie priklauso ar su kokia grupe tapatinasi."

Υπάρχουν επαρκείς υπηρεσίες ψυχικής υγείας προσαρμοσμένες σε τρανς και ιντερσεξ άτομα.

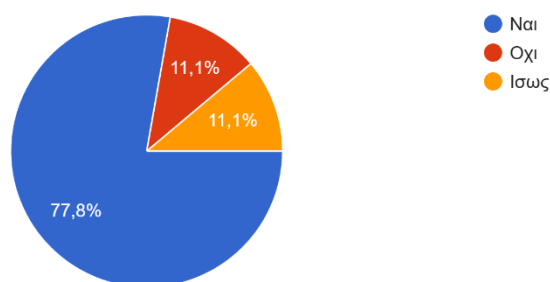
9 απαντήσεις

12 lentelė: Yra tinkamų psichikos sveikatos paslaugų, pritaikytų translyčiams ir interseksualiems asmenims. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

Είχατε δυσκολίες πρόσβασης στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης ως τρανς ή ιντερσεξ άτομο;

9 απαντήσεις

13 lentelė: Ar jums, kaip translyčiui ar interseksualiam asmeniui, buvo sunku gauti sveikatos priežiūros paslaugas? Ne-11,1 % Taip-77,8 %, Galbūt-11,1 %

Tikslinės grupės susitikimas

Balandžio 28 d. "Wisefour" iš Kipro organizavo internetinį fokus grupės susitikimą, kuriame dalyvavo 10 dalyvių. Dalyviai buvo iš įvairių suinteresuotųjų grupių: sveikatos priežiūros sektoriaus, translyčių ir interseksualių asmenų, taip pat darbdavių ir verslininkų.

Fokus grupėje buvo pristatytos politikos analizės ir interviu išvados bei bendra padėtis Europoje. Taip pat buvo pristatytas projektas ir tolesni žingsniai. Vyko sklandi diskusija, dalyviai pristatė naujas perspektyvas ir iškilusius klausimus. Dalyviai iš esmės patvirtino interviu etape įvardytus iššūkius, ypač susijusius su diskriminacine sveikatos priežiūros patirtimi, biurokratinėmis ir invazinėmis teisinėmis lyties pripažinimo procedūromis ir bendru interseksualumo klausimų nematomumu nacionaliniame diskurse. Buvo paminėtas patirties, priemonių ir žinių trūkumas, susijęs su sveikatos priežiūros sistema. Suinteresuotosios šalys pabrėžė konkrečias vietos politikos spragas, pavyzdžiui, specialistų mokymų trūkumą, interseksualių asmenų apsaugos sistemos nebuvimą ir įtraukė teisinių procesų, pavyzdžiui, nacionalinės strategijos, poreikį. Jie rekomendavo rengti teisėmis grindžiamas teises reformas ir sistemingas mokymo programas. Darbuotojai taip pat minėjo, kad jiems trūksta žinių, kryptų ir politikos, susijusios su jų įmonės įtraukimu. Grupė taip pat kalbėjo apie skubų įtraukios, teisėmis grindžiamos politikos poreikį ir patologizuojančios praktikos, pavyzdžiui, privalomų psichologinių vertinimų, panaikinimą. Ypatingas dėmesys buvo skirtas duomenų rinkimo spragoms ir dėl to kylantiems sunkumams kuriant veiksmingą viešąją politiką, skirtą interseksualiems asmenims, kurie vis dar dažniausiai lieka nedokumentuoti ir nepakankamai aptarnaujami. Kiekviena suinteresuotoji šalis susiduria su skirtingomis problemomis ir tai labiausiai priklauso nuo darbuotojų, sveikatos priežiūros darbuotojų ar kolegų noro būti įtrauktiems. Nėra jokios konkrečios politikos, kuri padėtų spręsti kasdienes ir nuolatinės translyčių ir interseksualių asmenų problemas. Egzistuoja politika, kuri remia ir padeda spręsti kai kurias problemas, tačiau dažniausiai situaciją gali pakeisti žmonės ir visuomenė. Jiems labai svarbūs "Activeaid" mokymai ir priemonės, kurios turi būti gerai paskleistos po visą šalį ir sužinoti daugiau žmonių sprendimų, praktikos ir politikos.

Interviu

Lietuvoje LGL iš viso įgyvendino interviu su 33 darbdaviais, sveikatos priežiūros specialistais ir translyčiais / interseksualiais asmenimis dėl įtraukties darbo vietoje, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir platesnių visuomenės iššūkių. Lituaništinėje ataskaitoje apžvelgiamos įtraukties pastangos darbo vietoje ir sveikatos priežiūros sektoriuose, remiantis darbdavių, sveikatos priežiūros specialistų ir translyčių bei interseksualių asmenų atsakymais. **Rezultatai rodo teigiamus pokyčius ir nuolatinius iššūkius, kurie ir toliau daro įtaką translyčių ir interseksualių asmenų gerovei ir teisingam elgesiui su jais.**

Keletas darbdavių pranešė apie aktyvų dalyvavimą įvairovės ir įtraukties iniciatyvose užimtumo kontekste. Didžioji dauguma - 75 % - patvirtino, kad jų organizacija vykde įvairovės ir įtraukties mokymus, nors likusieji 25 % nurodė "galbūt", o tai rodo, kad nėra aišku, kiek šie mokymai yra sistemingi ar oficialūs. Džiugina tai, kad 75 % darbdavių taip pat nurodė, jog aktyviai įdarbino arba paaukštino translyčių ir interseksualių asmenų pareigas savo organizacijose. Tai rodo reikšmingą įsipareigojimą siekti įtraukties, nors jis dar nėra visuotinis.

Nepaisant šių pastangų, kitos išvados atskleidė, kad LGBTQI+ įtraukties prioritetai yra skirtingi. Paklausti, ar jų organizacijos teikia pirmenybę įvairių talentų įdarbinimui, respondentai atsakė įvairiai, atskleisdami, kad nors kai kurios įmonės yra aktyvios, kitos **neturi struktūrizuotos politikos ar aiškaus dėmesio šiam tikslui**. Panašus modelis išryškėjo ir vertinant vadovų informuotumą: Rezultatai skyrėsi, kai dalyvių buvo klausiama, ar jų vadovų komandos yra gerai informuotos apie konkrečius iššūkius, su kuriais susiduria LGBTQI+ asmenys. Šie nevienareikšmiai rezultatai rodo, kad, nors kai kuriose erdvėse įtrauktis vertinama, vadovams visuose sektoriuose vis dar reikia daugiau švietimo ir įsitraukimo, kad būtų užtikrintas nuoseklus ir informuotas požiūris į įvairovę.

Sveikatos priežiūros sektoriuje **įtrauktį vis dar riboja formalių mokymų trūkumas**. Du trečdaliai sveikatos priežiūros specialistų nurodė, kad jie nėra gavę jokio struktūruoto mokymo apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos priežiūros poreikius. Tik 33,3 proc. buvo išklause tokius mokymus, o tai rodo, kad profesinio tobulėjimo srityje esama didelių spragų. Šis trūkumas prisideda prie priežiūros nenuoseklumo, nes kai kurie specialistai neturi esminių žinių apie lytį patvirtinančią praktiką ir translyčių bei interseksualių pacientų teises. Nepaisant to, dauguma sveikatos priežiūros darbuotojų išreiškė didelį norą toliau mokytis. Paklausti, ar papildomas mokymas padėtų jiems geriau suprasti translyčių ir interseksualių asmenų poreikius, jie nuolat gaudavo aukštus įvertinimus, o tai rodo norą augti ir tobulėti net ir tais atvejais, kai mokymų iki šiol trūko.

Translyčių ir interseksualių asmenų požiūriu, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir toliau kelia rimtų sunkumų. Nemažai 80 proc. respondentų teigė susidūrę su sunkumais gauti medicinos paslaugas. Šie sunkumai dažnai kyla dėl **diskriminacinio elgesio, klaidingo lyties nustatymo arba sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų žinių stokos**. Ypač buvo manoma, kad psichikos sveikatos priežiūros paslaugos yra menkai pritaikytos unikaliesiems translyčių ir interseksualių asmenų poreikiams. Respondentai apskritai nepalankiai vertino šias paslaugas, o tai rodo, kad labai reikia psichikos sveikatos pagalbos, kuri būtų įtraukianti ir teigiama.

Kalbant apie platesnę bendruomenės ir bendraamžių paramą, atsakymai buvo nevienareikšmiai. Kai kurie asmenys pripažino, kad turi galimybę naudotis bendruomenės tinklais ar LGBTQI+ organizacijomis, tačiau kiti nurodė, kad tokių išteklių jų vietovėje yra nedaug arba jų visai nėra. Toks nevienodas prieinamumas atspindi skirtumus tarp skirtingų regionų ar bendruomenių ir sustiprina bendruomeninių paslaugų plėtros ir skatinimo svarbą.

Apibendrinant duomenis galima susidaryti sudėtingą vaizdą. Viena vertus, yra daug žadančių institucinio atvirumo ženklų: daugelis darbdavių ir sveikatos priežiūros specialistų rodo susidomėjimą ir pastangas remti LGBTQI+ įtrauktį. Kita vertus, **vis dar esama didelių vadovų sąmoningumo, nuoseklių mokymų ir infrastruktūros spragų, kurios** neleidžia šios įtraukties visiškai įgyvendinti. Šioms problemoms spręsti reikės koordinuotų pastangų, įskaitant privalomų mokymo programų įgyvendinimą, didesnę vadovų atskaitomybę ir investicijas į įtraukias bendruomenės paramos sistemas.

Darbdaviai

- **Įtraukimo pastangos:** 75 proc. dalyvavo mokymuose; 75 proc. įdarbino translyčius ir (arba) interseksualius asmenis.
- **Lyderystės spragos:** Vadovybė nevienodai informuota.

Translyčiai ir interseksualūs asmenys

Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas: 80 proc. susidūrė su kliūtimis; dažnai pasitaikė klaidingos lyties ir diskriminacijos atvejų.

Psichikos sveikatos paslaugos: Vertinamos prastai; trūksta kultūrinės kompetencijos.

Bendruomenės parama: LGBTQI+ išteklių matomumas nenuoseklus.

Sveikatos priežiūros specialistai

- **Mokymai:** 66,7 proc. negavo jokio struktūruoto mokymo.
- **Noras:** Didelis susidomėjimas tolesniais mokymais.

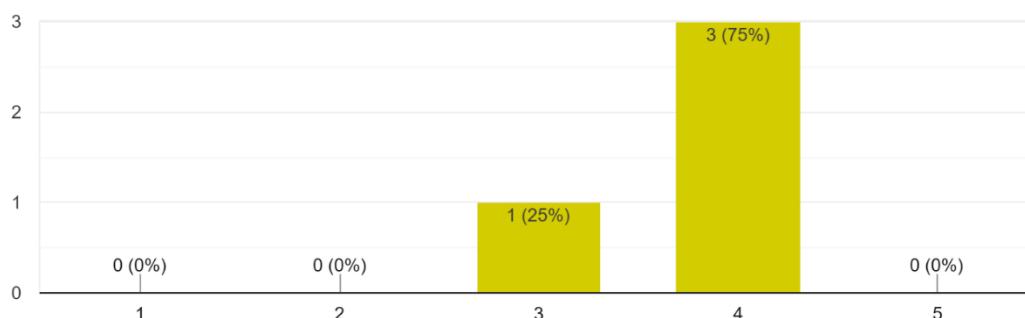
Pagrindinės išvados

- Atvirumas egzistuoja, tačiau išlieka įgyvendinimo spragų.
- Investuokite į lyderystės mokymus, infrastruktūrą ir bendruomenės paramą.

Darbo vietoje keli darbdaviai pranešė apie aktyvias pastangas siekiant įvairovės ir įtraukties. Nemažai 75 proc. respondentų patvirtino, kad jų organizacija vykde įvairovės ir įtraukties mokymus darbuotojams, o 25 proc. nurodė "galbūt", taip parodydami tam tikrą abejonę dėl tokių pastangų formalumo ar dažnumo. Be to, 75 % darbdavių nurodė, kad aktyviai įdarbino arba paaukštino translyčius ir interseksualius asmenis, o tai rodo teigiamą, bet dar ne visuotinį įsipareigojimą užtikrinti įtrauktį įdarbinant ir paaukštinant pareigose. Tačiau į klausimą, ar jie teikia pirmenybę LGBTQI+ talentų įdarbinimui, atsakymai svyravo skalėje nuo 1 iki 5. Tai rodo, kad **kai kurios įmonės teikia pirmenybę tokiam įdarbinimui, o kitos yra mažiau įsipareigojusios ar mažiau struktūruotos**. Panašiai skyrėsi ir atsakymai į klausimą, ar vadovybė yra gerai informuota apie iššūkius, su kuriais susiduria LGBTQI+ asmenys, o skirtingi balai rodo, kad vadovybės supratimą ir jautrumą dar reikia tobulinti.

Mes teikiame pirmenybę įvairovei, įskaitant talentus iš LGBTQI+ bendruomenių. We prioritize diversity, including talent, including individuals from LGBTQI+ communities.

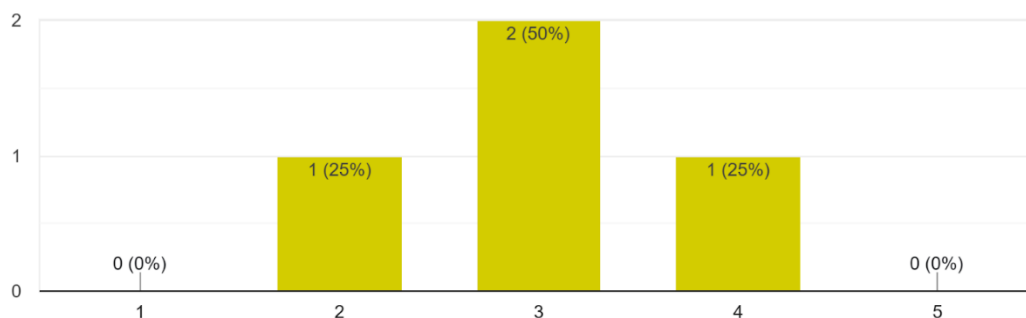
4 απαντήσεις

14 lentelė. 14 lentelė: Teikiame pirmenybę įvairių talentų, įskaitant LGBTQI+ bendruomenėms priklausančius asmenis, įdarbinimui. (1-5 balų skalė (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

Vadovų komanda yra gerai informuota apie iššūkius, su kuriais susiduria LGBTQI+ asmenys. The management team is well-informed about the challenges faced by LGBTQI+ individuals.

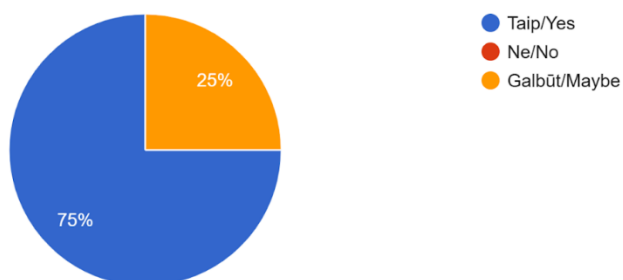
4 απαντήσεις

Lentelė 15: Vadovybė yra gerai informuota apie iššūkius, su kuriais susiduria LGBTQI+ asmenys. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

Ar kada nors rengėte įvairovės ir įtraukties mokymus savo darbuotojams? Have you ever conducted diversity and inclusion training for your employees?

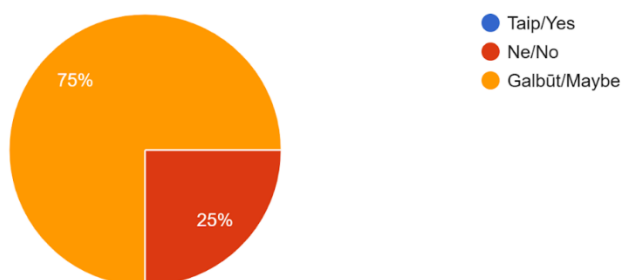
4 απαντήσεις

16 lentelė: Ar esate kada nors rengę įvairovės ir įtraukties mokymus savo darbuotojams? Taip-75% Ne-0% Galbūt-25%

Ar jūsų organizacijoje aktyviai samdėte ar paaukštinote translyčius ir interseksualius asmenis? Have you actively hired or promoted trans and intersex individuals in your organization?

4 απαντήσεις

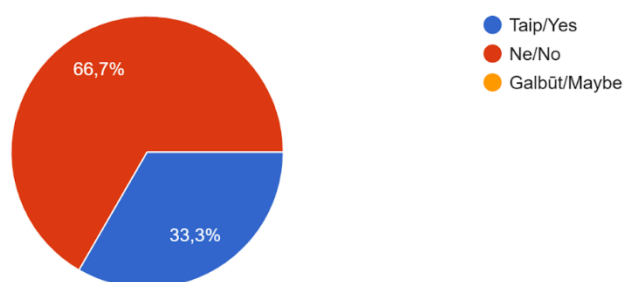

17 lentelė: Ar esate aktyviai įdarbinę arba skatinę translyčius ir interseksualių asmenis savo organizacijoje? Taip-75% Ne-25% Galbūt-0%

Sveikatos priežiūros sektoriuje mokymai apie specifinius translyčių ir interseksualių asmenų poreikius atrodo nepakankami. **Remiantis klausimyno rezultatais, 66,7 proc. sveikatos priežiūros specialistų nurodė, kad jie nebuvo oficialiai apmokyti šiomis temomis**, ir tik 33,3 proc. Šis formalus mokymo trūkumas prisideda prie to, kad sveikatos priežiūros aplinka yra nenuosekli, o žinios apie lytį patvirtinančią priežiūrą nėra standartizuotos. Džiugina tai, kad sveikatos priežiūros specialistai iš esmės pritarė, jog reikia daugiau mokymų, ir dauguma jų teigiamai (4 arba 5 balais) įvertino klausimą, ar jiems būtų naudingi papildomi mokymai, kad geriau suprastų translyčių ir interseksualių asmenų poreikius. Tai rodo norą tobulėti, net jei dabartinė praktika yra nepakankama.

Ar jūs esate gavęs(-usi) formalius mokymus apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos priežiūros poreikius? Have you received formal tr...healthcare needs of trans and intersex individuals?

6 απαντήσεις

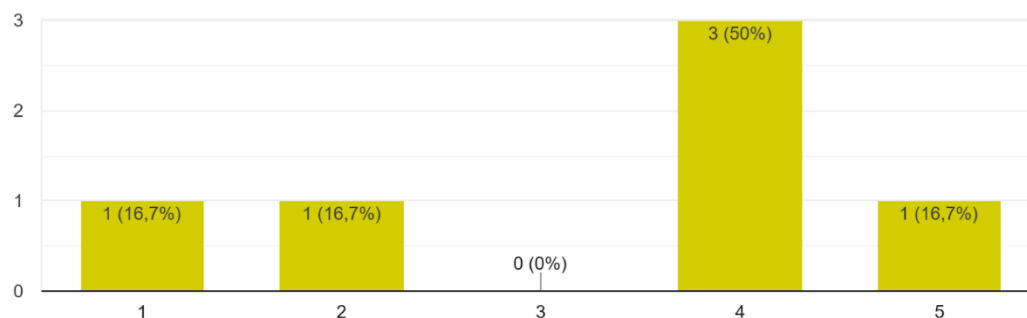

18 lentelė: Ar esate dalyvavę oficialiuose mokymuose apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos priežiūros poreikius? Ne-66,7 % Taip-33,3 % Galbūt-0 %

Kalbant apie translyčių ir interseksualių asmenų gyvenimišką patirtį, rezultatai kelia nerimą. **Net 80 proc. respondentų teigė, kad jiems buvo sunku gauti sveikatos priežiūros paslaugas**, ir tik 20 proc. **respondentų** nurodė, kad tokių sunkumų nepatyrė. Šie sunkumai varijuoja nuo diskriminacinio elgesio ir klaidingos lyties nustatymo iki medicinos personalo žinių stokos. Psichikos sveikatos paslaugos buvo prastai įvertintos, kalbant apie prisitaikymą prie translyčių ir interseksualių asmenų poreikių, dauguma dalyvių išreiškė nepasitenkinimą. Be to, nors kai kurie respondentai pripažino galimybę naudotis bendruomenės paramos tinklais ar organizacijomis, šio punkto vertinimai buvo nevienodi, o tai rodo, kad regionuose ar bendruomenėse tokių išteklių prieinamumas ir matomumas skiriasi. Bendri atsakymai rodo, kad vis dar reikia tiek sisteminės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo reformos, tiek platesnių bendraamžių ar bendruomenės paramos sistemų translyčiams ir interseksualiems asmenims.

Aš turėčiau naudos iš papildomų mokymų, kad geriau suprasčiau translyčių ir interseksualių asmenų poreikius. I would benefit from additional ...rstand the needs of trans and intersex individuals.

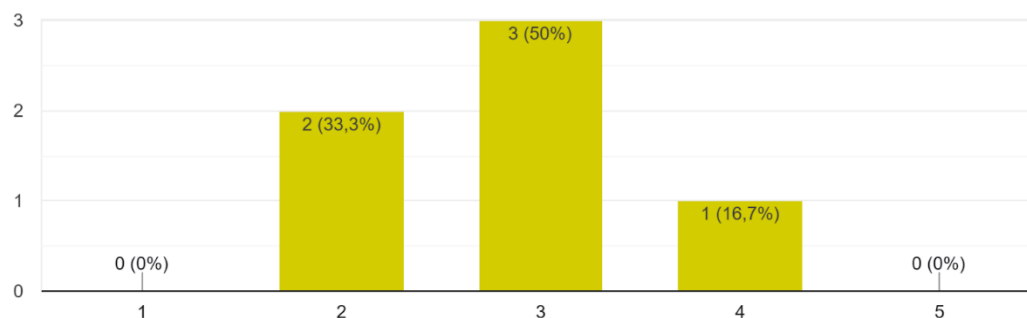
6 απαντήσεις

19 lentelė: Man būtų naudingi papildomi mokymai, kad geriau suprasčiau translyčių ir interseksualių asmenų poreikius. (1-5 balų skalė (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

Aš turiu prieigą prie bendruomenės palaikymo tinklų ar organizacijų. I have access to community support networks or organizations.

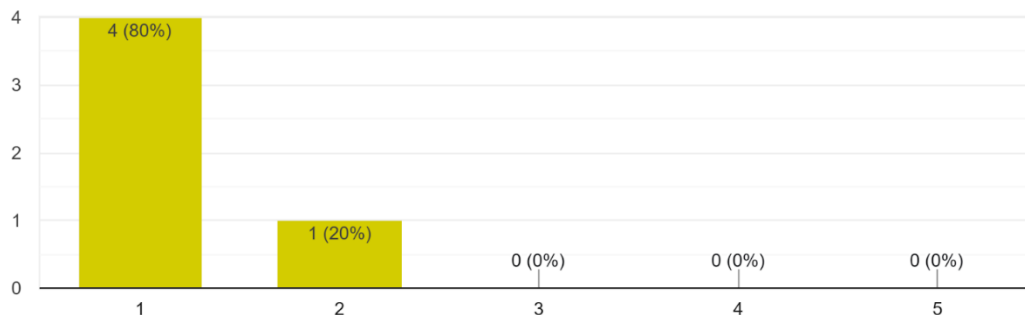
6 απαντήσεις

20 lentelė: Turiu galimybę naudotis bendruomenės paramos tinklais ar organizacijomis. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

Yra pakankamai psichikos sveikatos paslaugų, pritaikytų translyčiams ir interseksualiems asmenims. There are adequate mental health services adapted to trans and intersex people.

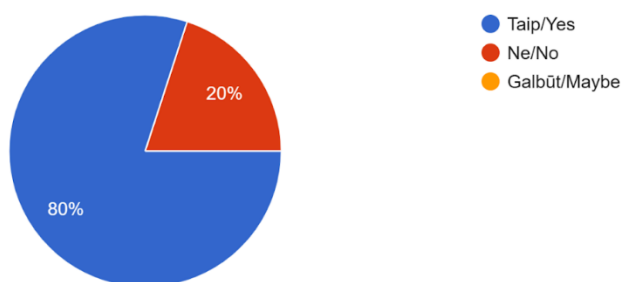
5 απαντήσεις

21 lentelė: Yra tinkamų psichikos sveikatos paslaugų, pritaikytų translyčiams ir interseksualiems asmenims. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

Have you had difficulties accessing healthcare services as a trans or intersex person? Ar jums, kaip translyčiam ar interseksualiam asmeniui, kilo sunkumų gaunant sveikatos priežiūros paslaugas?

5 απαντήσεις

22 lentelė: Ar jums, kaip translyčiui ar interseksualiam asmeniui, buvo sunku gauti sveikatos priežiūros paslaugas? Ne-20% Taip-80%, Galbūt-0%

Tikslinės grupės susitikimas

2025 m. balandžio 28 d. Lietuvos gėjų lyga (LGL) surengė fokus grupę su translyčių bendruomenės nariais ir verslininkais. Diskusijos metu buvo siekiama identifikuoti iššūkius, su kuriais susiduria translyčiai asmenys Lietuvoje, ir nustatyti galimas paramos paslaugas, kurios galėtų būti įgyvendinamos pagal vykdomus projektus.

Fokus grupė atskleidė dideles **sistemines kliūtis, trukdančias translyčiams asmenims gauti sveikatos priežiūros paslaugas**. Aktualiausios sveikatos priežiūros problemos yra oficialių protokolų ir jų įgyvendinimo neatitikimas, didžiųjų įstaigų paslaugų monopolizavimas ir ilgi laukimo laikotarpiai (iki 8 mėnesių pas kai kuriuos specialistus). Dalyviai pažymėjo, kad sveikatos priežiūros specialistams dažnai trūksta supratimo apie translyčių asmenų poreikius, ypač susijusius su nebinarine tapatybe. Šios problemos dar labiau sustiprėja regionuose, esančiuose už didžiųjų miestų ribų, todėl atsiranda geografiniai priežiūros kokybės ir prieinamumo skirtumai.

Užimtumo sektoriuje dalyviai atkreipė dėmesį į **keletą pagrindinių kliūčių, trukdančių integracijai darbo vietoje**. Dokumentų sistemos, reikalaujančios teisėtų vardų, sudaro tiesiogines kliūtis asmenims, kurių dokumentai neatitinka jų gyvenamosios tapatybės. Patirtis darbo vietoje labai skiriasi priklausomai nuo įmonės dydžio ir tarptautinio poveikio, o didesnėse, tarptautinėse organizacijose paprastai sukuriami labiau įtrauki aplinka. Nustatyta, kad translyčimas ypač sudėtinga dirbti su klientais ir užimti vadovaujančias pareigas. Keletas dalyvių pažymėjo, kad net ir geranoriškai nusiteikę kolegos dažnai neteisingai nustato jų lytinę tapatybę, todėl tenka nuolat ginti savo teises, o tai emociškai vargina.

Dalyviai nurodė, kad svarbiausi politikos pokyčiai yra šie: **administracinės procedūros, leidžiančios teisiškai pripažinti lytį** be teismo proceso, **nustatymas**, translyčių asmenų tapatybės depatologizavimas medicinos praktikoje ir teisinių vardo ir pavardės keitimo galimybių, nepriklausančių nuo lyties žymens, sukūrimas. Šie esminiai pokyčiai padėtų pašalinti struktūrines kliūtis, kurios šiuo metu trukdo gauti sveikatos priežiūros paslaugas ir įsidarbinti.

Bendruomenės neatidėliotini poreikiai sutelkti į **prieinamas paramos paslaugas**, ypač psichologinę pagalbą, prieinamą internetu lietuvių ir anglų kalbomis. Dalyviai išreiškė didelį susidomėjimą bendruomenės stiprinimo veikla, įskaitant meno terapiją ir laisvalaikio galimybes saugioje aplinkoje. Teisinės konsultacijos dėl teisių darbo vietoje ir administracinių procedūrų taip pat buvo prioritetas, ypač translyčiams migrantams, kurie susiduria su papildomomis kliūtimis. Keletas dalyvių pabrėžė, kad svarbu turėti mokymo programas, kurios įgalintų bendruomenės narius palaikyti vieni kitus.

IRLANDIJA

Interviu

Airijoje Dublino universitetinis koledžas sėkmingai įgyvendino interviu. Airijos ataskaitoje nagrinėjamos pagrindinės įžvalgos apie translyčių ir interseksualių asmenų įtraukimą į darbo rinką, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, teisinį pripažinimą ir platesnę visuomeninę patirtį Airijoje.

Įtrauktis darbo vietoje ir užimtumas

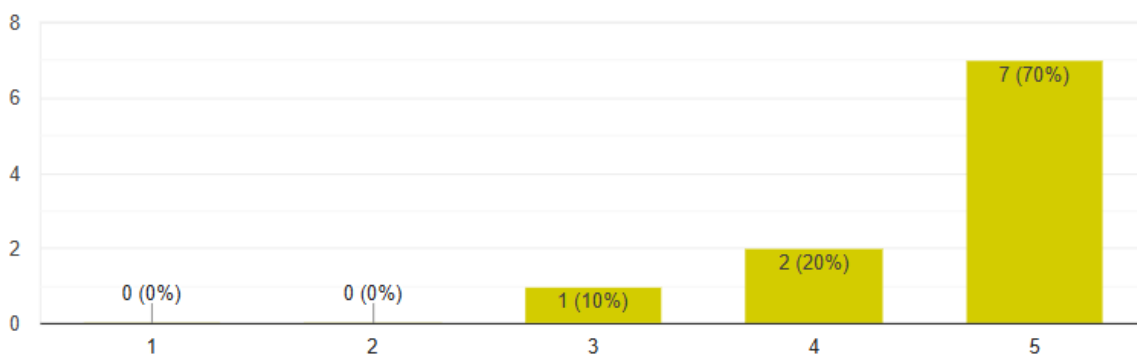
Darbo vietoje patirtis buvo nevienareikšmė. Technologijų sektoriuje dirbantys interviu dalyviai pasakojo apie teigiamą patirtį ir santykinai lengvą darbo vietos pakeitimą. Tačiau išlieka keletas iššūkių, ypač už pažangių pramonės šakų ribų. Kai kurie klausimyno respondentai aprašė netiesioginę diskriminaciją, pavyzdžiui, kolegos neteisingai nurodo kitų asmenų lytį arba išreiškia subtilų transfobinį požiūrį. Daugelyje darbuotojų egzistuoja įtraukios kalbos, tačiau jos dažnai nesuderinamos su apčiuopiama parama, pavyzdžiui, teisingu darbo užmokesčiu ar aiškia antidiskriminacine politika. Airijos darbdaviai pranešė, kad apskritai teigiamai vertina įvairovę, tačiau atidžiau pažvelgus paaiškėjo, kad praktinės paramos ir įtraukties politikos translyčiams ir interseksualiems darbuotojams trūksta.

- **70 % darbdavių** teigė, kad jų darbovietėse puoselėjama **pagarbos ir įtraukties kultūra**, o **80 % teigė, kad darbuotojai jaučiasi saugūs reikšdami savo tapatybę.**
- Tačiau tik **30 % darbdavių aktyviai skatina LGBTQI+ informuotumą**, o tik **3 iš 10 darbdavių** nurodė **aktyviai įdarbinantys ar skatinantys translyčius ar interseksualius asmenis.**
- **Nors 60 % darbdavių nurodė, kad turi antidiskriminacinę politiką, kurioje minimi LGBTQI+ asmenys, tik 40 % darbdavių surengė įvairovės ir įtraukties mokymus.**

Pusė apklaustų darbdavių dirbo didelėse organizacijose (500 ir daugiau darbuotojų), tačiau net ir šiose organizacijose informuotumas ir ištekliai buvo nevienodi.

"Kai pradėjau dirbti, jie nežinojo, kad esu translytis. Jie man pasakė, kad kitas darbuotojas yra translytis, ir nusuko akis. Nusprendžiau nieko apie mane nesakyti. Be to, kai kurie darbuotojai nuolat kreipdavosi į ją mirusiu "vyrišku" vardu. Dėl to nesakau apie save darbe. Buvau labai arti to, kad atlikčiau lyties pripažinimo procedūrą, tačiau JK ir JAV pasikeitė įstatymai. Be to, buvau įtrauktas į Lyčių tarnybos laukiančiųjų sąrašą, bet ji taip toli, nieko vietinio, jokios paramos čia nėra."

Nors dauguma dalyvių dirbo (57 proc. visą darbo dieną), **57 proc. taip pat nurodė, kad dėl savo lytinės tapatybės susiduria su kliūtimis, susijusiomis su įsidarbinimu**, o 71 proc. išreiškė abejonių, ar jų darbo vieta iš tiesų yra įtraukianti, o tai rodo, kad praktikoje pastangos įtraukti vis dar nepakankamos arba neaiškios.

Lentelė23 : Mūsų darbovietėje puoselėjama pagarbos ir įtraukties kultūra visiems darbuotojams. (1-5 balų skalė (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

Mūsų darbovietėje puoselėjama pagarbos ir įtraukimo kultūra visiems darbuotojams.

Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir diskriminacija

Tiek apklaustieji, tiek apklausos dalyviai atkreipė dėmesį į dideles problemas, susijusias su kompetentingų ir pagarbių sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumu. Tarp jų - ilgas laukimo laikas (iki 1,5 metų), net ir turint privatą draudimą, ir netinkamas geografinis pasiekiamumas, ypač kaimo vietovėse. Daugelis dalyvių kritikavo Nacionalinę lyčių lygybės tarnybą (NGS), kad ji užkerta kelią būtinosios sveikatos priežiūros paslaugoms. Vienas asmuo dėl sisteminių kliūčių daugiau nei dešimtmetį griebėsi savarankiškai taikomos hormonų terapijos, todėl kilo pavojus jo sveikatai.

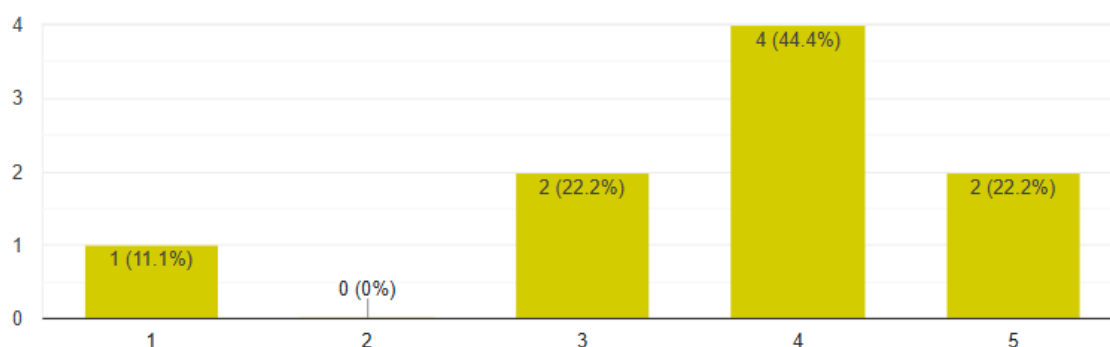
Iš klausimyno:

- **86 proc. respondentų** susidūrė su sunkumais gauti sveikatos priežiūros paslaugas.
- **71 proc.** visiškai nesutiko, kad psichikos sveikatos paslaugos buvo pritaikytos jų poreikiams.
- **57 proc.** nesutiko, kad vietos medicinos specialistai buvo apmokyti translyčių ir (arba) interseksualių sveikatos priežiūros srityje.

"Informacijos yra, bet neaišku, ar ji patikima, daugiau jos turi pateikti pripažintos sveikatos priežiūros įstaigos, bet tam tikriausiai reikia finansavimo ir oficialių priežiūros būdų."

Apklaustieji pabrėžė, kad bendrosios praktikos gydytojams ir terapeutams reikia daugiau mokymų, ir paragino imtis politika pagrįstų reformų, kad būtų pašalintos sisteminės kliūtys. Sveikatos priežiūros specialistų apklausa parodė, kad jie apskritai suvokia įtraukties svarbą, tačiau taip pat išryškėjo esminiai mokymo, gairių ir institucinės paramos trūkumai.

- **66,7 proc. respondentų teigė, kad jų įstaiga teikia pirmenybę įtraukčiai,** tačiau tik **55,6 proc. jų buvo išklause oficialius mokymus** apie translyčių ir (arba) interseksualių asmenų sveikatos priežiūrą.
- **0 respondentų nurodė, kad turi galimybę susipažinti su konkrečiomis klinikinėmis gairėmis,** o **77,8 proc. nežinojo apie teisinę translyčių ir interseksualių pacientų apsaugą.**
- **44,4 proc. respondentų teigė, kad jiems būtų naudingi tolesni mokymai,** o dauguma apibūdino neaiškius arba nepatikimus informacijos šaltinius.
- Galimybė naudotis bendruomenės tinklais ir ištekliais taip pat buvo nurodyta kaip ribota, o **55,5 proc. respondentų pažymėjo, kad nėra jokių priemonių, kurios padėtų pagerinti sveikatos priežiūros paslaugų teikimą.**

Lentelė24 : Man būtų naudingi papildomi mokymai, kad geriau suprasciau translyčių ir interseksualių asmenų poreikius. (1-5 balų skalė (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

"Darbovietėse pateikiamos įtraukiančios kalbos, tačiau translyčiams ir interseksualiems asmenims nesuteikiama vienodo darbo užmokesčio. Kai piktnaudžiaujama varpelio kreive, kad cis asmenys būtų iškelti aukščiau už gabiausius".

Teisinis pripažinimas ir teisės

Dalyviai pripažino pažangą teisinio lyties pripažinimo srityje, ypač suaugusiesiems. Tačiau buvo pastebimas nuostatų, skirtų translyčiams ir interseksualiems jaunuoliams, trūkumas. Kai kurie išreiškė susirūpinimą, kad JK ir JAV teisės aktų pokyčiai gali neigiamai paveikti Airijos politiką. Be to,

reikia skubiai atnaujinti biurokratinį procesą, tokius kaip vardo keitimas būsto dokumentuose ir paveldėjimo dokumentuose, kurie vis dar sudaro kliūčių.

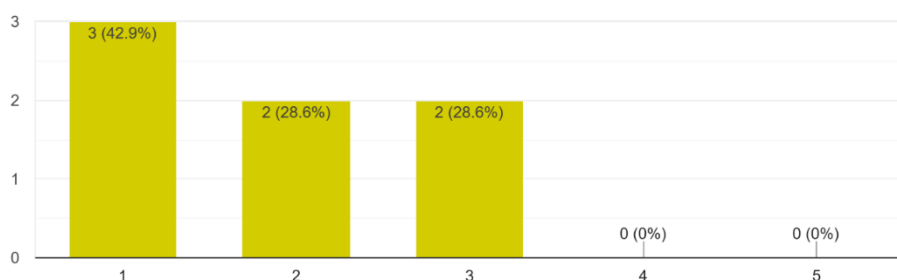
Socialinis priėmimas ir paramos struktūros

Interviu metu paaiškėjo, kad visuomenės požiūris palaipsniui gerėja, ypač dėl bendraamžių švietimo ir gyvenimiškos patirties. Tačiau klausimyno atsakymai atskleidė, kad:

- **57 proc. respondentų nesutiko, kad visuomenė apskritai yra priimanti**, ir
- daugelis išreiškė **baimę, izoliaciją ir nepasitikėjimą** turimomis paramos tarnybomis.

The media representation of trans and intersex people in my country is accurate and positive.

7 responses

Lentelė 25: Mano šalies žiniasklaidoje nėra tikslaus translyčių ir interseksualių asmenų vaizdavimo. (skalė nuo 1 iki 5 (1 = visiškai nesutinku, 5 = visiškai sutinku))

Buvo pripažinta organizacinė parama, pavyzdžiui, iš TENI (Transgender Equality Network Ireland), nors dalyviai dažnai manė, kad asmeniniai tinklai yra veiksmingesni nei institucinė pagalba.

Įdarbinimas

- Teigiamai patirtis technologijų sektoriuje, tačiau platesniuose sektoriuose pastebima netiesioginė diskriminacija.
- 57 proc. respondentų susidūrė su kliūtimis įsidarbinant arba išlaikant darbo vietą.
- 71 proc. respondentų nėra tikri, ar jų darbovietė iš tiesų yra įtraukianti.

Sveikatos priežiūra

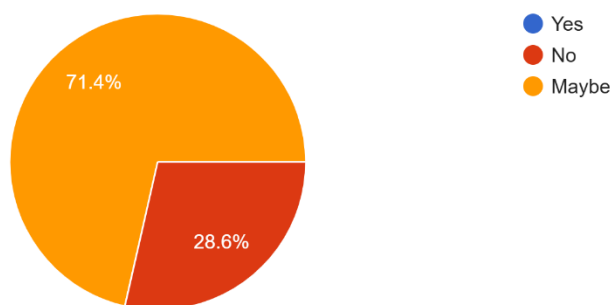
- 86 proc. susidūrė su sunkumais gauti sveikatos priežiūros paslaugas.
- Dažnai pasitaikė ilgas laukimas, NGS ir "pasidaryk pats" hormonų terapija.
- 71 % teigė, kad psichikos sveikatos paslaugos buvo netinkamos.
- 57 % teigė, kad specialistai nebuvo apmokyti translyčių asmenų sveikatos klausimais.

Teisinė ir socialinė parama

- Suaugusiųjų pripažinimas gerėja; jaunimas neįtrauktas.
- Biurokratinės sistemos vėluoja prisitaikyti prie vardo ir (arba) lyties keitimo.
- Bendraamžių tinklai labiau padeda nei oficialios institucijos.

Do you feel your workplace is inclusive of diverse gender identities?

7 responses

Lentelė26 : Ar manote, kad jūsų darbovietė įtraukia įvairias lytines tapatybes? Taip-0% Ne-28,6% Galbūt-71,4%

Rekomendacijos

Politikos patobulinimai

Siekdamos pašalinti nustatytas politikos sistemos ir įgyvendinimo spragas, dalyvaujančios šalys **turi teikti pirmenybę LGBTQI+ asmenų teisinės apsaugos peržiūrėjimui ir išplėtimui**. Politikai turėtų užtikrinti, kad translyčiai ir interseksualūs asmenys būtų aiškiai įtraukti į kovos su diskriminacija įstatymus ir kad teisinis lytinės tapatybės pripažinimas apimtų nebinarinius ir interseksualius asmenis. Tokios šalys kaip Kipras ir Lietuva, kuriose pažanga teisės aktų leidyboje buvo lėtesnė, gali priimti priemones, įkvėptas Ispanijos Translytiškumo įstatymo (2023 m.), kuris leidžia save identifikuoti be agresyvių reikalavimų. **Kita labai svarbi sritis - visapusiška sveikatos priežiūros reforma**. Vyriausybės turėtų nustatyti nacionalines lytį patvirtinančios priežiūros gaires, į kurias būtų įtraukta geriausia praktika, pavyzdžiui, Lietuvos daugiadalykė translyčių asmenų sveikatos priežiūros sistema. Šios gairės turi apimti psichologinės pagalbos, hormonų terapijos ir chirurginių intervencijų prieinamumą, taip pat apsaugos nuo nereikalingų medicininių intervencijų tarplyčiams nepilnamečiams. Ypatingas dėmesys taip pat turėtų būti skiriamas regioniniams skirtumams šalinti, užtikrinant vienodas galimybes gauti sveikatos priežiūros paslaugas kaimo vietovėse ir nepakankamai aptarnaujamose vietovėse.

Įtraukimas į darbo rinką turėtų būti didinamas įgyvendinant griežtą kovos su diskriminacija darbo vietoje politiką. Šalys turėtų apsvarstyti galimybę įvesti privalomus įvairovės ir įtraukties mokymus darbdaviams, kurių turinys būtų skirtas LGBTQI+ temoms. Siekdamos remti LGBTQI+ darbuotojus, vyriausybės galėtų skatinti įmones priimti įtraukią politiką, pavyzdžiui, teikti išmokas darbo vietoje tos pačios lyties poroms ir atsižvelgti į translyčių darbuotojų poreikius lyties keitimo metu.

Institucijų stiprinimas

Siekiant užtikrinti veiksmingą LGBTQI+ politikos įgyvendinimą, labai svarbu stiprinti institucinius gebėjimus. Vyriausybės turėtų skirti išteklių lygybės institucijoms ir žmogaus teisių komisijoms, kurioms pavesta stebėti ir įgyvendinti antidiskriminacinius įstatymus, gebėjimams stiprinti. Pavyzdžiui,

Ispanija ir Airija, turinčios gerai įsitvirtinusias lygybės institucijas, galėtų pasiūlyti gaires, kaip kurti ar stiprinti panašias institucijas Lietuvoje ir Kipre. Reikėtų plėsti valstybės tarnautojų, sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų, pedagogų ir teisėsaugos pareigūnų mokymo programas, kad būtų pašalintos LGBTQI+ teisių supratimo spragos. Šiose programose daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama šališkumo mažinimui, kultūrinės kompetencijos skatinimui ir institucijų aprūpinimui priemonėmis, kurios padėtų veiksmingai kovoti su diskriminacija. Naujausios Graikijos iniciatyvos uždrausti konversinę terapiją galėtų būti pavyzdžiu mokant psichikos sveikatos specialistus apie žalingos praktikos pavojus.

Be to, vyriausybės turėtų sukurti stebėsenos ir atskaitomybės mechanizmus, kurie padėtų stebėti, kaip įgyvendinama LGBTQI+ politika. Tai apima išskaidytų duomenų apie diskriminacijos atvejus, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir įtrauktį darbo vietoje rinkimą. Skaidrios ataskaitų teikimo sistemos leis institucijoms nustatyti įgyvendinimo spragas ir veiksmingiau reaguoti į LGBTQI+ bendruomenių poreikius.

Tarpvalstybinio mokymosi galimybės

Bendradarbiavimas tarp šalių suteikia vertingą galimybę dalytis gera patirtimi ir derinti politiką visame regione. Ispanijos lyderystė priimant įstatymus dėl savęs identifikavimo ir Airijos išsami antidiskriminacinė sistema yra teisėkūros modelių, kuriuos galėtų perimti kitos šalys, pavyzdžiai. Panašiai Graikijos interseksualių apsauga ir Lietuvos sveikatos priežiūros gairės rodo konkrečias sritis, kuriose bendradarbiavimas galėtų duoti teigiamų rezultatų. Regioniniai seminarai ir konferencijos gali palengvinti politikos formuotojų, advokatų ir institucijų keitimąsi žiniomis. Šiuose renginiuose daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama keitimuisi strategijomis, kaip spręsti bendras problemas, pavyzdžiui, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir mažinti visuomenės stigmą. ES galėtų atlikti koordinatoriaus vaidmenį organizuojant tokias iniciatyvas ir pasinaudoti savo LGBTQI+ lygybės strategija 2020-2025 m., kad paskatintų derinimą su Europos standartais.

Taip pat galėtų būti kuriamos skaitmeninės platformos, kad būtų galima sujungti suinteresuotuosius subjektus įvairiose šalyse. Šios platformos galėtų apimti išteklių bibliotekas su atvejų tyrimais, teisės aktų šablonais ir mokymo medžiaga, kad šalys galėtų pasimokyti viena iš kitos sėkmės ir išvengti bendrų spąstų. Tarpvalstybinė NVO ir bendruomeninių organizacijų partnerystė galėtų sustiprinti advokacijos pastangas ir sukurti vieningą balsą už LGBTQI+ teises Europoje.

Ateities mokslinių tyrimų kryptys

Tolesni tyrimai yra **būtinai siekiant pašalinti duomenų spragas ir informuoti apie įrodymais pagrįstos politikos formavimą**. Vyriausybės ir mokslinių tyrimų institucijos turėtų teikti pirmenybę LGBTQI+ asmenų, ypač translyčių ir interseksualių asmenų, gyvenimiškos patirties tyrimams tokiose srityse kaip sveikatos priežiūra, švietimas ir užimtumas. Lyginamieji tyrimai, kuriuose nagrinėjamas skirtingų teisinių sistemų ir įgyvendinimo strategijų veiksmingumas įvairiose šalyse, suteiktų vertingų įžvalgų politikos derinimui.

Tarpsektoriškumas turėtų būti pagrindinis būsimų tyrimų aspektas. Supratimas, kaip tokie veiksniai kaip rasė, negalia, socialinė ir ekonominė padėtis bei geografinė padėtis susikerta su LGBTQI+ tapatybėmis, padės politikos formuotojams kurti tikslines intervencines priemones, skirtas

labiausiai marginalizuotoms grupėms remti. Be to, daugiau duomenų apie interseksualių asmenų patirtį ir poreikius labai svarbu kuriant įtraukią politiką ir sveikatos priežiūros protokolus.

Siekiant įvertinti naujos politikos ar iniciatyvų poveikį, būtų galima vykdyti bandomąsias programas ir atlikti tyrimus, kurie suteiktų įrodymų, padedančių išplėsti sėkmingus modelius. Pavyzdžiui, vykdant bandomuosius projektus kaimo vietovėse būtų galima išbandyti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo gerinimo ar kovos su stigma strategijas, o išvadas panaudoti nacionalinėms strategijoms. Vyriausybės taip pat turėtų investuoti į politikos rezultatų stebėsenos ir vertinimo priemonių kūrimą, užtikrindamos, kad pažanga būtų išmatuojama ir tvari.

Išvada

Šioje ataskaitoje pabrėžiama didelė Ispanijos, Graikijos, Lietuvos, Kipro ir Airijos pažanga įgyvendinant LGBTQI+ teises, kartu nurodant nuolatinės spragos ir iššūkius. **Svarbiausiose išvadose pabrėžiama tvirtų teisinių sistemų**, tokių kaip Ispanijos Translytiškumo įstatymas ir Airijos kovos su diskriminacija priemonės, **svarba**, taip pat poreikis gerinti įgyvendinimą, ypač kaimo ar konservatyviuose regionuose. Bendros kliūtys, tokios kaip riboti instituciniai gebėjimai ir nepakankama sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas translyčiams ir interseksualiems asmenims, rodo, kad būtina imtis tolesnių veiksmų. Siekiant spartesnės pažangos, būtinas tarpvalstybinis bendradarbiavimas. Dalijimasis gerąja patirtimi, pavyzdžiui, Graikijos interseksualių asmenų apsauga ir Lietuvos struktūrizuotos translyčių sveikatos priežiūros gairės, siūlo kelią link suderintų metodų. Regioniniu bendradarbiavimu galima skatinti derinimą su ES strategijomis, suteikiant šalims galimybę bendrai spręsti problemas ir didinti jų poveikį. Norint užtikrinti LGBTQI+ teises, reikia nuolatinio politikos formuotojų, institucijų ir visuomenės įsipareigojimo. Teikdamos pirmenybę politikos tobulinimui, stiprindamos institucijas ir skatindamos visuomenės informuotumą, dalyvaujančios šalys gali kurti įtraukesnę Europą, kurioje visi asmenys, nepriklausomai nuo jų tapatybės, būtų apsaugoti ir įgytų daugiau galių.

Rekomendacijų santraukos lentelė

Suinteresuotųjų grupė	šalių	Rekomendacijos
Nacionalinės formuotojai	politikos	- Priimti išsamius antidiskriminacinius įstatymus, apimančius lytinę tapatybę ir lyties požymius. - Teisiškai pripažinti nebinarinę ir interseksualią tapatybę. - Uždrausti lyties keitimo terapiją ir nesantuokines operacijas interseksualiems nepilnamečiams. - Priimti nacionalines LGBTQI+ įtraukties strategijas su aiškiu biudžetu ir stebėseną.
Valstybinės institucijos		- Užtikrinkite nuolatinį LGBTQI+ jaunimo mokymus sveikatos priežiūros, švietimo ir teisėsaugos sektoriuose. - Pertvarkyti mokyklų ir universitetų mokymo programas, kad į jas būtų įtrauktos LGBTQI+ temos, ir remti kovos su patyčiomis politiką.

Pilietinė visuomenė ir NVO	- Didinkite ilgalaikį LGBTQI+ bendruomenės paslaugų finansavimą. - Remti pagalbą daug kartų marginalizuotiems LGBTQI+ asmenims (pvz., migrantams, neįgaliesiems).
Europos Sąjunga ir regioninės institucijos	- Palengvinti tarpvalstybinį tarpusavio mokymąsi apie geriausią praktiką. - Teikti finansavimą tarptautinėms LGBTQI+ įtraukties iniciatyvoms.
Mokslininkai ir duomenų agentūros	- Tobulinti nacionalines duomenų sistemas, kad į jas būtų įtrauktos lytinės tapatybės ir lyties požymiai. - Užtikrinti, kad į tarpsektorinius mokslinius tyrimus būtų įtraukti nepakankamai atstovaujami LGBTQI+ pogrupiai.

Lentelė 27 : Rekomendacijų santraukos lentelė

Politikos rekomendacijų lentelė

Šalis	Politikos patobulinimai	Institucinis stiprumas
Ispanija	- Užtikrinti nebinarinės tapatybės apsaugą - Spręsti regioninius teisėsaugos nenuoseklumus	- Plėsti sveikatos priežiūros ir viešojo sektoriaus darbuotojų mokymus - Gerinti autonominių regionų veiklos koordinavimą
Graikija	- Išplėsti interseksualių asmenų apsaugą, neapsiribojant dabartiniais medicinos įstatymais - Spręsti konservatyvaus visuomenės pasipriešinimo problemą kaimo vietovėse - Nemokama korekcijos ir (arba) patvirtinimo operacija	- Sveikatos priežiūros specialistų mokymas apie translyčių ir (arba) interseksualių poreikius - Translyčių / interseksualių asmenų bendruomenių ir įdarbinimo įmonių bendradarbiavimas - Stiprinti kovos su diskriminacija įstatymų vykdymą
Lietuva	- Įtraukti lytinę tapatybę / raišką į lygybės įstatymus - Spręsti teisinio lyties pripažinimo trūkumo nebinariniams / interseksualiems asmenims problemą	- Didinti lygybės institucijų gebėjimus - Užtikrinti nuoseklų, valstybės remiamą mokymą
Kipras	- Parengti nacionalinę LGBTQI+ įtraukties strategiją - Gerinti teisinį lytinės tapatybės pripažinimą ir teises darbo vietoje	- Nustatyti privalomus įtraukties mokymus sveikatos priežiūros ir viešosiose tarnybose - Sukurti ataskaitų teikimo ir atskaitomybės mechanizmus
Airija	- Stiprinti galiojančių teisės aktų tarpusavio susikirtimo aspektą - Gerinti įtraukios sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ne tik jaunimui, bet ir suaugusiesiems	- Plėsti tikslinį sveikatos priežiūros specialistų mokymą - Stiprinti diskriminacijos darbo vietoje stebėseną

Lentelė 28 : Politinių rekomendacijų lentelė

Nuorodos

(n.d.). Gauta iš SAFER: <https://safer.cy/>.

(n.d.). Gauta iš Health4LGBTI: <https://www.ilga-europe.org/campaign/health4lgbti-reducing-health-inequalities-experienced-by-lgbti-people/>.

- Ministrų taryba. (2022, 6 27). Gauta iš https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/councilministers/Paginas/2022/20220627_council.a.spx.
- (2023). *Diskriminacija Europos Sąjungoje*. Europos Komisija. Gauta iš <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972>
- (2015). *Lygybės įstatymas*. Teisingumo ir lygybės departamentas. Gauta iš <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/43/enacted/en/html>
- (2015). *Lyčių pripažinimo aktas*. Socialinės apsaugos departamentas. Gauta iš <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/25/enacted/en/index.html>
- Groot, D. D. (2024). *Konversijos "terapijos" draudimai*. Europos Parlamentas.
- (2022). *Sveikata visiems, lygios ir kokybiškos prieigos prie nacionalinės sveikatos sistemos įstatymas*. Gauta iš <https://database.ilga.org/conversion-therapies-lgbti>.
- (2013). *Sveikatos draudimo įstatymas*. Sveikatos apsaugos ministerija. Gauta iš <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2013/act/48/enacted/en/html>
- James Gregory, B. (2024, 2 16). Gauta iš <https://www.bbc.com/news/world-europe-68310126>
- (2016). *Įstatymas 4443/2016*. Paimta iš <https://www.taxheaven.gr/law/4443/2016>
- (2017). *Įstatymas 4491/2017*. Paimta iš <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/304143/nomos-4491-2017>
- (2018). *Įstatymas 4577/2018*. Paimta iš <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/474449/nomos-4577-2018>
- (2022). *Įstatymas Nr. 4958*. Graikijos parlamentas. Gauta iš <https://www.odigostoupoliti.eu/nomos-4958-2022-iatrikos-ypovoithoumeni-anaparagogi/>.
- (2024). *Įstatymas Nr. 5 089*. Graikijos parlamentas. Gauta iš <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/945586/nomos-5089-2024>.
- teisės aktai), S. s. (2022). *Ley 20/2022*. Gauta iš <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2022-17099>.
- (2021). *LGBTI+ jaunimo strategija*. Teisingumo ir lygybės departamentas. Retrieved from <https://assets.gov.ie/46699/1823e5fb971045b3bf6919f6be02061c.pdf>
- (2024). *LGBTIQ lygybės strategija 2020-2025*. Europos Komisija. Gauta iš https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/lesbian-gay-bi-trans-and-intersex-equality/lgbtiq-equality-strategy-2020-2025_en.
- Madridas, P. o. (2016). *Įstatymas 2/2016*. Gauta iš <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sgp2.12090>
- Maltezu, R. (2022, 5 11). *Reuters*. Paimta iš <https://www.reuters.com/world/europe/greece-bans-lgbtq-conversion-therapy-2022-05-11/>
- Sveikatos apsaugos ministerija. (2023, 7 18). Paimta iš <https://ligoniukasa.lrv.lt/en/news/lithuanian-healthcare-in-2022-main-facts-and-figures/>.
- Parlamentas, G. (2021). *Įstatymas Nr. 4808/2021*. Gauta iš <https://www.taxlaw.gr/en/practice-areas/law-4808-2021-labor-arrangements/>.
- Parlamentas, S. (2022). *Išsamus įstatymas Nr. 15/2022*. Retrieved from <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2022-11589&p=20220713&tn=1>
- Parlamentas, S. (2023). *Trans įstatymas*. Ispanijos parlamentas. Gauta iš <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2023-5366>

- (2022). *Lyties tapatybės sutrikimo diagnozavimo ir gydymo tvarka*. Sveikatos apsaugos ministerija. Gauta iš <https://ligoniukasa.lrv.lt/en/news/procedures-for-the-diagnosis-and-treatment-of-gender-identity-disorder-are-approved/>
- Sam Jones, T. G. (2023 m. vasario 16 d.). Gauta iš <https://www.theguardian.com/world/2023/feb/16/spain-passes-law-allowing-anyone-over-16-to-change-registered-gender>
- Spain, G. o. (2007). *Ley 3/2007 dėl lytinės tapatybės ir seksualinės orientacijos*. Gauta iš <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-6115>.

ACTIVEAID

INCLUSION THAT TRANSFORMS LIVES

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Project number: 101144651

PARTNERSHIP:

SOMO2
LGTB+ ARAGÓN

UCD School of Medicine
Scoil an Leighis UCD

**SOCIAL
INNOV**

WISEFOUR

PROLEPSIS
INSTITUTE
épave • extraluxon • mapuðam

L G L
NACIONALINÉ
LGBT TEISIŲ
ORGANIZACIJA

Funded by
the European Union